

Sem Lundval

MIJE VREME ZA HEROJE

• Kentaur • Naučna fantastika

1.

Izviđački brod lebdeo je poput zaplašene muve između planete i svemirske flote, oprezno se približavajući najbližem odbrambenom satelitu. Još sa velike udaljenosti jasno su se mogli razabrati udubljenja i izbočine u neravnoj spoljnoj površini. Izgledao je prilično bezopasno, što je verovatno i bio, s obzirom na to da je skoro dve stotine hiljada godina stajao zapušten. Sa druge strane, možda je to bio samo privid. Pilot je poznao takve satelite. U svakome od njih nalazilo se zapretno dovoljno bojeve energije da se neka omanja planeta za tili čas pretvori u paru. Staro carstvo postupalo je veoma temeljito kada je posredi bila samoodbrana.

Iza neprobojne barijere ubilačkih satelita, planeta se okretala poput trule jabuke, prošarana smeđim i plavim prugama; izgledalo je kao da se zlokobno ceri svemirskoj floti, koja je lebdela poput jata izgladnelih lešinara tik izvan njenog domašaja, trepereći nestrpljivo u želji da se sjuri dole, ali i ne odvažujući se još na to. Nekada je to bila slavna središnja planeta jednog od mnogih carstava čije su ruševine sada preplavile celu Galaksiju; od nje je sada ostalo samo pustošno smetilište, koje su od neželjenih posetilaca čuvali opaki odbrambeni sateliti.

Sve drevne središnje planete bile su moćno naoružane, a odbrambenim satelitima upravljali su izuzetno efikasni kibernetički mozgovi koji su još funkcionisali, u uverenju da prvobitno carstvo i dalje negde postoji, žestoko se protiveći i samoj pomisli da ih preuzmu prljavi stranci. Neki od tih mozgova stekli su vrlo neprijatne navike tokom eona koji su proticali bez ikakvih zbivanja, tako da su ekspedicije preduzimljivih planetnih društava, željnih da se domognu neke mrvice znamenitih bogatstava starih carskih planeta, jednoličnom pravilnošću nesrećno okončavale, upadajući u stupice đavolskih kibernetičkih mozgova, koji tokom mnogih eona nisu imali ništa pametnije da rade nego da smišljaju nove zlokobne načine za osujećenje svih uljeza. Glas o ovome polako se raščuo, prekomerna opreznost zavlada je svuda, a posao isturenog izviđača postao je

krajnje nepopularan: prihvatili su ga samo ludaci i naivni idealisti - između kojih, ako se bolje razmisli, i nema neke velike razlike.

Svemirska flota koja je sada kružila oko planete, podozrivo motreći na eventualne znake napada i spremna da podvije rep i utekne za samo jednu mikrosekundu, predstavljala je planetno društvo iz jednog malog i krajnje beznačajnog sektora nekadašnjeg carstva čoveka. Sredstva kojima su raspolagali bila su oskudna, ali su im zato htenja bila visoka; njihov vladar smatrao je sebe imperatorom Vaseljene - ništa manje od toga; imali su obimnu svemirsku flotu, koja se poglavito sastojala od preuređenih i opravljenih olupina iz trećeg maltuzijanskog rata, kao i dobar deo carske biblioteke, koja je, tokom drugog maltuzijanskog rata, bila skrivena na jednoj od njihovih planeta, gde je ostala i kasnije, budući da je njeni zakoniti vlasnici više nisu tražili, pošto zato nisu ni imali prilike - bili su, naime, uništeni. U biblioteci se nalazilo mnoštvo zvezdanih karti sa zanimljivim obaveštenjima o tome gde se nalaze drevne središnje planete; planetno društvo se spremno dalo u traganje za njima, ali je ishod tih pohoda, kako je već rečeno, poglavito bio neslavan. Društvo (ili carstvo, kako je ono nazivalo sebe u trenucima skromnosti) nikada nije imalo mnogo koristi od tih karti; pa ipak, nikako nije moglo da ih ne koristi. Imperator se već dičio vladavinom nad celom Vaseljenom; sve što mu je još bilo potrebno bila je neka potpora u tom pogledu. Osim toga, društvo (carstvo) osećalo je vrašku potrebu za nekim plenom.

Izviđački brod pribižio se još malo satelitu, spreman da se da u beg i na najmanji znak opasnosti. Stojeći na bezbednoj udaljenosti, fiota je motrila oprezno primicanje, obasipajući pilota mudrim savetima, psovkama, pretnjama i ostalim ohrabrujućim zvucima sračunatim da mu osokole klonuli duh.

"Šta si se ukipio?" uzviknu oficir za vezu sa komandnog broda.

"Misliš li da imaš ceo dan na raspolaganju? Kreći već jednom!"

"Približavam se... bzzzzz... satelitu", reče pilot kroz sve snažnije statičko pucketanje. "Izgleda mi prilično bezopasno... zzzzzz... šta ću sada da... zzzzzz?"

"Samo mu se približi", uzvratil oficir. Glas mu je bio visok, prodoran i

naglašeno vrskav. Ostali oficiri obično su ga pominjali kao 'debelu zadnjicu', za šta je takođe bilo povoda.

"Misliš... zzzzz... da sam... zzzzz", reče pilot. "Zzzzz... kada se vratim, reći ću ti."

"Ne čujem te dobro. Šta si kazao?"

"Bzzzzzz... primičem se tom vražjem... zzzzz... sad vidim... zzzzzzzz."

"Šta?"

"Bzzzzzzzzzzzzzzzzzz", uzvрати mu zvučnik. "Zzzzzzzzzzzzzzzzzzz."

Bilo je to poslednje što se čulo od pilota. Satelit, koji je dugo motrio na izviđački brod, spregnuo je svoju elektroniku, ispustio jedno bezvučno paaaššnjaaaa, a onda otvorio sve svoje karte. Svemir je istog časa postao ispunjen belom, zaslepljujućom smrću; izviđački brod u trenutku se pretvorio u paru; na komandnom brodu nivoi energije skočili su za petnaest podeoka, a igle na mernim uređajima ljupko su se zakrivile oko izbočina koje su stajale na kraju njihovih hodnih staza. Osetio se miris paljevine, a odmah zatim začuo zvuk kidanja ploča na trupu broda, koje se mešalo sa rikom nekolicine narednika čeličnih glasnih žica, što je samo povećavalo opštu pometnju. Letelica se naglo trgla, bezuspešno pokušala da se preokrene, a onda uronila u podsvemir, mahnito otvarajući vatru u svim pravcima i žestoko se cimajući.

U komandnoj prostoriji vladala je prava ludnica; oficiri su trčali na sve strane, sudarajući se uz put, psujući i vičući bez prestanka. Jedan dobro usmereni laserski hitac prostruja kroz prostoriju i kroz četiri dobro uhranjena oficira, napravivši uz put silan dar-mar; jedan novopromovisani i veoma nervozni mladi oficir stekao je, naime, utisak da neko upravo pokušava da preuzme brod i stao je da brani carstvo svojim pogubnim oružjem. Admiral flote, koji se iz nekog neobjašnjivog razloga pojavio u komandnoj prostoriji, izgubio je u opštoj gunguli naočare i sada je sve redom slao na preki sud.

Metež se postepeno primirio kada se pojavilo osoblje zaduženo za održavanje broda; bili su to disciplinovani i efikasni ljudi, koji su se odmah dali na posao: zatvorili su preklopnim pločama rupe u trupu broda, odvukli su tela nesrećnih oficira, ustrelili mladog oficira i ukrotili još dvojicu nervoznih junaka. Admiral flote dobio je nove

naočare i oteturao se u svoje luksuzne odaje, mrmljajući sebi u bradu teške kletve.

General Supersoko, koji se, zahvaljujući nadahnutoj predstavi mladog oficira sa laserom, iznenada našao u položaju zapovednika, vratio se iz prinudne penzije kao oficir perionice, davši se smesta na posao da brod ponovo dovede u red. Posle nekoliko časova napornog posla, sve je opet bilo normalno. General Supersoko primetio je sa žaljenjem da je izgubio jedan izviđački brod, stavivši istovremeno do znanja svakom narednom pilotu, koji oseti neodoljiv poriv da izigrava junaka, da se obavezno povede za primerom svog nesrećnog prethodnika, budući da mu po povratku ionako nema mnogo života. Zatim je isparenom čoveku posthumno dodelio medalju, rekavši pri tom nekoliko reči o hrabrosti i predanosti koje su poginulog nagnale da preduzme taj plemeniti i junački čin. U isto vreme, zadržao je za sebe svoje mišljenje, koje nimalo nije bilo pohvalno. Za to vreme Gvozden, krajnje neomiljeni pukovnik zbog svoje neizmerene pokvarenosti, stao je da masira preostale izviđače, obećavši im svečano da će ih goniti do pakla i natrag samo ako izgube još jedan brod, bez obzira na to kako ili zašto.

U svojim odajama, admiral flote načeo je novu bocu, koju mu je pribavio stari prijatelj, general Supersoko.

U komandnoj prostoriji, general Supersoko degradirao je nekoliko oficira i poslao ih na razne ponižavajuće dužnosti kako bi napravio mesta za svoje ljude.

U kompjuterskom odeljenju, grupa sedih glava žučno je raspravljala o tome šta se i kako dogodilo, ali nikako nije mogla da dođe do nekog suvislog odgovora ni na jedno od ova dva pitanja.

U svom sektoru izvidnici su bili zaokupljeni deobom stvari koje su pripadale isparenom kolegi; kada su iscrpeni svi miroljubivi argumenti, potegnute su pesnice, tako da je na kraju proliveno i nešto krvi.

U zaboravljenim podzemnim odajama na planeti ispod flote, drevni središnji mozak ropčuci se vraćao svesti, požurivan upornim pozivima pobjedničkog odbrambenog satelita. Veliki motori lagano su se okretali u tami; u pustim dvoranama samotne svjetiljke treperile su poput udaljenih zvezda. Roboti za održavanje tromo su se kretali između nizova naprava što su prigušeno svetlucale, vršeći podešavanja ovde, zamene tamo. A onda je flota locirana i identifikovana. Odmah je usledilo snažnije svetlo, a broj robota za održavanje se povećao. Ponovo uljezi: to je značilo puno posla. Središnji mozak uzdrhtao je na tu pomisao. Već je dugo bio zaludan, čak se pomalo ulenjivši. Predstojeće radne obaveze nisu mu se baš osobito dopadale. Spomenuo se napornih dana iz davnine, pre no što je čovek otišao, kada je upravljao celom planetom, od lansiranja svemirskih brodova do otključavanja javnih perionica - i na taj spomen ponovo je uzdrhtao. No, nije se imalo kud: posao je valjalo obaviti. On pročisti svoje elektronsko grlo i obrati se komandnom brodu glasom kakvog starog i mrzovoljnog učitelja:

"Ovo je središnji mozak", reče on. "Mogu li nešto da učinim za vas, gospodo?"

2.

General Supersoko paradno je hitao jednim hodnikom komandnog broda, okružen uobičajenom pratnjom vernih ulizica. Čizme optočene čelikom zvonko su odjekivale podom. Mnoštvo zlatnih širita, odlikovanja i epoleta delovalo je zaslepljujuće, dok je hor uzbuđenih glasova parao uši.

"Nemoguće!" govorili su.

"Neverovatno!"

"Zar posle svega!"

"Čovek bi pomislio da nije ništa preostalo!"

"Pa, čuo si šta je rekao."

"Pozvao nas je da siđemo dole i preuzmemo stvar! Možeš li to da zamisliš? Zamolio nas je da siđemo dole!"

"Ne, ne mogu. Uveren sam da kopilan krije neko iznenađenje u rukavu."

"I sve je čekalo da..."

"Blagi bože!"

"Da, ovde sam", reče im središnji mozak iza jedne ventilacione rešetke. "Mogu li da vam u nečemu budem od pomoći? U bilo čemu?"

"Šta radiš tamo?" uzviknu general Supersoko, uputivši oštar pogled prema rešetki.

"Imam ja svoje metode", uzvratila rešetka tajanstveno. "A sada..."

"Umukni!" reče general Supersoko. Ponovo popreko pogleda rešetku, pa dodade: "Ova stvar me nervira. Moraću da je uskoro naučim pameti... Šta samo zamišlja da predstavlja? Svemoćnog, šta li?" On uvredljivo frknu.

Rešetka ništa nije odgovorila, očigledno uvređena, a grupa ljudi zađe za jedan ugao i uđe u salu za konferencije, dok su im blistave čizme marširale savršeno skladno. Jedan prilično debeli, oniži čovek sa gustim, crnim brkovima, koji se zatekao tu, zureći u devojke za sekretarskim pultom, bio je zajedno sa njima odmah odstranjen iz prostorije; uzvici protesta pretvorili su se u užasno stenjanje kada je ugledao svu silu zlatnih širita koji su ga okružili.

Vrata se sa treskom zatvoriše iza pridošlica, zavlada tišina, a onda se ponovo otvoriše, nekoliko oficira iziđe napolje, zgrabi debeljka i uvede ga unutra; nekoliko trenutaka kasnije, debeljko ponovo izlete u hodnik, praćen bujicom britkih jednosložnih reči. Čovek tresnu o goli, čelični zid naspram vrata, zatim obrisa znoj sa čela, pa se ponovo zabalji u devojke, mrmljajući neke kletve. Kroz vrata počеше da dopiru odlomci žučne rasprave.

"...nema ni govora - šta bi na to rekao glavni štab?"

"...ali ceo svet čeka da..."

"...taj izandali središnji mozak, dobar samo za smetlište..."

"...ma laže, kopilan!"

"...neko ode dole i prover..."

"...misiš ja?"

"...ne bi falilo. Bar bi malo oslabio."

"...samoubistvo..."

"...ludnica..."

"...ovaj sa brkovima, ionako je izviđač... baš kao stvoreno za njega..."

"...a mogli bismo i mi da ušićarimo... Cara ne bi zanimala pojedinosti..."

"...unapređenje, momci! Unapređenje!"

"...da ga zgrabimo dok ne odmagli!"

Vrata se naglo otvoriše i na njima se pojavi blistava prikaza zlatnih širita, epoleta, medalja i draguljnih dugmadi na uniformi. General Supersoko istupi napred, pritvorno se smeškajući.

"...za dobrobit carstva", reče on, "jedan hrabar čovek, predani vojnik, koji bi rizikovao život u herojskoj misiji punoj nepoznatih opasnosti koje vrebaju u starom carstvu!"

Grupa krenu prema sitnom čoveku, koji stade da se osvrće, nastojeći da pronađe neki uzmak, ali kud god bi pogledao, svuda je video samo uniforme sa zlatnim širitima i draguljnom dugmadi, urešene znamenjem činova. Oficiri ga konačno okružiše sa svih strana, zlorado ga probadajući pogledima.

"Ovo je prava vojničina, generale. Vidite li mu sjaj u očima?"

"Već drhti od nestrpljenja!"

"Pljuje on Smrti u lice - to je pravi čova!"

"Mora da si silno ponosan, vojniče!"

Gomila se čvršće zbi oko njega, ne ostavljajući mu ni najmanje prostora da utekne. General Supersoko stajao je nadnet nad njim poput Anđela Smrti, grozno se osmehujući. "Kako se zoveš, vojniče?" upita on. "Govori!"

"Bernard Rordin", promrmlja brka nelagodno.

"Gospodine!" zagrme general Supersko, za trenutak smetnuvši s uma svoje žovijalne manire.

"Bernard Rordin, gospodine!"

"To je već bolje. A sada, vojniče Rordin... čeka te sjajan podvig - da se spustiš na ovu divnu, drevnu planetu, središnju planetu jednog moćnog carstva od pre mnogo stotina hiljada godina, za dobrobit našeg slavnog carstva... kao i za tvoju ličnu dobrobit, vojniče. Jesi li spreman da budeš dobrovoljac?"

On se pognu sve dok mu nos ne dotače Bernardov uzdrhtali nos.

"Dakle?" zabruna on. "Jesi li?"

"Ne znam", promrmlja Bernard. "Smem li malo da razmislim?"

"Ne smeš", uzvrat general.

"Imam li neku alternativu?"

"Nemaš!" usledi odsečan odgovor.

Bernard prođe pogledom po pretećim obličjima sa zlatnim širitima koja su se nadosila nad njim: prodorni pogledi, četvorougaoone brade, iskežena usta. Još nikada nije video toliko glavešina na jednom mestu. Utisak je delovao na njega krajnje obezoružavajuće. Baš kao i neizgovorene pretnje.

"Kazna ako se ne obratiš pretpostavljenom oficiru na prikladan način", počeo neko, "prilično je..."

"Pristajem da budem dobrovoljac", reče Bernard.

3.

"Mora da si sišao s uma kad si prihvatio da budeš dobrovoljac", reče mu središnji mozak iza ventilacione rešetke kada su se glavešine razišle. "Zar ne znaš u šta si se upustio?"

"Znam", zabruna Bernard. "Ali šta mogu kada sam protiv sebe imao dvanaest vašljivih oficira. Misliš li da sam toliko lud da im se suprotstavim?" On uputi prema rešetki prezriv pogled. "A šta ćeš ti tamo? Zar nisi negde dole na toj vražjoj planeti?"

"Imam ja svoje metode", uzvratila mu rešetka tajanstveno. "Šta bi sad hteo da učinim za tebe?"

"Ne želim ništa od tebe, ti trula mašinčino."

"Kazao si 'Blagi bože'", podsetila ga rešetka. "I evo me odmah, spreman da uslišim svaku molbu usamljenog i zaplašenog vojnika. Mogu li nešto da učinim za tebe?"

"Ti si pravi megaloman", reče Bernard.

"Imam razloga za takav stav: ja sam središnji mozak cele planete", primetila rešetka. "A to nije malo, zar ne?"

"Nije, nije", reče Bernard.

"I to legendarnog renonskog carstva. Zar ti krv ne počne da struji bar malo brže kroz žile pri pomisli da ja sam upravljam čitavom planetom? Očekivalo bi se malo divljenja od jednog običnog ljudskog bića, a naročito od pukog vojnika kao što si ti."

"Zadivljen sam", uzvratila Bernard. "Je li ti sad milo?"

Usledilo je razdoblje tišine, tokom koga je Bernard mozgao o tome kakvi su mu izgledi da se izvuče iz cele stvari. Ali ništa mu nije palo na pamet. On razočarano uzdahnu.

"Da li si znao da sam smatran najizvrsnijim i najsajnijim podvigom ljudskog roda?" upitala rešetka.

"Nisam."

"Da, baš je tako bilo. A star sam preko dve stotine hiljada godina. Ali i dalje funkcionišem besprekorno. Nije loše, a?"

"Čarobno", reče Bernard.

"Mislim da bih mogao da ti boravak učinim zanimljivim", reče rešetka zamišljeno. "Još posedujem psiho-projektore, znaš, kao i bačve sa

protoplazmom... i još mnogo drugih stvarčica. Videćeš, dopašće ti se."

"Nema sumnje", uzvratila Bernard glasom punim neverice.

"Sve je to, doduše, bilo predviđeno za odbranu, znaš, kao poslednje uporište ako se vi uljezi ikada spustite na planetu. Uopšte ne možeš da zamisliš šta sam sve u stanju da priredim. Samo kaži neko čudovište, ma koliko nezamislivo izgledalo - i ja ću ti ga smesta napraviti."

"Blagi bože", reče Bernard.

"Neverovatno, zar ne?"

"Nego šta."

"Ali, naravno, ja sam ti prijatelj, vojniče. Jedino želim da ti boravak učinim zanimljivim... Da li bi ti se dopalo da se goloruk boriš sa životinjom koja ima pedeset kosmatih šapa, otrovne zube, a i besmrtna je?"

"Ne bi mi se dopadalo", reče Bernard.

"No, dobro, bio je to samo predlog, znaš." Rešetka zastade za trenutak. "Možda i nije tako loše što ne želiš to. Jer, vidiš, kada ih jednom stvorim, ja više nemam kontrolu nad njima. Trebalo bi da vidiš neka stvorenja koja sam stvorio tokom svih ovih godina. Krajnje su opaka. Kladam se da ne bi živeo ni pet minuta nakon što se spustiš."

"Blagi bože!"

"Da, ovde sam, šta želiš?"

"Nisam se tebi obratio."

"Izvini. Učinilo mi se da jesi."

"Nije važno."

"Uostalom, ja sam najpribližnija stvar bogu koju je ova planeta imala za poslednjih dve stotine hiljada godina. Žao mi je ako sam te povredio."

"Sve je u redu. Ionako nikada nisam bio preterano religiozan."

"Ovde dole ima bogova", reče rešetka.

"To me ne bi iznenadilo."

"Postalo je prilično samotno, znaš, a obična bića bila su tako beznadežno tupava da sam morao da stvorim sebi neko društvo. Sve je to veoma zanimljiv svet; nešto su samo preosetljivi, doduše."

"Nastojaću da im se ne nađem na putu."

"I oni su svemogući. Bar većina njih. Takođe im dolaze u glavu luckaste zamisli." On zastade, čekajući neki odgovor, ali odgovora nije bilo. "Da li si znao", nastavi središnji mozak pomalo nervozno, "da neki od njih misle da je svet ravan?"

"Ne, nisam znao", uzvratila Bernard. "Pa, je li stvarno ravan?"

"Ponekad ga oni načine ravnim. A to je krajnje neprijatno. Sve se onda pobrka. Ne bi ti se dopalo da se nađeš dole kada svet iznenada postane ravan, zar ne?"

"Ravan ili okrugao, baš me briga", reče Bernard. "A sad umukni!"

"Izvini. Samo sam hteo da ti pomognem."

"Dobro, dobro, ali ne zanima me."

Usledila je duga tišina, a onda rešetka upita: "Hoćeš li se ovde dugo zadržati?"

"Otkud bih ja to mogao da znam? Pitaj generala Supersokola ili nekog drugog."

"Nije da se bojim posla, znaš", reče rešetka, "ali valja prilično potegnuti da bi sve išlo kako treba kada je u pitanju jedna ovakva flota, a pri tom ti niko ne kaže ni hvala. Voleo bih, dakle, da znam da li ćeš ovde ostati dugo, jer, na kraju krajeva, vodio sam računa o celoj planeti tokom dve stotine hiljada godina bez trenutka odmora i možda bi ti mogao reći nekome da ja..."

Bernard napravi zloćudnu grimasu. "Reci im sam ako želiš", uzvratila on. "Baš me briga ako sve ovo rasturiš." On se udalji niz hodnik.

"Mislio sam da te zanima moj svet", doviknu rešetka za njim. "Uostalom, ostaćeš ovde do kraja života!"

"Umukni!" odbrusi Bernard.

Uputio se prema kantini, razmišljajući o nevolji u koju je zapao. U času kada je podizao šolju ka smrknutim usnama, interkom mu se iznenada obrati nelagodno poznatim glasom.

"Nije baš bilo lepo od tebe što si tako otišao", reče naprava glasom u kome se osećalo samosažaljenje. "Zar ti se ne dopadam?"

"Sve što želim to je malo mira", reče Bernard.

"Mogao si mi to reći."

"Tako je, mogao sam."

Usledio je trenutak zamišljene tišine, a onda interkom reče: "Možda bi ti se dopalo da ti malo pričam o mom svetu? Ima puno toga što

treba reći, znaš."

"Nemoj da gnjaviš."

"Ti ideš dole, zar ne?"

"Svakako."

"Pa, nadam se da znaš šta činiš. Žao mi je ako sam te gnjavio." On uzdahnu.

"U redu", reče Bernard. "U redu, u redu."

"Postaje samotno posle nekog vremena, znaš. Dve stotine hiljada godina bez ikakvog ljudskog društva - pomislilo bi se da imam prava na malo predusretljivosti, naročito posle svega što sam učinio."

"U redu, tako je."

"Sve što tražim to je ljubazna reč."

"Dobro, hvala ti! Hvala, hvala, hvala!"

"Nisi baš zvučao iskreno", primeti interkom uvređeno.

"Ma jesam!" uzviknu Bernard.

"Ne moraš da se izdireš na mene, znaš. Savršeno te dobro čujem."

"Izvini." Bernard se opusti u stolici.

"Stvar je samo u tome što sam očekivao nešto drugo, znaš, nakon što sam ovoliko radio, držeći planetu u pripravnosti za tebe, a za to nisam dobio nijedno ljubazno 'hvala'. Mislio sam da ćeš možda biti malčice zahvalan zbog moje predanosti. Ništa naročito, naravno, samo neku ljubaznu reč, neki navod ili slično..."

Bernard spusti šolju u cev za otpatke i ustade. Izišao je iz prostorije odlučnim korakom, gledajući pravo preda se.

"Zašto se tako udaljuješ od mene?" doviknu interkom za njim.

"Možda nisam dovoljno dobar za tebe? Samo zato što predstavljam mašinu moram da budem inferioran, je li to misliš? Misliš da nemam osećanja? Misliš da nisam dostojan uobičajene ljubaznosti samo zbog toga što sam mašina? To mi je, dakle, hvala što sam obavljao sve dužnosti tokom svih godina? Naprosto mi okreneš leđa i udaljiš se samo zato što sam mašina!"

"Blagi bože!" zavapi Bernard.

"Tako je!" uzviknu interkom. "Ali nemoj se samo vratiti na kolenima, moleći me za pomoć kada se budeš spustio ovde dole, zato što ti uopšte neću uslišiti molbe, čuješ li? Smejaću se kada te budu komadali, čuješ li? Dve stotine hiljada godina vernog služenja - i to je hvala koju dobijam! Nemoj ni pomisliti da ću ti pomoći kada me

budeš preklinjao! Nemoj se nadati da ću ti..."
Bernard se dade u trk. "Svemoćni!" zavapi on.
"Da, ovde sam, šta želiš?" doviknu interkom za njim.

4.

Brod se spustio sa tamnog neba uz grmljavinu koja se sigurno čula na sva tri prostrana kontinenta; za brodom se miljama vukao užareni pramen izduvnih raketnih gasova, koji su zagađivali i jonizovali vazduh celim putem do tla. Blizu površine, letelica i izduvni snop promenili su pravac i krenuli kroz planine i vekovima stara zdanja, podarivši stvorenja koja su živela uz okeane sveže skuvanim ribama pravo iz mora i unevši silan nered u postojeći poredak stvari. Noć je bila obasjana miljama i miljama unaokolo, što je delovalo upečatljivije od svih prazničnih vatrometa. Brod je napravio zaokret iznad ruševina jednog ogromnog grada, koji je stajao usred predela bujnog rastinja, gotovo se sudarivši pri tom sa jednom neverovatno visokom kulom, koja se dizala iz samog središta naseobine; a onda, konačno, spustio se, sa svim raketama stavljenim u pogon, posred jednog velikog, praznog prostora, koji je, zahvaljujući neumitnom dejstvu vremena tokom poslednjih dve stotine hiljada godina, sada bio otvoreniji nego ikada ranije. Dodirnuo je tle uz gromki tresak i ostao da počiva na mestu, pušeći se i pucketajući u znak protesta.

Tišina se nerado spustila na grad, da bi je ubrzo ponovo narušio pad jednog divnog pilona, u kome se nalazilo središte Carskog podsvemirskog komunikacionog sistema. Raspadanje stazisnih polja izazvalo je svu silu bleskova i ružnih zvukova, da bi potom sve ponovo utonulo u tišinu, koju su sada narušavali jedino još slabašni, protesni zvuci dva robotaza održavanje, koji su i dalje funkcionisali; nalazili su se pod ruševinama i sada su se upirali iz petnih žila da se iskobeljaju, ne prezajući pri tom ni od međusobnog razračunavanja.

Nekoliko lešinara, koji su sa puno nade pohrlili prema gradu na zvuk rušenja, sada su kružili iznad otvorenog prostora; posle izvesnog vremena, pošto nisu pronašli ništa što bi ih zanimalo, razočarano su se vratili odakle su došli.

Grad, neučtivo trgnut iz sna svim tim uzbuđenjima, zastenjaio je i ponovo utonuo u san, smrknuto mrmljajući nemušte kletve.

U kabini, brod je žustro raspravljao sa nevoljnim pilotom o neophodnosti izlaska napolje. Počeo je to da čini još za vreme

spuštanja, tako da se sada već ponavljao.

Da je bio ljudsko biće, sve bi ga to već uveliko iscrplo; već dobrih pola sata obasipao je krajnjim suvišnim argumentima čoveka koji mu se nalazio u kabini i koji očigledno nije bio spreman na saradnju; cela ta tirada odvijala se u vidu neprekidnog ponavaljanja raznih pravila i krajnje domišljatih kazni ukoliko se ona ne poštuju, a sve je bilo prožeto neodređenim pretnjama i pozivanjima na jače strane pilotove ličnosti, ako je takvih uopšte bilo, u šta je brod sumnjao. Na čoveka je sve to delovalo uznemirujuće, što je bilo dobro, ali ne i podsticajno, što je bilo rđavo.

"To je tvoja dužnost prema ekspediciji", ponovio je brod po peti ili šesti put. "Ne možeš sada odustati. Zar uopšte nemaš osećanje časti? Osim toga, general Supersoko živog će te odrati ako odbiješ."

"Uopšte ne sumnjam", složi se Bernard, pomislivši na generala Supersokola, kao i na to sa koliko bi uživanja ponizio tu gnusnu spodobu, samo kada bi bio u prilici da to učini. Ova pomisao prilično mu razgali srce. "Međutim", nastavi on, "ja sam ovde dole, dok on nije, a to je ogromna razlika. Neću napolje."

"Ti si kukavica", reče mu brod.

"I izdajnik", dodate roboprijatelj negde otpozadi. Opružio je svoje paukasto obličije na podu, dok mu je šest metalnih nogu stajalo raskrečeno u svim pravcima. Predstavljao je najcrnju kukavicu koju je čovek ikada izumeo, kao i izdajnika, kad god bi se potreba za tim ukazala, ali se ipak odlikovao čvrstim stanovištima o vladanju drugih. Što ga je, naravno, činilo savršenim sadrugom jednog vojnika, bilo gde i bilo kada.

"Sasvim si u pravu", reče Bernard. "Ja sam kukavica i izdajnik. Ali sam i živ, a to je ipak znatno više nego u slučaju onog tupavog, odanog junačine koji se upustio u istraživanje satelita. Baš je bio junačina. Ali sada od njega nije ostalo ni toliko da se skupi u običnu kašiku."

"Možda je mrtav, ali mu zato duša ponosno maršira", reče roboprijatelj, a u glasu mu se pojavi zvuk gromkog vojničkog hora koji peva neki marš.

"Sit sam vas", obrecnu se Bernard na obojicu. Brod ništa nije odgovorio, pošto su mu očigledno ponestali argumenti, dok roboprijatelj nije mnogo mario da to učini.

"Prestar sam ja za ovo", nastavi Bernard. "Da ima pravde na svetu, ja bih sad sedeo gore i posmatrao kako neki mladi idiot stavlja ovde život na kocku. Čovek mojih godina trebalo bi da bude pošteđen ovakvih stvari."

"Imaš četrdeset tri godine", primeti brod predusretljivo.

"Prijatno je čuti ohrabrujuće reči", uzvratu Bernard zlovoljno. "Takođe se nadam da ću poživeti do četrdeset četvrte, premda izgledi za to nisu baš ružičasti."

On se okrenu na stolici i ustade; iako mu to nije naložio, brod smesta prikaza pilotu prizor neposredne okoline na ekranu koji je prekrivao zakrivljeni zid pred njim. On se smrknuto zagleda u njega. Ruševine i samo ruševine. Tik uz brod stajala je jedna užasna, ružna statua, uzdižući se poput apoteoze svih vašljivih kipara Vaseljene sve do tamnog i ravnodušnog neba. Verovatno je pre više eona predstavljala nešto otmeno i junačko; minule godine pretvorile su je, međutim, u neprepoznatljivo, ali i krajnje nedolično ustrojstvo. Okolni prostor prekrivalo je mnoštvo površinskih vozila, koja su, zajedno sa nekoliko policijskih robota opakog izgleda, polako propadala i pretvarala se u ništavilo. Jedan veliki znak izdubljen u trošnom zidu, pozivao je umorne putnike da posete svratište, koje je nesumnjivo bilo na zlom glasu. Za svačiji ukus, stajalo je ispisano. Ispod se nalazio još jedan znak, čije su večne svetiljke i dalje treperavo saopštavale svoju poruku o nesputanim radostima, potkrepljenu raznim neumerenim obećanjima, i dalje neostvarenim posle dve stotine hiljada godina. Čovek se, očigledno, nije mnogo promenio. Vladala je mukla tišina, kao na groblju, a i dobrodošlica je bila nekako grobljanska.

Uz to, bila je još i noć punog meseca. Prizoru su jedino nedostajala dva povampirena leša, kao i jato šišmiša, pa da bude potpun. Pilot se strese i okrenu.

"Mnogi bi smatrali velikom čašću da budu prvi koji su se vratili na ovu planetu", reče brod, kao da mu je čitao misli.

"Ne bi me iznenadilo", uzvati Bernard. "Uopšte. Ništa me više ne bi iznenadilo."

On uzdahnu, obuzet iznenadnom plimom tuge zbog zlosrećne sudbine. Nalazio se ovde, pripremljen za sigurnu smrt, sam i lišen prijatelja, dok mu na glavi sede dva neljudska, kibernetiska

čudovišta, a odozgo ga neprekidno kinji neumerenim zahtevima mnoštvo predebelih oficira, od kojih se svaki potpuno posvetio tome da mu, po mogućstvu na što bolniji način, razori beznačajnu ličnost. Mesto na kome se nalazio bilo je tišteće već samo po sebi, što mu je na izvestan način odgovaralo, budući da je i sam bio potišten. Mrzeo je sve i svakoga, bez ikakvih izuzetaka.

U ovom pogledu, general Supersoko bio je posebno povlašćen. A pukovnika Gvozdena mrzeo je još od onog časa kada mu je pogled prvi put pao na tu gnusnu spodobu. Zadaviće ih obojicu njihovim vlastitim širitima, ukoliko se dogodi nemoguće i on se vrati u flotu u jednom komadu.

Neko vreme se uljuljkivao u toj prijatnoj maštariji, kada ga iznenada vrati u stvarnost odsečan glas broda. On se okrenu i uzviknu: "Šta sad hoćeš, ti bezumna gvoždurio?"

"Samo sam ti skrenuo pažnju da vreme prolazi", uzvratu mu brod glasom koji je odavao povređeno dostojanstvo.

"Stvarno prolazi", složi se Bernard. "Pa šta s tim?"

"Pomislio sam da si možda promenio mišljenje u vezi sa misijom koju treba da izvršiš", reče brod. "Smem li...?" On upitno kliknu, a onda, ne čekajući potvrđan odgovor, otvori skriveni odeljak u zidu odmah iza pilota. Odande iskoči jedan poslužavnik sa odabranim asortimanom pogubnog oružja i tupo mu udari u leđa.

"Platićeš mi za ovo!" dreknu Bernard srdito na brod, kada je povratio ravnotežu. "Samo čekaj!"

Frknu uvredljivo, ali pošto brod uopšte nije reagovao na to, on se udostoji, pomalo primiren, da pokupi najružnije primerke oružja, koje, mrmljajući psovke, stade da prikačinje za opasač.

"Ne zaboravi da ću ti se osvetiti za ovo jednoga dana", podseti on brod. "Je li ti jasno?"

"Zapamćeno je", uzvratu brod.

"Nadam se da ćeš istruliti." On se naže preko stolice i pritisnu jedno dugme na komandnoj tabli. Vazдушna komora se otvori uz zvuk koji je ličio na blagi uzdah. On ode do izlaza i nevoljno baci pogled u tamu, koja je izgledala krajnje neprivlačno.

Nedaleko od mesta gde se spustio, ruševine nekog moćnog zdanja uzdizale su se poput crne senke na mesečini, okružene palim pilonima i velikim drvećem koje je, tokom eona usredsređenih

napada, konačno uspeo da se probije kroz stameni metal koji je prekrivao tle. On osmotri prizor sa osećanjem odvratnosti. Zdanje mu, sa svoje strane, uzvratilo pogled uz uvredljivu radoznalost, očigledno nimalo ne hajući za Bernardova osećanja. On odluči da preduzme nešto u tom pogledu, po mogućstvu uz pomoć jedne ili dve nuklearne bombe srednje veličine. Takođe je rešio da za ovo plemenito preduzetništvo žrtvuje jedan brod.

"To je, dakle, vražje carstvo", reče on glasom punim prezira, a zatim skupi nozdrve. "Zaudara."

"Možda je u pitanju drveće," primeti brod.

"Ili je možda predosećaj predstojećeg usuda." On se vratio u unutrašnjost broda. "Idem da malo osmotrim onu groznu ruševinu", reče on. "Zatvori vazdušnu komoru za mnom. A ako me vidiš da trčim natrag, otvaraj je što brže možeš. Možda će mi za petama biti neka aždaja koja bljuje vatru."

"Ne postoje aždaje", uzvratilo brod, "a naročito ne takve koje bljuju vatru."

"Hvala što si me podsetio", promrmlja Bernard. On podozrivo podiže pogled prema tamnom nebu, prisativši se letećih stvorenja koje je video prilikom spuštanja i iz čijih su ružnih ustiju izbijali plamenovi. Stresavši se, on skoči napolje. Tle je bilo pohabano i krto i ulubilo se pod njegovom težinom.

Nije imao nikakvog razloga da se oseća srećno; nije, zapravo, imao razloga da bilo šta učini, osim da što pre zaždi odavde. U tome ga je sprečio jedino strah od generala Supersokola i Gvozdenu. Pri pomisli na Gvozdenu, usne mu se iskriviše u zlobnu grimasu. Ništa, međutim, nije kazao. Neko je mogao da čuje, a to bi ga skupo koštalo.

Krenu prema tamnoj ruševini, zburado pomišljajući na svu silu prijatnosti koje bi priredio Gvozdenu; držao je pri tom dršku lasera kao da je posredi omražen Gvozdenov vrat. Pogledom je šarao na sve strane, motreći po tami na eventualne znake napada, ali nije uspeo da primeti ništa drugo osim zamišljenih senki. Jedva je obuzdao poriv da ne krikne i ne počne da puca na sve što mu je na vidiku, uključujući tu i roboprijatelja, koji se gegao tik iza njega, isplazivši pri tom svoj crveni, plastični jezik poput kakvog dobroćudnog psa, što sasvim sigurno nije bio, i neperkidno ga

obasipajući bujicom pametnih saveta, propagandnih koještarija i raznih reklama, garniranih uzbuđujućom vojnom muzikom, predviđenom za podizanje poljuljanog morala najgorih kukavica. Bernard je sve to silno mrzeo, ali nije se usuđivao da nešto preduzme, zato što bi izveštaj o tome odmah bio upućen Gvozdenu. "Kada ovaj dan mine, nek' ti Barnijevo pivo sine!" otpeva roboprijatelj pohotljivo, dogegavši se bliže i prikazavši mu sliku penušave krige hladnog piva na ekranu vizora. Prorez za ubacivanje novca pojavi mu se na čelu, a istovremeno se oglasi i jedan mnogoljudni hor koji stade da peva pohvalnicu dotičnom pivu, praćen klokotavim zvukom poniranja ledene tečnosti u žedna grla. Barnardu pođe voda na usta, ali nastavi da napreduje.

Roboprijatelj odluči da promeni taktiku; primakavši se sasvim blizu, on mu se obrati prigušenim glasom mlade i zavodljive žene. Bernard poče da se znoji; ozbiljno je sumnjao da će ponovo videti neku ženu. "Ti si mlad i sposoban čovek", reče mu roboprijatelj maznim glasom, koji je nagoveštavao najprijatnija zadovoljstva. "Zašto ne zastaneš malo i ne svratiš u restoran Slatke Moli, gde je hrana jevtina i gde devojke umeju da pruže muškarcu punu nadoknadu za njegov novac? Samo tri bloka od svemirske luke 'Burstin' - čekaju samo na tebeeee..." Glas je zazvučao poput vibriranja jakih krevetskih opruga.

Bernardove oči ispuniše se suzama pri pomisli da se dobro podmazane opruge Slatke Moli nalaze na sasvim drugom kraju Galaksije. Njegovi pohotljivi jecaji pretvoriše se u jecaje ozlojeđenosti i on žestoko šutnu roboprijatelja.

"Gubi se!" povika on besno, brišući suze razočarenja.

"Ti si mlad i sposoban čovek", reče mu roboprijatelj zanosno, a zatim naglo prestade, svestan da mu je oficir izgubio interesovanje za te stvari. Usledio je trenutak pometnje dok je premotavao trake. A onda, reč dobi jedan gromki, zapovednički glas, koji mu se obratio očinski, sa blagom primesom čeličnosti. U zaleđu, neki veliki hor pevao je 'Na oružje za carstvo'.

"Ovaj svet je naš i moramo ga braniti", reče očinski glas Bernardu. "Mi smo ga napravili onim što jeste - privlačnim i mirnim svetom, mestom sreće i božanskosti" - ovde se marš neopazice pretopio u podsticajnu melodiju pesme 'Bog je na našoj strani' - "gde čovek

može da živi u sreći, zadovoljan svojom sudbinom, znajući da njegov car" - ponovo je usledio marš, gotovo prigušivši glas - "bdi nad svakim, pravičan i dobar!" Došlo je do kratkog zastoja, tokom koga se mogao čuti zvuk mahnitog rada prenosnika iz unutrašnjosti roboprijatelja, a onda se glas vratio, snažan i zvonak poput čelika... "Ali ako te slabost obuzme samo jednom, seti se da car zavisi od tebe! Samo nazadan, miroljubiv poltron ne želi da umre za cara, a znaš li šta se događa sa dezerterima i pacifistima?" Glas se pretvori u grmljavinu, opisujući svu silu kazni za nazadne dezertere i pacifiste, dok je hor svečano pevao: 'Na vešala sa izdajnicima'. Bernard zadrhta pod dejstvom tog žestokog i nasilnog glasa i ubrza korak. Roboprijatelj ga je teturavo pratio u stopu, obasipajući ga kletvama, pretnjama i obećanjima izuzetno bolne smrti. Ova bujica dostigla je vrhunac u vidu mlaza reskih jednosložnih reči, koje su gromko odjekivale otvorenim prostorom, potpomognute združenim naporom pomahnitalog hora, koji je sada postao nepojamno mnogoljudan, i razornog orkestra sačinjenog od neznano koliko truba, bubnjeva, orgulja i topovskih salvi. Tirada je stala da se okončava dugačkim, cvilećim tonom, od koga se Bernard sav stresao, a onda je naglo zamukla, ostavivši za sobom zvonku tišinu, koju su narušavali lepeti i krici raznih zastrašenih životinja, koje su panično bežale na sve strane. Nakon kratke pauze, ponovo se začuo odsečan glas, sada primetno prijateljskiji.

"A sada", reče on svečano, "poruka našeg sponzora!" Mučno uglaćan glas jednog mladog čoveka, kratko podšišane kose, preuze reč i nastavi, praćen jednom melodijom, koja je po popularnosti dolazila odmah iza himne carstva i u kojoj su se nadahnuto opevale vrline Kroubulijevih slanih štapića. Prizor lepršanja zastava na malom ekranu vizora sa roboprijateljevog čela iščeznu, ustupivši mesto sceni sa trojicom besprekorno urednih vojnika, koji su sedeli u rovu i slatko se gostili zlatnim slanim štapićima, od čega je posmatraču pošla voda na usta. Sunce na zatonu pravilo je ljupke odraze na njihovim blistavim čizmama, dok je u blizini ležao jedan neprijatelj praznog pogleda, očigledno mrtav, budući da mu je iznad desnog oka zjapila lepa, mala rupa.

"Jesi li umoran i iznuren posle celodnevnih, teških borbi za carstvo?" upita uglaćani glas blagonaklono. "Osećaš li se isprazno, da li te

težina puške pritiska, žudiš li za stvarno ukusnim zalogajem u koji bi zario zube pre no što kreneš u nove okršaje?"

"Ne kenjaj", uzvratu mu Bernard ogorčeno, ali ga čovek nije čuo.

"Znam kako ti je", nastavi čovek glasom u kome se osećala lažna iskrenost. "Ja imam upravo ono što ti je potrebno!"

"Kroubulijeve slane štapiće - štapiće za prave muškarce!" Glas se podiže do krika čiste, neiskrene radosti, potpomognut i ojačan novim, svečanim horom, hvaleći gotovo neverovatna odličija Kroubulijevih slanah štapića, najboljeg prijatelja smelih boraca. Trube se zaoriše kroz noć, nagnavši strah u kosti malom broju životinja koje su se još zadržale u blizini, bubnjevi zagrmeše, frule zacijukaše, klarineti zacvileše - sve se to sli u nesnosnu tutnjavu blažene pohvale slanah štapića gospodina Kroubulija, koji su spasavali život. Bernard oseti kako polako tone u ludilo.

"Prekini!" povika on kroz buku. "Vrag te odneo, zar ne čuješ? Prekini, kad kažem - prekini!"

Razdragani poj istog časa se utiša do gotovo podnošljivog nivoa. "Izvini, nisam čuo šta si kazao", reče roboprijatelj glasom koji je tražio oprostaj. "Ovde je tako bučno. Ali pretpostavljam da si poželeo jedan od Kroubulijevih izvrsnih slanah štapića, čije pakovanje od deset komada košta svega pedeset centi!" On upitno kliknu i otvori prorez za ubacivanje metalnog novca. "Ako imaš samo papirnati novac, možeš mi ga staviti na jezik", reče on. "Samo zavuci ruku u džep - i obezbedio si sebi čarobne trenutke." On ponovo kliknu, razočarano, a zatim nastavi: "Šta ti je, momče, zar ne želiš slane štapiće?"

"Kazao sam ti da umukneš", uzvratu Bernard rasrđeno.

"Zar želiš da privučješ ovamo sve ubilačke duše ove planete?"

"Možda će se njima više dopasti Kroubulijevi slani štapići", odvrati roboprijatelj odsutno, i dalje punonadežno prikazujući prizor razigranih i raspevanih štapića.

"Vražji maloumniče!" razdra se Bernard. "Hoćeš, bre, da me ukokaju, a? Umukni, kad kažem!"

"Šta si rekao?" upita roboprijatelj sa nevericom. "Želiš da prekinem?"

"Ma, nosi se", uzvratu Bernard.

Ali roboprijatelj neumoljivo nastavi: "Zbog čega hoćeš da prekinem?"

"Zato što se ovde nalazim u vrlo opasnoj misiji", uzviknu Bernard, "a

ti skrećeš pažnju na mene tom drekom. Zar, bre, hoćeš da me ucmečaju?"

"Ali ovo su zakonite reklame", usprotivi se roboprijatelj. "Osim toga, one su plaćene. Ne mogu odbiti da ih emitujem!"

"Možeš", reče Bernard, "jer ako to ne uradiš, rasturiću te na komade." On podiže pušku prema roboprijatelju, koji se oprezno povuče nekoliko stopa.

"Uskraćuješ mi pravo slobodnog preduzetništva", reče mu on, "time što mi braniš da te indoktriniram potpuno legalnim reklamama. Šta misliš, šta bi danas bilo od carstva, da nije bilo preduzetništva? A šta misliš, šta bi danas bilo od preduzetništva, da nije bilo reklama? Pa ti pokušavaš da podriješ same temelje carstva!"

On se primače, povisivši glas.

"Izdajniče!" povika. "Kukavice! Komunisto!"

"Možeš i sam da nastradaš", uzvratu mu Bernard takođe povišenim glasom. "Zar misliš da će tebe poštediti kada se reše mene?"

Roboprijatelj se ukoči u mestu, ostavivši neokončanu rečenicu da treperi u vazduhu.

"Šta to pričaš?" upita on tiho. "Neprijatelji?"

Roboprijatelji su bili na glasu zbog svog besprimernog kukavičiuca.

"Hoćeš da kažeš da mogu da stradam?" ponovo upita on. "Tek tako? Zašto mi to ranije nisi rekao, ti pacovčino?"

"Pokušao sam da ti kažem", reče Bernard, "ali ti nisi prestajao da se dernjaš o onim vražjim slanim štapićima."

"Daću ti jedan besplatno", obeća on ulagivačkim glasom, "ako mi obećaš da ćeš me štititi." Začu se kliktav zvuk i na jeziku roboprijatelja pojavi se primamljivo pakovanje Kroubulijevih slanah štapića. "Samo uzmi", ponudi ga on. "Daće ti snagu, a to je ono što je potrebno vojnicima."

"Nisam kazao da ovde ima neprijatelja", reče Bernard. "Samo sam pretpostavio da bi ih moglo biti."

"A tako!" Roboprijatelj žurno povuče slane štapiće, samo delić sekunde pre no što su Bernardovi pohlepni prsti posegli za njima. "Samo ti meni kaži čim ugledaš nekog neprijatelja i ja ću ti smesta podariti pakovanje Kroubulijevih neuporedivih slanah štapića", reče on, povukavši se na bezbednu razdaljinu. Stao je da ga posmatra hladnim, mehaničkim, podrugljivim pogledom kako se pridiže na

noge i otresa prašinu sa odeće ljutitim rukama.

"Možeš da zadržiš svoje vražje štapiće", reče on dostojanstveno roboprijatelju. "Uopšte ih ne želim. Osim toga, čeka me posao." On se okrenu i pođe žurnim korakom prema ruševini, osećajući kako mrzi ceo svet. Iza njega, roboprijatelj pusti neki gromki marš i krenu za njim. Carska zastava ponosno se zaviori, obasjana skrivenim svetiljkama sa roboprijateljeve sjajne zadnjice. Uz osokoljujuće taktove pesme 'Ako umreš umrećeš kao čovek', žustri orkestar stade da savršeno skladno maršira prema nadnosećim ruševinama negdašnjeg sjaja renonskog carstva.

5.

Najavljen snimljenim oduševljenjem carskog duvačkog orkestra, Bernard uđe u ruševine prostorija tajne službe renonskog carstva, sektor 5:6B, gde su se, u drevnija i srećnija vremena, nalazili još Carski zavod za dezinfekciju, Carska pasoška agencija, Carska agencija za spoljne poslove i - premda donekle nezvanično - vesela javna kuća Stokeja Rigbija, otvorena sedam dana u nedelji, zadovoljstvo zajemčeno ili se novac vraća. On mahnu rukom i gromke trube predussetljivo se stišasaše do nivoa ohrabrujućeg šapata. "Ništa pod milim bogom ne vidim ovde", reče on, zureći kroz portal od zelenog kamena koji se polako raspadao; portal se opasno njihao.

"Ne budi naivan", reče roboprijatelj nervozno. "Možda nas vrebaju unutra. Bolje pucaj prvi."

"Oni? Ko su to oni?" upita Bernard. "Nisam nikog primetio."

"Otkud bih ja to znao? Zar misliš da znam sve o ovoj vražjoj planeti? Šta misliš, ko sam, ti tup... Pokretni univerzitet, možda? Pucaj, bre!" On se nervozno uzvrpolji i pokuša bezuspešno da nađe zaklon iza Bernarda, ali ga ovaj žestoko ritnu od sebe.

"Hoćeš da tek tako počnem da pucam", odbrusi Bernard, "pa da mi posle vrednost svakog hica odbiju od plate, ukoliko se ispostavi da unutra nema nikoga? Počni sam da pucaš, ako ti se već toliko puca!" On ponovo uputi zasluženi udarac nogom roboprijatelju, koji zaplašeno ustuknu.

"Mogao bih da posvedočim da si to učinio u samoodbrani", reče on svečano.

"Ti si vražji lažljivac", uzvрати Bernard. "Okrenuo bi mi leđa čim bi ti se ukazala prilika."

"Dobro, samo ti uđi unutra i neka te ucmečaju", uzviknu srdito roboprijatelj. "Baš me briga!" On se hrapavo nasmeja poput kakvog desetara zlobno čeličnog grla.

Bernard odluči da ne obraća pažnju na njega. Umesto toga, proverilaser, podiže ramena, oporo zabrunđa i odvažno krenu u zdanje.

I istog trena nađe se licem u lice sa jednom zastrašujućom senkom

koja je stajala u ulazu. Žutičavi mesec bacao je slabašno i avetinjsko svetlo na grozna ramena utvarne prilike, na njen neljudski grudni koš, na strašno škrgutavu čeljust i na jezivo podignute kandže, spremne da ga zgrome u neraskidivom zagrljaju smrti. Sporo, užasnuto krkljanje razleže se sa Bernardovih ukrućenih usana.

"Šta se događa?" upita roboprijatelj piskavo, stojeći sakriven iza jednog džinovskog, palog stuba.

"Nggggggh!" uzvratu mu Bernard. Ponovo pogleda užasnu senku koja se nadnela nad njim, spremna da ga satre, i, nakon kratkotrajnog oklevanja, poče neobuzdano da se tresu.

"Zašto mi ne odgovoriš?" doviknu mu roboprijatelj ljutito. "Da nisam možda nedostojan tvog odgovora? Hoćeš li da pozovem Gvozdena da te on malo nauči ophodenju? Odgovaraj! Šta radiš tamo?" Mahnito je počeo da skakuće na šest nogu, psujući na sva usta, ali pomno vodeći računa da se ne primakne.

"Blagi bože!" prodahta Bernard.

"Da, ovde sam", uzvratu jedan ventilacioni otvor, "ali nemoj očekivati da ću ti priteći u pomoć! To je zato što si bio neljubazan prema meni. Sad se sam snalazi!" On se jezivo nasmeja.

Tako je i bilo. Bernard se smesta baci na goli pod, počevši nasumice da puca na sve strane. Pružilo mu se zadovoljstvo da vidi kako se čudovište rasprskava u zaslepljujućem blesku čiste energije, pre no što je trošno zdanje zaključilo da mu je dosta i stalo da mu se ruši na glavu. Krov je pao uz gromki tresak, od čega su kameni blokovi veliki poput čoveka poleteli u vazduh poput igračaka. Parčad oštra poput brijanja zafijuka odasvud, a za njom uslediše ogromni čelični nosači, koji su se duboko zarivali u kamenu pod slično kakvim džinovskim kopljima, ostajući tamo da vibriraju slobodnim krajevima. Zagušljivi oblaci vekovima starog gipsa i prašine podigoše se sa svih strana i stadoše da mu peku oči. On odbaci pištolj i pokuša mahnito da se zakopa u pod. Neko je urlao u samrtnom ropcu blizu njega i on poče sa uživanjem da sluša tu dreku sve dok mu nije postalo jasno da je, zapravo, on taj koji je diže, a onda brzo zamuknu. Shvatio je da ga čeka smrt na ovom sumornom i samotnom mestu, zaboravljen i napušten od svih izuzev od onog đavoljeg roboprijatelja, koji je čučao na sigurnom napolju, i dalje ga psujući. Oči mu se ispuniše suzama osujećenosti pri pomisli na sve što će ostati neurađeno: na

generala Supersokola, koga bi rado stavio da se peče na vlastitom salu; na Gvozdena, koga je u mašti davio svaka dva minuta od trenutka kada ga je prvi put video; na vojnike, koje bi rado streljao, na roboprijatelja, koga bi udarcima nogu rasturio na komade; na devojkicu sa Gastela IV, koju bi...

Najednom postade svestan da su buka i lomljava prestale oko njega. Samo je samotni zvuk jednog oslabljenog stuba koji pada još narušavao iznenadni mir. On se teturavo uspravi i ustanovi da je potpuno neozleđen, jedino mu je preko leđa stajao gust sloj prašine. Laser mu je ležao na dohvat ruke; on ga podiže, otrese prljavštinu sa njega i žurnim korakom iziđe na otvoreno, gde ga je čekao roboprijatelj.

"Zašto si to učinio, ti trapavi zvekane?" povika roboprijatelj na njega, iskočivši iz skrovišta pokraj rascvetalog drveta. "Na smrt si me preplašio!" On se primače, zadovoljno ga promatrajući. Iz njegovog blistavog, metalnog tela dopirao je zvuk rada zupčanika. A onda, slika jedne mrske spodobe polako se uobličila na ekranu.

"Ma slušaj..." zausti Bernard.

Prekinulo ga je poznato brundanje jednog narednika smežuranog vrata, koje se oglasilo iz glave roboprijatelja, uteravši mu strah u kosti.

"Vojniče", razdra se on, "ti si sramota za svoju uniformu! Ti si ništarija i gnusna svinja i ušljivi pas! Čuješ li? Odvratan si mi! Kako smeš, do vraga, da se pojavljuješ takav, ti gnusobo od čoveka? Vidi kako si štrokav! Prljav si kao prase. Nisi zakopčao uniformu, vojniče! Tri meseca kuhinje, vojniče! Tri meseca! Čuješ li?"

On zastade za trenutak, pruživši priliku Bernardu da nešto kaže.

"Ma, slušajte..." počeo on.

"Četiri meseca!" zabrunda glas, očigledno programiran da smesta reaguje na svaku primedbu. "Za neposlušnost! Neću više skidati oči sa tebe - čuješ li?"

"Nešto je bilo tamo", razdra se Bernard. "Pucao sam u to! Shvataš li? Pucao sam u to!"

Narednik je bio prekinut u trenutku kada je zaustio da nastavi sa tiradom.

"Šta si kazao?" upita roboprijatelj ljutito. "Nešto je bilo tamo i ti si pucao u to?"

"Nego šta sam", složi se Bernard.

"U tom slučaju mislim da je sve u redu", uzvratu roboprijatelj preko volje. "Moraću, međutim, da malo pogledam tu stvar, sigurnosti radi", promrmlja on i odgega se unutra.

Vratio se posle deset sekundi, ispunjavajući noć zaglušujućom melodijom 'Dželatove jadikovke', koju je pevao neki ogroman hor, u pratnji simfonijskog orkestra i dve džinovske orgulje, koji su očigledno davali sve od sebe.

"Znao sam!" uzviknu on likujući. "Lažljivče! Izdajniče! Pokušao si da me obmaneš, je l' tako?" On se hrapavo nasmeja, a onda se teturavo zaustavi tik pred njim.

"Slagao si!" reče mu vedrim glasom. "Nije bilo nikakvih neprijatelja unutra!"

"Ali video sam jednoga!" uzviknu Bernard. "Šta hoćeš time da kažeš, ti bezvredna limenko, da nije bilo nikavih neprijatelja unutra? Šta misliš da sam tamo video? Neku vilu?"

Roboprijatelj je bio zadubljen u izračunavanje ogromnih svota i njihovo međusobno množenje. "Ti si mlad i sposoban čovek", reče mu on najzad glasom mlade i privlačne žene, ali onda se brzo ispravi. "Bio je to robot - čuješ li? Robot! I to još isključen!" On zaigra na svojim mnogobrojnim, blistavim nogama, vičući visokim, prodornim glasom. "Prepao si se od mrtvog robota!" zapeva radosno. "Pucao si u obično smetlište! Traćio si dragocenu municiju na..."

Roboprijatelj naglo prekide, nastavivši da računa. Raznobojne cifre stadoše da bleskaju povećanom brzinom na ekranu vizora, u pratnji blage, violinske muzike. Ubrzo se sliše u celinu, u bujicu, u sivkastu maglu, a onda se protok najednom zaustavi uz zvučni prasak. Jedna crvena svetiljka zasija na roboprijateljevoj glavi, a na vizorskom ekranu pojaviše se tri dična, raznobojna, blistava ukrasa; na svakome je jarkim, zlatnim slovima stajalo ispisano: Premija.

"Šta ti sad to znači?" upita Bernard. smrknuto.

"To znači", reče Roboprijatelj, "da od ovog trenutka duguješ carstvu trideset sedam energetske hitaca, koje si nepotrebno ispalio na nepomičnog robota, koji kao takav nije predstavljao nikakvu opasnost, saglasno Zvaničnom priručniku carskih marinskih odreda, strana 422; kako prethodno rečeni čin predstavlja kršenje discipline,

kao i ogrešenje o važeće programe štednje, troškovi se stoga imaju nadoknaditi iz plate vinovnika. Ukupna svota iznosi šest stotina četiri kredita i tri centa." iznos blesnu na ekranu vizora.

"Ali to je šestomesečna plata!" usprotivi se Bernard.

"Prigovor odbačen", odgovori roboprijatelj odsečno.

"Dobro je poznato da su izviđači slabo plaćeni. Ali to se mene ne tiče. Šta sam ja kriv što ti ne vrediš ni pišljiva boba."

"Obećao si mi da ćeš im reći da sam to učinio u samoodbrani", uzvratu Bernard smrknuo.

"Predomislio sam se i gotovo. Imam prava da se predomislim, zar ne?" On rezrivo frknu. "Za šta me ti smatraš? Za mašinu?"

"Trebalo je da to pretpostavim", reče Bernard. "Morao sam znati da ne smem imati poverenja u jednu šunjavu limenku kakav si ti. Kako očekuješ da se vratim kući kada si mi pokrao sve nadnice? Možeš li na to da mi odgovoriš?"

"Ma, skini mi se", obrecnu se roboprijatelj. "Baš me briga šta će biti s tobom."

"Trebalo bi da mi pomažeš", nastavi Bernard ogorčenim glasom.

"Zašto malo nešto ne uradiš za mene, a ne stalno protiv mene? Platićeš mi već za sve", reče Bernard ukrućeno. "Ne zaboravi. Pre ili kasnije ja ću..."

"Ti si mlad i sposoban čovek", reče Roboprijatelj utvarno poznatim glasom kroz škriputanje i tutnjanje Očaravajućeg valcera u izvođenju orkestra Johana Štrausa. Bernard se okrenu i odlučnim korakom pođe natrag prema ruševini. Roboprijatelj krenu za njim, dok su mu se elektronske oči presijavale zlokobnim zadovoljstvom.

Bernard obiđe oko dimne ruševine i oprezno se spusti niz bok jednog izuzetno urešenog stuba, prošaranog blistavim, raznobojnim slovima nekog davno zaboravljenog jezika. Pred njim se otvori ulica, utihla i mrtva.

"Imaš li peruti?" upita ga roboprijatelj glasom koji je jasno stavljao do znanja da je Bernard po svoj prilici ima, i to poprilično. "Kosa ti se masti? Devojke ti se podsmevaju zbog toga? Nego šta! Stidiš se samoga sebe, zar ne? Nego šta! Ali evo pomoći! Herkulov šampon, koji jedini..."

"Umukni!" razdra se Bernard.

I čudo se dogodi: roboprijatelj začuta. U mukloj tišini, dobovanje njegovih nogu dok se gegavo kretao odjekivalo je poput gromskih eksplozija. Bernard se za trenutak upita nije li mu pratilac naprasno sišao s uma.

A onda začu još jedan zvuk, u blizini.

Neko se nakašljao.

On polako podiže pogled.

I susrete se sa hladnim očima arhetipa svih junaka; stajao je na pet stopa od njega i toliko je bio pretovaren kalajnim zvezdama i redenicima, kao i pištoljima ružnog izgleda, da bi, uz dodatnu težinu nemirne savesti, sigurno potonuo u tle. Instinktivno je znao da je to pravi junak, potpun i celovit; uostalom bilo je nemoguće ne uočiti to. Reč Junak bila mu je izvezena zlatnim slovima na košulji, tako da ju je svako mogao lako videti.

6.

Bernard ni u snu ne bi pomislio da jedan čovek može biti toliko veliki. Morao je da povije glavu unazad pod prilično nelagodnim i čak ponižavajućim uglom kako bi ga pogledao u oči, što ga je ispunilo osećanjem podređenosti, a shodno tome i otvoreno neprijateljskim držanjem. Čovek se uzdizao pred njim na mesečini, netremice motreći Bernarda hladnim očima. Njegovo rasklimano obličje dostizalo je visinu od šest stoga, a mršavo lice bilo je opaljeno suncem. Imao je prljave i sive čizme, izbledele pantalone, a šešir koji mu se nalazio na potiljku jamačno je video i bolje dane - ali revolveri koji su mu stajali nisko na bedrima bili su u zlosutno dobrom stanju, presijavajući se pogubno crnim sjajem. Bernard ga pomno osmotri odozdo, zastenjavši u sebi.

Roboprijatelj, koji umalo nije zaždio od straha kada je primetio čoveka, sada je obigravao oko obojice u širokim krugovima, obasipajući ih psovkama, pomešanim sa gromopucateljnim parolama i ulagivanjima. Iz njega je dopirala vojna muzika, koja se naizmenice smenjivala sa prigušenim ženskim glasovim koji su uzdizali vrline restorana Slatke Moli i njene ni izdaleka tako vrle devojke. Čoveku se sve to očigledno nije mnogo dopalo.

"Dižeš silnu buku", odbrusi on. "Šta je, ne dopada ti se predeo, a?"

"Samo me svrbi prst na obaraču", uzvratu mu Bernard osorno. "Da se nisi uplašio?" On ga pogleda popreko, osećajući kako ga vrat sve više boli. "Uostalom, ko si ti?"

"Čini mi se da sam ovde ja taj koji postavlja pitanja", reče čovek, zamišljeno prešavši prstima po revolverima. "Običan kauboj kao ja nije baš navikao na tako bučan nastup; urođena radoznalost, šta ćeš. Šta si, dakle, naumio, cenjena junačino?"

"Nemoj samo stajati i brbljati sa njim!" kriknu roboprijatelj. "Ukokaj ga! Čuješ li? Ukokaj ga!"

"Učinilo mi se da ovde ima nekoga", reče Bernard. "To je sve. Nisam hteo da te uplašim."

"Oran si za kavgu, prijaško", reče kauboj, pokazavši mu usiljen osmeh izjedenih zuba.

"Nego šta", složi se Bernard.

"Ukokaj kulova!" doviknu mu roboprijatelj histeričnim glasom.

"Ukokaj ga! Ukokaj ga!"

Kauboj naglo posegnu prema revolverima. Roboprijatelj ciknu, dade se u trk poput zaplašenog pacova i sakri se iza jednog izandalog površinskog vozila, drhteći od straha.

"Imaš mnogo dosadnog ortaka, lafe", reče kauboj, opustivši se.

"Bolje mu kaži da malo pripazi kako se ophodi, da ga ja ne bih tome naučio. Jasno?"

"Nisam siguran da mi se baš dopada tvoj ton, stranče", reče Bernard, oštro motreći kauboja.

"Ukokaj ga!" reče roboprijatelj blagim glasom. Revolveri se munjevito pojaviše u rukama obojice. Dva reska zvuka sliše se u jedan dok su blistave cevi strelovito izletale iz futrole. Iza površinskog vozila razlegoše se sumorni taktovi iz filma 'Tačno u podne'.

"Hteo si kavgu, a? E sad si se - jao! - namerio na pravog čoveka", prodahta Bernard.

"Je li?" frknu kauboj.

"Aha!"

"Je li?"

"Aha!"

Ostali su nepomični skoro pun minut, dok su im se nosevi dodirivali, a onda, zadovoljni, odložiše oružje, motreći se sa uzajamnim poštovanjem.

"Imaš petlju", reče kauboj preko volje.

"Nisi ni ti za bacanje", uzvрати Bernard. "To ti moram priznati."

"Nego šta, ortache." Kauboj zavuče ruku u džep na prsima i izvadi cigaretu. Duboko je povukao, a zatim ispustio oblak oporog dima, posmatrajući Bernarda kroz skupljene očne kapke.

"Ovo je teška zemlja, ortache", reče on polako. "Čini mi se da ti nedostaje pomagač. Ja imam roštilj, ako ti je potreban."

"Možda jeste. Jesi li voljan?"

"Nisam ja za iznajmljivanje, ako si to mislio, ali spreman sam da se upustim u pustolovine sa pravim ortakom."

On baci brz pogled prema površinskom vozilu iza koga se roboprijatelj i dalje krio, ohrabrujući se rodoljubivom muzikom i reklamama. "Ortak ti baš ne izgleda poverljivo - moram ti to reći. Čini

mi se da ti fali neko drugi." On prezrivo pljunu na tle.

"Ma prava je ništarija", uzvratil Bernard. "Ali zalepio se za mene." On s nadom pogleda kauboja smrknutog izgleda.

"Moglo bi mu se nešto desiti", reče kauboj značajno.

"Sigurno ne bih mnogo mario zbog toga", zabrunđa Bernard, a na čvrstim, stisnutim usnama pojavi mu se opori smešak. "Mislil da bih ipak imao nešto za tebe", reče on. "A sad se pripravi, momče, jer bi ovo mogla da bude i te kakva novost za tebe..."

Oni krenuše niz utihlu ulicu, a Bernard položi prijateljsku ruku na visoko kaubojevo rame. Krupni muškarac uhvati korak sa njim i oni skupa nestadoše među sumornim ruševinama. Roboprijatelj gegavo krenu za njima, ispuštajući ljutite zvuke, ali ga ubrzo ućutka preteće škljocanje revolvera. Obuzet panikom i silnim strahom on u trenutku zamuknu i noć najednom postade veoma, veoma tiha; narušavalo ju je jedino prigušeno kričanje nekog čudovišnog stvorenja koje je lagano letelo vazduhom.

7.

Bernard i kauboj išli su širokom ulicom, duž koje su se nizale ruševine i koja je svojevremeno bila poznata pod nazivom Guvernerov bulevar. Zarđali znaci i dalje su ih pozivali, obećavajući im razna zadovoljstva, po kojima je ova ulica bila čuvena u davna vremena. Puni mesec bacao je avetinjski sjaj na nizove mašina za igru, koje su, mutno se sjajeći, strpljivo čekale nekog novog naivčinu, na automate za ruski rulet (pare ili život u novom izdanju!), na kabine za samoseks (samo za odrasle), na palate za lobotomiju, kao i na moćne šiljate lukove ispod kojih se stupalo u arene, gde su mladi muškarci i žene, kojima je život dojadio, mogli da iskuse poslednja zadovoljstva sa nekim čudovišnim stvorenjem koje je zajemčeno bilo nepobedivo; kapije arena primamljivo su stajale poluotvorene, klimajući se na zarđalim šarkama. Mestimično su na pločniku ležali roboti-vapci, čije su snažne metalne ruke još stajale ukrućene u činu ubeđivanja nekog nevoljnog prolaznika da prisustvuje predstavi. Vetar je sumorno hujao mračnim ulicama, po kojima se još moglo čuti umorno tap-tap-tap nemoguće visokih potpetica robokurvi, koje su i dalje hodale ulicama nakon dve stotine hiljada neunosnih godina, i dalje njišući metalnim bedrima i obećavajući proletnim senkama iscrpljujuće bludničenje.

Noć je bila spokojna, a tišinu bi narušio samo povremeni cvrkut noćnih ptica. Iz daljine je dopiralo usamljeno cvilenje roboprijatelja, koji je svoju tugu i očaj saopštavao hladnom i nesaosećajnom svetu. Postojao je izvestan gorak prizvuk u njegovim tugovankama, koji je čoveka ispunjavao setom i nagonio ga da razmišlja o vlastitoj smrtnosti, odnosno o stvarima koje bolje da nisu bile počinjene, kao i o drugim neprijatnostima. Bio je to zvuk od koga bi žmarci podišli svakoga ko nema sasvim čistu savest; šuplje, izmučeno cvilenje bezimenog užasa iz nedokučivih ponora jedne uklete duše. Bernard i kauboj koračali su niz ulicu, a žmarci su ih podilazili savršeno saglasno.

"Od početka sam video da si čova posebnog kova", reče kauboj. "Već na prvi pogled. 'Oćeš, dakle, malo da procunjaš okolo za tu

tvoju flotu? Pa, mogu ti reći, ortrače, da sam ja pravi čovek da pođem s tobom. Razumem se ja u te stvari; možeš se pouzdati!" On žestoko otpljunu na tle. "Kažem ti da ovo nije mesto u kome bi se stranac snašao. Sve vrvi od opakih stvorenja, svaka vražja nakaza koja ti dođe na um nalazi se ovde - samo pomisli na nju i već je stigla da ti siše krv."

On zastade i podrozrivo baci pogled niz mračnu ulicu, a onda za svaki slučaj ispali tri hica u tamu i nastavi put, držeći prijateljsku ruku oko Bernardovih opuštenih ramena." Za sve je kriv kvar onog vražjeg središnjeg mozga, shvataš? Baš je izopačen!" On ponovo otpljunu, sa gađenjem.

"Prevaren sam", reče Bernard. "Niko mi nije kazao da ovde ima čudovišta!"

"Pa, ne možeš očekivati da će ti tako nešto kazati unapred, zar ne? Zar misliš da bi iko ko je pri zdravoj pameti došao ovamo kada bi znao stanje stvari?"

"Poslali su me ovamo da crknem", reče Bernard glasom u kome se očitavalo samosažaljenje.

"Sigurno da su te poslali ovamo da crkneš", složi se kauboj. "Pa šta s tim?"

"Nije pošteno."

"Ništa nije pošteno. U vojnoj si službi, je l' da? Lud si ako očekuješ da budu poštene prema tebi!" On zastade za trenutak da bi otvorio brzu paljbu u jednu bočnu uličicu, a zatim opet uhvati korak sa Bernardom, ponovo napunivši revolvere koji su se još dimili. "Osim toga, ni oni nisu mnogo znali o situaciji. Vražji mozak priredio im je lepo iznenađenje. Ne bi oni uopšte ušli u sunčev sistem da su znali šta se ovde zbiva." On prezrivo pogleda Bernarda. "Uostalom, što si se toliko uzбудio? Da ne očekuješ možda da večno živiš?" On se oporo nasmeja. "Reći ću ti nešto, ortrače: opasnost - to je ono što život čini vrednim življenja! Pljuni Uvaženoj Smrti u oči, ortrače, i živi!" On veselo opsova i zapea:

"Moj ortak nosi ime Smrt,
Visok je i taman on;
Da zgrabi mene hoće sad,
al' ne dam mu se ja!"

"Neću da pljunem Smrti u oči", reče Bernard zlovoljno. "Sve što želim jeste da izvučem glavu odavde!"

"E to nikako neće moći", reče mu kauboj. "Zato bolje nauči da pljuješ - i to brzo!"

On zastade kod još jedne bočne uličice, osu i tamo kišu metaka, a onda se podozrivo upilji u tamu, kao da iščekuje nešto.

"Ima li nekog?" upita on.

Iz mraka stade da dopire krkljavi zvuk samrtnog ropca. On se zadovoljno isceri i krenu u pomrčinu. "Sačekaj me ovde", reče. "Odmah se vraćam."

Nestade ga. Trenutak kasnije, zvuk samrtnog ropca poče da se meša sa šumom snažnog mokrenja. Bernard zamišljeno nastavi niz ulicu.

Slučaj je hteo da se uskoro obreo pred glavnom znamenitosti Guvernerovog bulevara - u stvari, pred glasnom znamenitosti cele planete - palatom zadovoljstva Zlatni Krik, koja je nadaleko bila poznata u starom renonskom carstvu po neverovatnim uživanjima koja su stajala na raspolaganju uvaženim i izopačenim gostima, spremnim da plate astronomsku cenu. Stotine miliona seljačina zabalavilo bi pri pomisli da će provesti nezaboravnu noć, potrošivši pri tom sav svoj mukotržno ušteđen novac, u zamračenim prostorijama ove palate, gde se (tako se bar pričalo) sve moglo dobiti, bez obzira na to koliko odvratno i podlo bilo, uz puko predočavanje kreditne kartice. Nekim od tih gedžovana konačno je uspevalo da stignu do Zlatnog Krika, a oni koji bi prošli pored nizova jednorukih bandita što su stajali pokraj ulaza na kraju bi došli u priliku da dožive svoje najzapretenije i najskrovitije mladalačke snove. Svi ti srećnici vraćali bi se skrhani, ako bi se uopšte vratili, da bi po povratku u svoju ubogost shvatili da su proćerdali sve što su imali, imanja, kuće i novac u banci, za trenutak potpunog blaženstva u privlačnom naručju kakve pohotljive žene koja je zapanjujuće podsećala na neku njihovu nedokučivu rođaku. Sve je bilo dostupno među tim zidovima, sve dok ste bili spremni da plaćate za to. Sve. Bernard zastade u mestu na ulazu u tu znamenitu zgradu, našaviši se pod dejstvom neodoljivog subsoničnog poziva nekog mehanizma

koji je još funkcionisao. On podozrivo pogleda prema raskošnim vratima, gde se, ispisan krupnim, pozlaćenim slovima, i dalje nalazio moto Zlatnog Krika.

Ako imaš love - mi imamo sve za tebe! - stajalo je ispisano, a stvar je bila potkrepljena pohotljivo talasastim subsoničnim zovom. Postojala su i ustrojstva trodimenzionalnih projekcija, veoma dinamičnih, koja su opisivala neka od najbezazlenijih zadovoljstava što su bila dostupna unutra. Bernard poče da se znoji. Prizori počeše da promiču njegovim umom, prizori prepletenih, divnih udova, bluza zategnutih krupnim dojkama, raspaljenim ženama, jednom lepšom i poželjnijom od druge, čitava kavalkada neslućenih poroka i ponižavajućih zadovoljstava, koji su natkriljavali i samu maštu. Usta mu sama zastenjaše plimom pohote.

"Psst! Vojniče - voliš li one slike?"

Glas je dopro iz neprozirne senke kod ulaza. Bernard se osvrnu, još pod dejstvom čarobnog zagrljaja subsonika, i ošamućeno se zabulji u robota koji istupi na mesečinu, ispružajući metalne udove. Njegovo pomicanje pratila su nebrojena škriputanja i tandrkanja, jedno oko mu je nedostajalo, a nešto kao da mu nije bilo u redu ni sa grudnom pločom. Inače, ako se izuzme rđa, nalazio se u prilično dobrom stanju.

"Kladim se da ti se glavom vrzmaju dugačke ženske noge", reče on, namignuvši Bernardu u znak razumevanja, što je zazvučalo veoma škripavo.

"Ko si ti?" upita Bernard.

"...A da i ne pomenem nezamislive poroke i ponižavajuća zadovoljstva, za koje ti nesumnjivo nikada nisi arrrrk!" Začulo se bučno kloparanje zupčanika i neka lomnjava. Robot se blago trže, a zatim ponovo uspostavi ravnotežu na prilično bučan način.

"Milo mi je što si to kazao!" izbaci on, srdačno potapšavši čeličnom rukom Bernarda po leđima. "Dobro, da vidimo čime bi voleo da počneš? Šta kažeš za jednu plavušu? Ili možda crnku? Ili bi uzeo jednu na brzaka, kao aperativ, a?" On uputi pohotljiv pogled Bernardu - u meri u kojoj je jedan robot uopšte bio kadar za teko nešto, što nije bilo malo.

"Hoćeš da kažeš da ovde ima devojaka?" prodahta Bernard. "Pravih devojaka?"

"Gotovo pravih. Uopšte nećeš osetiti razliku." Robot se naže prema Bernardu, tako da je ovaj mogao da mu razabere svaku pojedinost na glavi koja se raspadala. "Negde moramo početi, zar ne? Ličiš mi na pristojnog momka koji želi nešto naročito - hoćeš li, na primer, da bludničiš sa sestrom? Daj mi samo njenu sliku, bilo kakvu, i za petnaest minuta ona će biti spremna za tebe. Vezana u lance, ako ti se tako prohte, i bačena u finu, ljigavu, memljivu tamnicu, gde ćete biti samo vas dvoje, a ona će se boriti kao luda i počće da se dere na sav glas kada ti uđeš unutra i zaključaš vrata za sobom, dok na sebi ima samo dronjke (ili crne čarape i visoke potpetice, ondosno čizme za mamuzama, ako ti se to više dopada), a onda će početi da se grči i uvija na ljigavom podu i pokušaće da ti iskopa oči, ali, naravno, lancima je vezana za zid, tako da ćeš je ti bez po muke savladati i..."

"Ali ja uopšte nemam sestru", reče Bernard.

"Pa šta s tim? Možeš da povališ majku ako želiš. A majku imaš, zar ne?"

"Uopšte ne želim da povalim majku."

"A brata?"

"Ne!"

"A, shvatam: babu?"

"Ne! Ne! Ne!"

"Slušaj", reče robot sa blagim prizvukom nestrpljenja, "ovde sam da ti pomognem, tako da bi trebalo bar malo da mi olakšaš posao. Šta ima rđavog u tome ako povališ vlastitu sestru. Mnogi to rade."

"Stvar mi se ne dopada - to je sve. Zašto mi samo ne pribaviš jednu curu i zaboraviš na ostatak?"

"Hoćeš da je bičuješ?" upita robot s probuđenom nadom. "Imamo predivnu odaju za mučenje dole u podrumu - ona je vezana za stalak, shvataš, i izvija se i grči poput crva, a onda počne da se dere na sav glas kada uđeš unutra i zaključaš vrata za sobom, a na sebi ima samo dronjke, dok ti držiš u ruci bičtinu i..."

"Dosta!"

"Čuj, bre, šta ti misliš, šta je ovo? Manastir? Razočarao si me, momče. Stvarno si me razočarao!"

On tužno odmahnu zarđalom glavom, očigledno razmišljajući o užasima ovih nemoralnih vremena i prisećajući se davnih, srećnih

dana, kada je život bio čist i jednostavan, a mladići poznavali čari života. Bernard poče da se oseća postišeno.

Najednom se pojavi kauboj. U obe kosmate šake držao je po jedan revolver ružnog izgleda i motrio robota podjednako ružnim očima. "Šta se ovde zbiva?" upita on.

"Hoćeš li da povališ sestru?" upita robot učtivo. "Samo mi daj njenu sliku, bilo koju, i za petnaest minuta biće spremna za tebe! Šta kažeš, a?"

"Mrzim svoju sestru", odbrusi kauboj, zapevši okidače na pištoljima.

"Dobićeš bič pride", obeća mu robot. "Dakle, momče, nije li..." On škriputavo koraknu prema kauboju, koji istog trena povuče oba oroza. Bernard se, sigurnosti radi, pribi u ulaz, a vazduh se trenutno ispuni revolverskim dimom i fijukanjem hitaca. Postojano praskanje olovnih metaka koji su pljuštali po zarđalom čeliku nadjača ubeđujući glas i kaubojev histeričan smeh. Bernard se čvršće pribi u senku ulaza, žmirnuvši svaki put kada bi neko zalutalo tane resko pogodilo zid samo nekoliko inča od njegove glave.

Kada se dim razišao, robot je i dalje stajao, što je već samo po sebi predstavljalo čudo. Uz to, on je polako davio kauboja, što je bilo sasvim nemoguće, budući da su se time očigledno narušavali temeljni zakoni robotike.

"Hej, ne možeš to učiniti!" povika Bernard. "Zar ne shvataš šta radiš?"

"Polako davim ovog kauboja", uzvratu mu robot srećno. "Zar misliš da sam obnevideo, šta li?"

"Ali prvi zakon robotike! Ne smeš to!"

"Da ti nisi neki advokat?" odbrusi robot. "Samo lakše sa mnom, lafe, ja ovde radim!" I on nastavi veselo da davi kauboja, koji je u međuvremenu sasvim pomodreo u licu, a već su počeli da se javljaju i znaci samrtnog ropca.

"Poludeo si!" reče Bernard, ustuknuvši.

"Kada dugo radiš na jednom ovakvom mestu, moraš da poludiš", uzvratu mu robot. "Hej, da ti ovaj lupež nije neki prijatelj možda?"

"U neku ruku."

"Upao si u rđavo društvo, lafe." On nevoljno popusti stisak oko kaubojevog vrata, pogleda ga pravo u prazne oči, a onda ga stručno

tresnu ispod uha. Kauboj se skljojka poput vreće, čizme su mu nekoliko sekundi udarale po pločniku u veselom ritmu, a onda se sasvim primiri. Bernard proguta knedlu. "Je li mrtav?"

"Razume se da nije! Zar nisi čuo za prvi zakon robotike? Nisam u stanju da ubijem ljudsko biće, pa čak ni ništarije poput vas. Zar misliš da sam lud?"

"Meni izgleda sasvim mrtav", primeti Bernard.

"Ima dobre izgleda da odapne", uzvratil robot vedro, "ako što pre ne stigne u respirator. Pa čak i ako mu to uspe, taj njegov ptičiji mozak toliko je već bio bez kiseonika da će, kada se povrati, biti još veći zvekan nego ranije. Doduše, teško da će neko zapaziti razliku." On žestoko udari nogom kauboja dva-tri puta, a onda krenu prema Bernardu. "Vašljiva bitanga", reče on sa gađenjem. "Naletimo na mnogo takvih svakoga dana."

"Ali ubio si ga", reče Bernard, povlačeći se, a oči mu se ispuniše strahom. "Samo što nije umro!"

"Ako sam neće ponovo da diše", reče robot, "šta mu ja tu mogu. To je njegova vraška stvar."

Bernard ništa nije odgovorio zato što je najednom shvatio da se obreo unutar zgrade. Robot je nešto petljao po kontrolama na svojoj grudnoj ploči. Subsonični priziv pretvori se u istinsku grmljavinu. Bernard postade napet, zadrhta dva puta, a onda stade da trči niz dvoranu, jaučući od požude. Jedna robokurva istupi pred njega, razgibavajući zardale udove i ispuštajući zvuke astmatičnog mehaničkog dahtanja; on skliznu u stranu, očajnički skoči preko ženskog androida, načinjenog za čisto fetišističku upotrebu, koji pokuša da ga ščepa za nogu, zatim ritnu u grudni koš novu robokurvku koja mu je krenula u susret, pa pojuri prema najbližem izlazu, koji je vodio u gravitacioni kanal. Poče da pada nadole, jaučući sve vreme.

Imao je puno razloga za to, budući da antigravitaciona jedinica nije radila.

8.

"Da nije bilo mene, on bi slomio svaku vražju kost u svom telu", reče neko. "Trebalo bi da dobijem medalju za to."

"Trebalo bi da dobiješ nogom u zadnjicu zato što si bio trapavi zvekan", uzvratila neko drugi. "Umukni sada i pusti me da radim!" Usledio je škripav zvuk spajanja slomljenih kostiju, praćen užasnim zapomaganjem prvog govornika.

"Umukni, bre, kad kažem. Sasvim ću da poživčanim od tebe. I prekini da se trzaš kao lud!"

"Mogao si da mi daš neki anestetik", predloži prvi glas između dva zastrašujuća jauka.

"Zar misliš da ću trošiti anestetike na takvog tikvana kao što si ti? Uostalom, anestetici su samo za oficire. Morao bi da budeš strećan što uopšte nešto preduzimam!"

"Oooooooooohh!"

"Ne dernjaj se!"

Ponovo se začuo zvuk krckanja kostiju, praćen prodornim bolnim uzvikom, koji je naglo zamukao, da bi ga zamenilo užasno, prigušeno cvilenje. Bernard iznureno otvori oči i spazi nad sobom polukrug radoznalih lica. Ne znajući šta da čini, on im se neprijatno isceri. Istog časa počeo gungula.

"Hej, pogledaj, mrda!"

"Osmehnuo mi se, jesi vid'o?"

"Pa ti si genije, doktore! Pravi pravcati genije!"

"Čvrste su građe ovi vojnici. Ne može ništa da ih strefi."

"Kaži nešto, vojniče. Bilo šta."

Bernard je i dalje buljio iznad sebe, pitajući se šta sve to znači. Lica se spustiše niže ka njemu, zapahnuvši ga srećom i neprijatnim zadahom. On se zakašlja.

"Ponovo je kao nov", objavi neko. "Nije li to fantastično?"

"Znao sam da ćeš uspeti, doktore. Sve vreme sam to znao."

"I to posle svega što je jadnik doživeo!"

"Pusti sad tog drugog, doktore - ovaj je došao k svesti."

Izgledali su iskreno radosni zbog njega, kao da je na čudesan način

izbavljen od užasne i neumitne smrti. Za trenutak se upitao, nisu li možda svi sišli s uma; a onda se setio pokvarenog antigravitacionog kanala i istog časa pripade mu muka. Kada je podigao glavu, video je da se nalazi u dobro opremljenoj operacionoj sali, zapravo na samom operacionom stolu. Obe noge su mu bile u gipsu, kao i desna ruka. Iznad glave mu je visila boca sa glukozom, povezana gumenom cevčicom sa iglom koja mu je bila zabodena u levu ruku i tu pričvršćena. Svuda po sali nalazilo se mnoštvo blistavih uređaja, koji su zujali, pucketali i namigivali jedni drugima raznobojnim svetiljkama. Na pod pokraj vrata postavljen je madrac, na kome je ležao neki čovek, nehajno pokriven vojnim ćebetom, cvileći gluvim ušima, budući da je doktor, koji ga je prethodno vidao, sada prišao Bernardu i prijateljski mu se smeškao. Bernard se ponovo mlitavo opusti, zakrkljavši jezivo. Spremne ruke pomogoše mu da se uspravi u sedeći položaj.

"Ne brini, vojniče, dok trepneš bićeš zdrav", obrati mu se neko.

"Nema ništa gore od ovakvog pada, kažem vam; no, izvukao se."

"Izgleda mi bleđ. Kako bi bilo da mu damo jednu transfuziju?"

Neko mu stavi u slobodnu levu ruku šolju koja se pušila i on podozrivo srknu. "Šta je bilo? Šta se događa? Da li ću umreti?"

"Sve je u redu", ohrabri ga jedan od sedokosih doktora. "Potrebno ti je samo malo odmora."

Ćebe pokraj vrata se podiže i ispod se ukaza jedan užasno osakaćen čovek. "Da nije bilo mene, slomio bi svaku koščicu u telu", reče mu čovek hrapavim glasom. "Ovako, pao si na mene i slomio svaku koščicu u mom telu!"

"Umukni!" odbrusi jedan od doktora. "Zar ne vidiš da ovde imamo bolesnika?"

On se okrenu prema Bernardu, blago se osmehujući. "Ne obraćaj pažnju na tog zvekana, vojniče. Samo se ti opusti i sve će biti da ne može biti bolje."

"Šta mi se to dogodilo?" upita Bernard, užasnut. "Šta mi je sa nogama? Šta mi je sa rukama?"

"Vidiš... ovaj... učinilo mi se da si možda iščašio nogu, tako da sam ti je stavio u gips, za svaki slučaj, kao i drugu nogu i jednu ruku, čovek nikad nije načisto sa tim stvarima - je li ti bolje sada?"

"I to je sve?" upita Bernard, razočaran. "Samo iščašena noga?"

"Možda iščašena noga. Mada mislim da nije tako strašno. Sasvim fino si se spustio na onog momka tako. U stvari, sve što sam pronašao na tebi bilo je nekoliko modrica na levoj ruci... sasvim beznačajnih."

"Modrice? Unutrašnje krvarenje! Bože, umirem!" Bernard ponovo počeo da stenje. Doktor se odmače i stade da mu skida gips sa nogu. Bernard podiže pogled i suoči se sa prijateljskim smeškom jedne plavokose bolničarke, koja se nagnula nad njim. On prestade da stenje i upita: "Ko si ti?"

"Zovi me samo Teri", uzvratila mu bolničarka umirujućim glasom. Zatim se vedro osmehnu, porumenivši pri tom, a onda brzo odvrati pogled. Bernard pređe pogledom preko njenog zanosnog tela, od blago rumenog lica, sa malčice razmaknutim, a malčice uzdrhtalim usnama, do bujnih grudi i bokova - i počeo da drhti od požude. A onda mu pogled pade na njenu levu ruku koja je bila bez prstena i koju je ona diskretno držala pred njegovim očima.

Još jedna od onih bolničarki željnih ljubavi, koje sanjaju o svom princu iz bajke i spremne su na sve da ga se domognu. Rečju-udavača. Bernard počeo da se hladi, ali ipak podiže pogled prema stidljivo okrenutom licu sa ljupkim, prćastim nosićem i nevinim, sivim očima. Guska - pomisli on s odvratnošću. Prezirao ju je; u stvari, već mu se zgadila. Ali i dalje ju je želeo.

"Tako si divna, sveža, ljubazna", slaga on. "Gde si samo bila celog mog života? Možemo li da se vidimo negde?"

"Sigurna sam da to govoriš svim devojkama koje sretnoš", uzvratila ona, zakikotavši se.

Blagi bože! - pomisli on.

"Ali ako baš želiš da znaš", nastavi ona, "radim u Sunčevom domu; moja majka i ja brinemo se o zdravlju ubogih gradskih mališana - ništa nije tako lepo kao deca, zar ne? Tako su čudesno nevina, tako čista... Žudim da i ja dobijem svoje..." Ona zastade, ponovo oblivena rumenilom.

Blagi bože! - pomisli Bernard ponovo. A onda naglas dodade: "To mi zvuči kao odlomak iz jevtinih romana o bolničarkama. Da me ti to ne zezaš?"

"To i jeste iz romana o bolničarkama", uzvratila Teri, osmehujući se. "Kako je to divna serija bila - sva o Teri Čisholm, odnosno o meni, i o

tome kako negujem decu i starce. Ali sve vreme sam osećala neobičnu čežnju u sebi, nešto neispunjeno, i bila sam tako usamljena..." Ona uzdahnu, pogledavši ga sa puno nade.

Ali Bernard se u međuvremenu sav uneo u odmotavanje zavoja, ispuštajući nepovezane uzvike.

"Puštajte me odavde!" vikao je. "Puštajete me, čujete li? Veliki bože, pa ovo je..."

"Šta ti je sad ponovo?" upita ga vazdušni ventil tri inča od njegovog uha. "Zar misliš da nemam ništa pametnije da radim osim da slušam o tvojim nevoljama? Pokušaj nešto i sam da uradiš, umesto da me prizivaš svaki čas!"

Bernard se malo primiri. "Oteraj ovu vrazju bolničarku od mene", reče on. "Zar ne vidiš da je ćaknuta?"

"Crk'o dabogda", uzvрати mu vazdušni ventil. "A šta fali bolničarki, molim te lepo? Sam sam je napravio, prema junakinji jedne knjige. Da možda nije dovoljno dobra za gospodina?"

"Ona je prava pravcata ludara", reče Bernard. "Tornjaj je dalje od mene."

"Imaš primedbe na moj književni ukus?" uzviknu vazdušni ventil. "Misliš da ne mogu da znam šta je dobro štivo samo zato što sam mašina, je li? Kladam se da ti nisi u stanju da se snađeš ni u bukvaru bez tuđe pomoći!"

"Čitaš knjige?" upita Bernard sa nevericom, zastavši u hrvanju sa gipsom da bi uputio sumnjičav pogled prema vazdušnom ventilu.

"Sigurno da čitam. Zašto ne bih? Zar misliš da sam nepismen, šta li? Samo kaži šta ti padne na pamet, sve je brat čitao. Romane o bolničarkama, priče sa Divljeg zapada, besteselere, stravu i užas, naučnu fantastiku - sva velika književna dela... U arhivama imam pohranjene sve knjige koje je čovek ikada napisao. Trebalo bi da vidiš neka stvorenja koja sam saznao po tim krjigama." On frknu.

"Ako si je napravio", reče Bernard, "onda sigurno možeš i da je odagnaš od mene. Zar ne shvataš šta je ona naumila?"

"Nadam se da će te polako daviti", reče mu vazdušni ventil zlobnim glasom. "Dabogda crk'o; nadam se da više nećeš imati nijednog srećnog trenutka u životu; nadam se da ćeš..."

"Oh, bože!" reče Bernard.

"Da, ovde sam, šta hoćeš?"

"Izbavi me odavde!"

"Umukni, bre!" uzvratu mu vazdušni ventil i isključi se uz resko 'klik'. Bernard podiže pogled prema Teri, koja je i dalje stajala nagnuta nad njim, dok su joj budalaste oči blistale suzama radosnicama.

Samo stvorenja iz knjiga, pomisli on smrknuto. A ja sam usred te ludnice.

Poče nekontrolisano da drhti; sa krutih usana ote mu se užasan jecaj. Teri se još više naže, a u budalastim, majčinskim očima pojavi se izraz briznosti.

"Nešto ti fali, ljubavi?" upita ona.

Bernard potisnu iznenadnu pomisao da je povali tu, na licu mesta i iz istih stopa; umesto toga, prebaci noge preko ivice stola, pošto se u međuvremenu potpuno oslobodio zavoja.

"Odlazim odavde", objavi on, domogavši se pantalona i revolvera.

"Ali ne možeš tako otići!"

"Tri nedelje oporavka najmanje!"

"Zaustavite ga, doktore!"

Ljudi se razleteše unaokolo, vičući jedni na druge i pokušavajući da ga se dočepaju.

"Umuknite, prikaze!" razdra se on, a zatim krenu prema vratima; kriknuo je kada mu se igla za dovod glukoze istrkla iz ruke, a onda se još i zateturao, osećajući se kao idiot. Teri ga je ispratila pogledom punim ljubavi u svojim sivim očima. Bernard se dade u trk. Usledio je lavirint hodnika, stepenica, akustičnih prostorija; sve je bilo pusto, ako se izuzme jedan robot koji se teturao na zarđalim nogama. Trčao je nagore, zadihan, dok je mahnito klik-klik Terinih visokih potpetica postepeno jenjavalo iza njega. Ubrzo je ustanovio da se još nalazi u Zlatnom Kriku. Kada se naslonio uz jednu zarđalu mašinu da malo povрати dah, čelične ruke se najednom obavije oko njega i jedan promukao glas ga upita da li želi pravu lobotomiju ili neki poseban postupak. Istog časa, iz daljine se oglasiše Terini krici čiste, potpune ljubavi, postajući sve bliži svake sekunde. On rasturi mašinu jednim hicem i nastavi nagore, izbegavajući robokurve i natrule androide, koji su ga obasipali poročnim predlozima. Konačno izbi u jednu dvoranu punu mašina za igranje, svih vrsta i veličina. Iznureno se zatetura među njima, podozrivo motreći na znake opasnosti. Pošto ništa nije mogao da primeti, sruči se u jednu

prašjavu stolicu uz blistavi ruski rulet, a onda umalo ne iskoči iz kože kada mu se mašina iznenada obrati zastrašujućim, čeličnim glasom pukovnika Gvozdena.

9.

"Ti pohotljiva, neoprostiva protuvo od čoveka!" zabruna Gvozden. "Ti rodoskrvni nedotupavko! Ti vašljivi psu! Ti smrdljiva uštvo! Gde se, do vraga, nalaziš, pacovčino?" Glas stade da odjekuje dvoranom, od čega su stari stubovi gotovo zatreperili. Sa krova poče da pada prašina zajedno sa komadićima gipsa. "Zašto ne odgovaraš? Pacovčino! Gde se nalaziš?"

Bernard ispuza ispod jednog stola i zabalji se u mašinu, drhteći od straha. "Jeste li tu unutra?" upita on punonadežno, uperivši laser.

"Razume se da nisam, budalo! Na brodu sam! Konačno smo uspeli da nagovorimo taj vražji središnji mozak na toj izanđaloj planeti da nas poveže sa svakim gnusnim mestom koje si ti okužio svojim prisustvom. Govori, svinjo. Zašto nisi u svom brodu?"

Bernard zausti da odgovori, ali ga u tome spreči nova bujica iz mašine. Sa tavanice počeše da padaju krupniji komadi gipsanog maltera.

"Ti gomilo dreka! Maloumniče!" zabruna Gvozden.

"Prokockao si poslednju priliku u životu! Lično silazim dole! Živog će te odrati, ti prljava nakazo! Unesi malo života u tu ušljivu slaninaru do svog tela, izlazi napolje i daj mi signal kao bih mogao da se spustim kod tebe! Gde se nalaziš?"

Bernard mu reče.

"Znam da ćeš odjuriti kod neke robokurve onog časa kada se spustim", zargme Gvozden. Glas mu se pretvori u neobuzdan urlik, koji je mahnito rastao, da bi ga konačno prekinuo poznati glas središnjeg mozga.

"Vojniče?" pozva on nenametljivo. "Vojniče? Jesi li još tu?"

Bernard se i dalje krio ispod stola, držeći ruke iznad glave i drhteći od straha. On podiže pogled. "Šta je bilo sa Gvozdenom?"

"Mislim da je otišao nekim drugim poslom."

"On je pacovčina i pasji sin", reče Bernard, dižući se na noge i otresajući prašinu sa kolena. "Jednog dana ću ga živog odrati, tog kopilana, čuješ li?"

"Čujem, čujem", uzvratila središnji mozak zadivljenim glasom. "A sad,

ako nemate ništa protiv, uvaženi gospodine, uzeo bih slobodu obavesti vas da se blagoizvolite nalaziti u opasnosti, gospodine."

"Znam", uzvratu Bernard smrknuto. "Gvozden dolazi ovamo."

"Nema sumnje, zebnje da se vi zabavljate prilično su osnovane", složi se mašina. "Međutim, bojim se da bi se moglo ispostaviti da je ovaj svet pokašto neprijateljski nastrojen prema vama usled moje neuviđavnosti u stvaranju raznoraznog zverinja. Želite li da vam u bilo kom pogledu pomognem, gospodine?"

"Otkud sad najednom ta brižnost za moje blagostanje? Kazao si mi da ne daš ni pet para ako na mestu padnem mrtav. Idi do vruga!"

"To mi je, dakle, zahvalnost što sam bio ljubazan prema tebi", razdra se mašina. "Nezahvalnost - eto šta stalno dobijam od tebe! Misliš da nemam srca što sam mašina. Pokažem spremnost da pređem preko tvojih uvreda, da ti pružim ruku pomoći uprkos svemu što si mi učinio, a šta zauzvrat dobijam? Nove uvrede - eto šta dobijam!" On poče da zamuckuje i zapuckuje od uzbuđenja.

"Dobro, de, zahvalan sam ti", reče Bernard. "Pa šta sad?"

"Samo malo uljudnosti", reče mašina. "To je najmanje što se može očekivati. Čak i ako ne pomisliš da sam dve stotine hiljada svojih najboljih godina proćerdao da bih ovu planetu držao pripravnu za tebe... Ne obaziri se uopšte na..."

"Ti si, dakle, junačina", reče Bernard, "a ja sam samo ušljivi zvekan i džukela. Je l' ti sad srce na mestu, a? A sad umukni!"

"Mogu da kažem Gvozdenu gde se tačno nalaziš, bez obzira na to gde se sakrio", reče mu mašina pretećim glasom. "A to ti se ne bi dopalo, zar ne?"

"Ne, ne bi mi se dopalo."

"Znači, hoćeš da budemo prijatelji?"

"Svakako", uzvratu Bernard uz neiskreni smešak. "Najbolji prijatelji na svetu."

"Ali ja ne bih voleo da te imam za prijatelja, ako bi mi život zavisio od toga. Doći ćeš ti već na kolenima da me moliš kada ti prigusti, a ja ću te samo motriti sve vreme i valjaću se od smeha, čuješ li?"

"Pa ti patiš od manije gonjenja", reče Bernard. "Umukni već jednom, ti nakazo!" On žestoko udari mašinu nogom.

Zamahnu da to ponovo učini, ali zastade. "Moram da zbrišem odavde pre no što se Gvozden pojavi - postoje li nekakva tajna vrata

ovde ili tako nešto?"

"Crk'o dabogda!" reče mašina. "Da, ima ih, na milione."

"Oslovljavaj me sa 'gospodine', ti kopilane!"

"Dragi!"

Uzvik je dopro sa ulaza. Kada se okrenuo, ugledao je Teri kako stoji tamo raširenih ruku, zračeci čistom, blaženom romantičnošću iz svojih romana. Smejala se i plakala u isto vreme. "Zašto si me tako iznenada napustio?" uzviknu devojka. "Svuda sam te tražila!" Ona potrča prema njemu, dok su joj se oči presijavale nepokolebljivom ljubavlju. Bernard oseti kako mu se kosa diže na glavi.

"Izbavi me odavde!" razdra se on. "Brzo, bre!"

Pod se otvori pod njim. Sunovratio se dvadeset stopa pravo dole i pao na nešto mekano i pokorno, što mu se obratilo na spor i užasan način.

10.

"Sjaši, bre, sa mene", razdra se kauboj, žestoko nasrnivši na Bernarda rukama, nogama, čizmama i mamuzama. "Govedo jedno! Puzavče jedan! Ti..." Tog časa prepoznade Bernarda i bes mu namah splasnu. "Oh, pa to si ti! Odakle si, do vraga, dospelo ovamo?"

Bernard je morao da uloži izvestan napor da bi se iskobeljao iz klupka sa kaubojem, psujući pri tom na pasje ime.

"Zar misliš da se meni ovo dopada?" upita on. "Misliš da ja uživam u ovome, šta li? Misliš da sam od drveta, a? Sklanjaj mi tu vražju mamuzu sa uha!"

"To mi je, znači, hvala", zabruna kauboj, "što sam bio fin prema jednoj vojničini. Ne udaraj se, bre, u jaja, zar hoćeš da postanem evnuh?"

"Umukni, prikazo!" zabruna Bernard, a onda proguta knedlu kada se nađe pred neumoljivom cevi izlizanog šestometnog revolvera.

Oni se razmršiše, dok su im se u glavi rojile crne misli. Kada su to učinili, krenuše niz pust hodnik koji je vodio od službenog ulaza, ispitujući svako svoje rane i uglavnom jadikujući nad zlosrećnom sudbinom.

"Mislio sam da si rikh'o, šta li", reče Bernard. "Nisam još nikog video da je bio tako dibidus zadavljen k'o ti gore. Sav si, bre, pomodreo."

"Umalo nisam odapeo", reče mu kauboj, "dok si ti samo stajao i buljio kako me onaj davi i kako sav plavim. E jesam jakog ortaka dobio! Kukavice, bre, jedna!" On opipa jedno od slomljenih rebara i trže se od bola.

"Otkud sam mog'o da znam da će da te napadne?"

"Pa, kad sam sav pomodreo, bilo je jasno da mi je potrebna pomoć", uzvratu kauboj. "Ali od tebe je sigurno nisam dobio. Zašto ga, bre, nisi razneo na komade tim tvojim smešnim pištoljem?"

"Nisam imao vremena. Gde, do vraga, vodi ovaj vražji hodnik?"

"Mislio sam da to ti znaš!"

"Ja? Ma nemam blagog pojma!"

"Pa šta onda radiš ovde dole?"

"Oh, bože!"

"Ne gnjavi me; tikvane", uzvratu mu središnji mozak sa jednog komunikacionog ekrana prekrivenog prašinom. "Uhvaćeni smo u stupicu u ovom vražjem hodniku", reče kauboj, pobledivši.

"A nema izlaza napolje!" prošaputa Bernard.

"Hehehehehe!" zakikota se komunikacioni ekran.

"Do samog vražjeg kraja vražjeg vremena", reče Bernard.

"Amin", dodade komunikacioni ekran pobožno.

Oni zastaše i zamišljeno baciše pogled niz hodnik, koji se sa obe strane pružao neodredljivo dugo. Inčima debeo sloj prašine prekrivao je pod, narušen jedino tragovima njihovih stopala. Ovuda očigledno niko nije prošao već veoma dugo. Oni izmenjaše pogled. Dugo, veoma dugo niko nije progovorio ni reči. Konačno, Bernard uzdahnu. "Znam da ću umreti na ovom ubogom mestu", reče on. Zatim ponovo uzdahnu, uputivši kauboju pogled pun zlobe. "Za sve si ti kriv. Hajdemo." On se okrenu i stade da šljapka kroz prašninu debelu do članaka, mrzeći sve i svakog.

Ispostavilo se da postoji jedan pravac kretanja: nadole. I oni krenuše nadole, sve dok jednolični metalni zidovi postepeno nisu ustupili mesto zidovima od cigle, drveta i trošnog maltera, a potom, konačno, od grubo tesanog kamena. Atomska rasveta na tavanici takođe je bila zamenjena arhaičnim električnim svetiljkama, a zatim treperavim petrolejkama i konačno rasplamsalim bakljama, postavljenim u ležišta u kamenim zidovima, odakle su bacale sablasni, lelujavi sjaj po memljivom hodniku. Sa tavanice je kapala hladna voda, a čulo se i cijukanje pacova. Ponekad bi u daljini spazili kako promiču neka čudovišna obličja, a nelagodnu tišinu jednom je prekinuo prodorni krik, koji je zamro u užasnom krkljajnu. No, oni su se i dalje spuštali, zato što drugog puta naprosto nije bilo. Bernard baci pogled na rasplamsale baklje i na pod, čiju su inčima duboku prašinu narušili jedino tragovi njihovih stopala, i zamisli se.

"Za sve je kriv taj vražji središnji mozak", zabrunđa kauboj. "Nagutao se ušljivih priča strave i užasa, to ti je. Ni ne slutiš kakve je sve stvari napravio." On baci podozriv pogled niz hodnik, gde je jedno neverovatno čudovište odvlačilo neko delimično proždtrato obličje u smrdljivu jazbinu u tlu. Ono se veselo zacereka, a sline mu pođoše niz gubicu. Bernard zadrhta.

"Ah, ti vražji kalemovi iz biblioteke", nastavi kauboj. "Sve same nastranosti, a središnji mozak odatle pozajmljuje svoje šašave zamisli, znaš. Pročita neku priču i odmah odjuri do bačvi sa protoplazmom da načini vražje čudovište prema tom modelu. A ljubavne priče - prosto je poludeo za tim limunadama, izopačena budala. Planeta vrvi od vrlih devojaka, koje traže svog princa iz bajke. Sasvim je šiznuo." On prezrivo otpljunu na pod.

"Bačve sa protoplazmom?" upita Bernard.

"Aha. Ima ih mnogo; napravljene su za odbranu ili tako nešto. Pa šta?"

"Onda su to samo androidi", reče Bernard, "Bačve sa protoplazmom, e jeste mi jaka stvar!"

"Slušaj, ti", uzvratila kauboj. "I ja potičem iz bačvi sa protoplazmom, pa šta mi fali? To je bar čist način dolaska na svet. Jesi li ikada sreo nekoga koga je rodila žena?"

"Mene je rodila žena."

"Fuj! Gadiš mi se!"

"Je l' ti to nešto prebacuješ mojoj majci?"

"Samo biraj reči, momče, inače ću sad da te posuvratim. Baš si ti neki nastran tip! Majka!" On stade žestoko da povraća.

"To je mnogo boije nego da iscuriš iz slavine u zidu", odvratio Bernard, "ti gromuljice od protoplazme!"

"Bolje i to nego da povalim rođenu kevu!" (Bla-bla).

"Još jednu reč i tako mi boga, ja ću te..."

"Umukni!" razdra se drenažirani zid iza njih.

Oni nastaviše u zlosutnoj tišini, ulažući silne napore da ne obraćaju pažnju jedan na drugoga.

Hodnik se neumorno prostirao, postajući prljaviji sa svakim korakom. Na pravilnim razmacima počela su da se javljaju masivna hrastova vrata, postavljena u skliske zidove, a iz malih otvora sa rešetkama dopirali su zastrašujući i jezivi zvuci, koje je bolje ne opisivati. Neki su ličili na jecaje, ili pre na navijanje i odvijanje krljušnih oblića na kamenim podovima; uz to su se još razlegala cvilenja, razni škripavi zvuci i pištenja, što je Bernarda i kauboja nagnalo da se pribiju jedan uz drugoga, sve dok im se noge nisu preplele, tako da su pali jedan preko drugog, psujući, boreći se za život i moleći milost glasovima

koji su podrhtavali od užasa, dok se silna prašina dizala svuda unaokolo, svetlucajući pri treperavom sjaju blistavih baklji. Situacija je postala krajnje nelagodna, a Bernard je bio uveren da je kauboj to namerno učinio.

"Namerno si to učinio", odbrusi on, teturavo se pridižući na noge i naslonivši se na jedna od vrata. "Platićeš mi za ovo! Ja ću te aaaaaaaghh..."

"Šta ćeš ti?" upita kauboj, sa zanimanjem posmatrajući neverovatno prljavu ručerdu, koja se provukla kroz šipke na prozorčetu vrata i sada polako davila Bernarda. Kako je snažna mišica sve više stezala Bernardov vrat, približavajući ga smrti, čuo se ludački, pucketavi smeh. "Hajde", reče kauboj izazovno. "Šta ono beše naumio da mi uradiš? Da se nisi možda uprpio, šta li?" On se grozno isceri, pocupnuvši pri tom.

"Gaaarghhhh!" krkljao je Bernard, mahnito se upirući da se iskobelja iz neumoljivog stiska sumanutog zatvorenika.

"Hajde, govori!" reče mu kauboj. "Nešto te slabo čujem!"

"Ukokaj ga!" uspe nekako Bernard da prostenje. "Zar ne vidiš da me ubija?"

Kauboj se osloni o naspramni zid i zavuče ruku u džep na prsima, tražeći cigarete. "Pa mor'o bi najpre malo da promislim", otegnu on, natenane paleći cigaretu. "Stvarno 'oćeš da ukokam tog momka?" On prekorno odmahnu glavom. "Nema ni govora, ortaće. Šta ti misliš o meni, a? Da sam ubica?"

"Uhhrrm ghrrzzšššt?" uzvratil Bernard, žestoko se otimajući čeličnoj mišici; činio je to obema rukama, a umalo nije uspeo da zatvorenika zakači i čizmom.

Kauboj se potpuno oklembesi, uvlačeći duboke i dokone dimove.

"Nemoj samo pogrešno da me shvatiš, ortaće", nastavi on. "Stvarno mi je jasno da si u gadnom škripcu." On tanano uzdahnu. "Zbog toga mi je teže nego tebi", reče on. "Veruj mi."

"Ozbiljno?" upita Bernard. "Ne šališ se?"

"Ma kakvi! Hoću da kažem - s obzirom na tvoje poreklo, kako si i mogao drugačije da reaguješ u ovoj situaciji? Što se mene tiče, ja sam u duši miroljubiv, tako da je neosnovano da očekuješ da ti pritekнем u pomoć? Zar u Svetom pismu lepo ne piše da će onaj ko živi od mača, od mača i stradati? E sad je kucnuo čas da to iskusiš,

lafe, jer ja neću ni prstom mrdnuti da te izbavim!" On veselo zazvižda. "Hej! kladim se da ne možeš da budeš modriji nego što si sada, ortače! Samo da se vidiš! Neverovatno!"

"Ali ovaj me ubija!" propišta Bernard.

"Postaješ mi nešto filozofski nastrojen, ortače. Otkud, molim te, znaš da te ubija? Nije li to pre još jedan od tvojih brzopletih zaključaka, koji si tek tako bubnuo, uopšte ne razmišljajući o razlozima ovakvog delanja tog ubogog siromaha? Šta ti znaš o njegovoj duši, a? Možda je ovo njegov način za uspostavljanje kontakta sa srodnim dušicama. Uostalom, zar svi nećemo umreti, pre ili kasnije?"

Bernard se sav udubio u ujedanje ruke, tako da ništa nije uzvratio osim kratkotrajnog brundanja punog mržnje. Kauboj se zamišljeno zagleda u sjajni vrh cigarete.

"Aha", reče on, "nasilje, tako je; to je koren sveg zla. I ti sad hoćeš da upravim svu srdžbu na ovog sirotog čoveka, čije pobude ne znam i koji mi ništa nije učinio. Ti si rđav momak, partneru, i ja te se stidim." On zatrese glavom.

Iz ćelije se razleže zaglušujuća tutnjava i Bernard polete preko hodnika, sa krvavim dronjcima u ustima i ubilačkim sjajem u očima. Tresnuo je o zid uz tup udarac i ostao da leži na podu, boreći se da dođe do daha, dok je izgrizena ruka mahala sa prozorčića vrata u pratnji besne rike.

Polako se pridižući, Bernard je žestoko psovao; a onda krenu prema kauboju, držeći pištolj u ruci; na licu mu je stajao izraz pun očekivanja. "Ti si filozof, a? Miroljubiv tip, je li? Stojiš tu mrtav 'ladan i trucaš, dok me ona budala ubija? Znaš li šta ću sad da ti uradim?" On se grozno isceri pokazavši niz okrvavljenih zuba.

"Slušaj me dobro!" počeo kauboj slabašnim glasom; stao je da uzmiče, ali je ubrzo naišao na zid. "Zašto me - joj - ne saslušaj, ortače?"

"Glasnije!" zabrunđa Bernard. "Nešto te slabo čujem!"

"Upravniče zatvora!" pozva zatvorenik iz njih. "Upravniče zatvora! Hej - pa ti nisi upravnik zatvora!"

"Umukni!" odbrusi mu Bernard. "Sad će i na tebe da dođe red: samo još trenutak, da prethodno sredim ovog nitkova!"

"Izvinite, pogrešio sam", reče zatvorenik skrušenim glasom. "Pomislio sam od vas da je upravnik zatvora. Ja sam samo bezimni

zatvorenik, osuđen da skonča u ovoj ćeliji, ali nekada sam bio poznat pod imenom Edmon Dantes. Žao, mi je što sam vas napao, ali silno mi se žuri da se izbacim odavde i da se domognem opatovog blaga, kako bih postao najbogatiji čovek na svetu i počeo da ubijam neprijatelje jednog za drugim na najužasniji mogući način, zato što su mi uništili život. Da slučajno nemate neki ključ uza se?"

"Ovo je grof Monte Kristo", reče kauboj. "Ne obaziri se na njega."

Bernard preču ovo upozorenje "Postoji li neki izlaz iz ovog ušljivog mesta?" upita on.

"Postoji jedan", uzvрати navodni grof Monte Kristo, uhvativši šipke koščatim rukama i osmehujući se krdžavim zubima kroz prepletenu masu kose i brade koja mu je prekrivala lice. "Kad neko ovde umre upravnik zatvora dolazi da leš zašije u platnenu vreću, koju potom bacaju u more. Ja sam skovao ovakav plan: kada opat bude umro, ja ću zauzeti njegovo mesto u vreći, shvatate, a onda će upravnik zatvora narediti da me bace, ja ću se iskobeljati iz vreće, shvatate, i plivaću poput ribe, a onda ću naći mesto na kakvom dobrom brodu koji će se ukotviti baš blizu ostrva Monte Kristo, pa ću se odšunjati preko, je l' tako, i otkriću one sanduke pune zlata i dragulja, a onda ću se vratiti i počecu da se ludo provodim, shvatate? A prva stvar koju ću uraditi biće da odem do onog bankara sa priznanicom i reći ću mu da..."

Bernard kriknu: "Zar misliš da sam ovde da bih slušao priču tvog života. Želim da se izbacim odavde!"

"Pa, sad, ima samo jedno mesto u opatovoj vreći", reče grof. "A ne možeš biti tako zao da mi ga preuzmeš, zar ne?"

"Samo se ti nadaaj", ospokoji ga Bernard. "Gde je ta vražja vreća?"

"...a onda će te baciti u more sa visine od tri stotine stopa, a dole su grebeni, a talasi će te bacati na oštre litice, a platno je čvrsto kao sam vrag i ti ćeš ispustiti nož, a onda će ti voda pokuljati u pluća i ceo će ti život minuti pred očima i ubrzo ćeš biti srećan da umreš, a onda će se pojaviti rakovi i počecu da te proždiru, kao i jegulje, i polako ćeš se raspadati, a tada..."

"Središnji mozgu!" zaurla Bernard. "Gde si? Želim da iziđem odavde! Izbavi me!"

Jedan odeljak vlažnog zida, prekriven gljivama, skliznu u stranu, udarivši Bernarda otpozadi i bacivši ga na pod prekriven prašinom.

Iz otvora blesnu divna atomska svetlost. Bernard se pridiže na noge, a onda krenu, teturavo i zaslepljeno, prema tajnim vratima, jecajući od radosti. Došao je do njih u pravi čas da ga pravo u lice zapljusne gromovit talas vojne muzike, što ga ponovo baci na pod i on se po drugi put za deset sekundi nađe u ponižavajućem položaju u prašini. Na vidiku se pojavi roboprijatelj, ponosno mašući carskom zastavom i emitujući moćnu melodiju himne svemirske mornarice.

Pevao je pohotljivo, dajući takt sa četiri čelične noge, koje su cupkale po prašini. Zaslepljujući oblaci dizali su se u vazduh, da bi na njima bili projektovani prizori vojnika iznurenih borbom, koji su se osvežavali iz penušavih krigli piva Tri zvezde, od čega je svakom posmatraču voda polazila na usta; o vrlinama dotičnog piva još je puno lepih reči izgovorio pomalo prigušen glas neke mlade i divne žene.

"Tako mi Jupitera!" uzviknu kauboj. "Spaseni smo! Dolazi konjica! Kapije su otvorene! Uspeli smo, ortače! Slobodni smo!" On zaigra od sreće, smejući se mahnito radosno i neobuzdano pucajući revolverima u vazduh.

"Propali smo", promuca Bernard, pošto je krajičkom oka spazio jedno vitko obličje u belom kako se pomalja kroz prašinu; lice mu iskrivi grimasa užasa.

"Bernarde!" uzviknu Teri trijumfalno. "Najzad sam te pronašla! Moj ljubljeni! Moj mužu! Sada nas više ništa neće razdvojiti!" Ona potrča ka njemu, pridiže ga na noge i, pošto mu je sputala ruke uvežbanim džudo zahvatom, stade da ga obasipa plamenim poljupcima. Iza njih, roboprijatelj i kuboj brisali su oči i rukovali se, posmatrajući srećno prizor. Odlomci iz Mendelsonovog 'Svadbenog marša' mešali su se sa talasima vojne muzike.

"Volim te", prošaputa Teri, strastveno grickajući Bernardovo nevoljno uho, "a i ti voliš mene... postoji li nešto lepše na svetu od naše ljubavi?" Ona poče da mu plače na ramenu, ophrvana plimom osećanja.

"Za ime božje, izbavi me odavde!" prodahta Bernard, sa bolnom grimasom na licu zbog džudo zahvata kojim mu je Teri iskrenula ruku. On pokuša da je udari nogom, ali ona ga vešto prikova za tle, gotovo mu slomivši ruku pri tom.

"Volim te, Bernarde", reče bolničarka mazno, pripijajući se uz njega

uzdrhtalim telom.

"Bože!" zaurla Bernard. "Gde si? Zašto mi ne pomogneš?"

"Zar ne vidiš šta mi rade?"

"Ovde sam, ovde sam", odvrati mu središnji mozak iza jedne ventilacione rešetke. "Šta hoćeš?"

"Samo me izbavi odavde", zavapi Bernard, "i ne postavljaljaj glupa pitanja."

"Ali mislio sam da ćeš se oženiti tom dražesnom devojkom?"

"Neću!"

"Hoće!" razdra se kauboj. "Uhvatio ju je za grudi, sada se mora oženiti njome!"

"Nisam je ni pipnuo!" povika Bernard. "Zar misliš da sam toliko nastran?" On naglo začuta, izbuljivši oči u biistavu cev pištolja koju mu je kauboj uneo u lice.

"Oduvek sam želeo da budem kum na pravoj, staromodnoj svadbi", zabruna kauboj. "Nemoj slučajno da pokušaš da mi to sad uskratiš, jesi čuo?"

"Molim te, sklanjaljaj mi tu stvar sa lica", prošapta Bernard. "Od toga načisto poživčanim."

"Pristaješ, znači, da se oženiš ovom ljupkom devojkom?"

"Naravno da pristaje!" uzviknu Teri uvređeno. "Pa mi se volimo!"

"Blagi bože!" zavapi Bernard.

"Uvek ću se naći u blizini kada ti budem potreban; ništa se ne boj", uzvrati mu ventilaciona rešetka. "A sada, dragi moji mladi ljubavnici, očekuje vas sveta bračna veza. Pristaješ li..."

"Da!" uskliknu Teri srećno, porumenevši sve do besprekorno uštikarnog okovratnika svoje uniforme. Niz obraz joj poteče jedna suza radosnica.

"Tišina, bre, ženo! Još nisam tebe pitao! Pristaješ li, Bernarde Rordine, da uzmeš ovu ženu, Teri Čisholm, iz Sunčane kuće, za zakonitu suprugu u dobru i zlu? Bolje ti je da odgovoriš potvrdno!"

"Aha", uzvrati Bernard, netremice zureći u preteći revolver.

"A ti, ženo?"

"Da!"

"Onda vas proglašavam mužem i ženom i neka se svevišnji smiluje vašim dušama."

Poče veselje. Rasu se pljusak konfeta, praćen zaglušujućom

tutnjavom Mendelsonovog 'Svadbenog marša'; roboprijatelj i kauboj dali su se u pevanje, priljubivši glave, dok su im se niz lica slivale suze radosnice; grof Monte Kristo poskakivao je od sreće po ćeliji, udarajući pri tom po rešetkama na prozorčiću vrata plehanom zdelom za hranu i zavijajući kao manijak; Teri je plakala na Bernardovom ramenu. Usledila je i govorancija brodskog sveštenika, koji je stao svima da priča kako bi mladi par trebalo da bude srećan, preporučivši mu pri tom da izrodi čopor snažne dečice za dobrobit carskih marinskih korpusa; zaorile su se trube, a bilo je i reklama za pivo, pelene i kontraceptivna sredstva, povremeno prožetih objašnjenjima mladoženjinih bračnih prava, odnosno najboljih načina da ih ostvari. Moglo se čuti škripanje krevetskih opruga, praćeno silnim, radosnim dahtanjem i stenjanjem, dok je mornarički duvački orkestar svirao bojnu himnu, a jedan oficir čeličnog glasa pričao Bernardu o drevnom zakonu Droit du seigneur, prema kome je prva bračna noć bila rezervisana za prvog oficira, što Bernard nikako ne bi smeo da izgubi iz vida. Za to vreme, on je ležao jadno sklupčan na podu, boreći se protiv Terinih strastvenih zagrljaja i želeći da je mrtav. Činilo mu se da ga nije mogla zadesiti crnja sudbina. Ovo je bio smak sveta. A onda se još seti da mu Gvozden hita u susret i suze mu navreše na oči.

U pozadini, roboprijatelj je častio sve redom šampanjcem 'Veuve Clicqot'. U međuvremenu, okupilo se prilično ljudi, koji su pevali, vikali i častili se pićima na Bernardov račun. Bernard je hteo da se upuca, ali Teri mu je i dalje držala ruku neumoljivim džudo zahvatom. "Nije li divno konačno biti venčan!" zajeca ona. "Stari, dobri središnji mozak već se postarao oko našeg medenog meseca. Bićemo gosti jednog pravog grofa i ostaćemo u njegovom zamku sve dok sami ne steknemo kućicu, jedno pravo ljubavno gnezdašce. U dnevnoj sobi imaćemo cicane zavese i kolonijalni nameštaj, a nedeljom ćemo posećivati moju majku na selu i..."

"Da sam bar mrtav", prošaputa Bernard, zaklopivši oči.

"Zar već?" upita središnji mozak, iznenađeno. "A nisi venčan ni pun minut!"

11.

Bernard je stajao oslonjen o parapet moćne sive kule Drakulinog zamka, žestoko grickajući iskrzane ostatke svojih brčića. Buljave oči prilepio je uz okular moćnog dogleda, netremice posmatrajući jedan veoma zanimljiv predmet. U tom trenutku pogled mu je bio uprt pravo dole.

Daleko ispod pružao se jedan ravan krov, na kome se trenutno nalazilo pohotljivo obličje jedne sobarice, koja na sebi nije imala ništa drugo osim ljupkog osmeha i strateški postavljenog peškira. Bernard se još malo naže preko parapeta, zadovoljavajući svoju radoznalost u pogledu pojedinosti devojčine zavodljive anatomije, koja se sve više otkrivala tokom protekla dva dana. On požudno uzdahnu.

"Ti si pravo čadovište i nastrani tip", reče mu središnji mozak šupljim glasom iz jednog zardalog čunka tik iza njega. "Kako možeš da radiš tako nešto tvojoj ljupkoj ženici?"

"Do god ne bude znala ništa o ovome", reče Bernard, "ništa joj neće faliti. A sad dosta."

"Baš si životinja", reče mu čunak sa gađenjem.

"Tek ću da postanem, ako mi ona mačka dole dopadne šaka", uzvratil Bernard. "Uostalom, od moje ljubljene ženice pripada mi muka. Odlazi i pusti me da uživam na miru."

"Ja sam vas venčao", reče čunak.

"Jesi - i to ti nikada neću zaboraviti."

"I sredio sam ti stvari oko medenog meseca."

"Ma ko ti je, bre, to tražio? Ja sigurno nisam!"

"A čim si došao ovamo, počeo si da zverjaš u devojke."

"Priznajem ti da imaš dobar ukus", pohvali ga Bernard. "Sam ih praviš, zar ne?"

"A i stari, dobri grof, koji ti toliko veruje!"

"Prvo što je pokušao", reče Bernard, "bilo je da mi zarije zube u vrat, matori peško. A da i ne pominjem panjeve kojima se okružio. Pravo mesto za medeni mesec! Pravi muzej voštanih figura, eto šta je ovo, a ti mi braniš da posmatram jedino ljudsko biće u okolini!"

"Ovo je neuporedivi skup duha i mudrosti", uzvratil čunak uvređeno, "sabran iz knjiga koje sam pročitao. Trebalo bi da budeš ponosan što si pod istim krovom sa njima."

"Imaš grozan ukus", reče Bernard.

"Pružam ti priliku da se upoznaš sa lepšim stranama života", reče čunak, "i čime mi ti uzvraćaš? Prezirom! Samo zato što sam mašina smatraš da ne mogu da posedujem nikakva viša osećanja! Zašto malo ne ceniš ono što činim za tebe? Ali ne, ti se samo ravnaš prema tim tvojim životinjskim nagonima, zablujio si se u tu lutkicu dole i vređaš li vređaš sav onaj učeni svet koji sam ovde okupio samo zbog tebe. Je li to hvala za sve moje nevolje? Zar sam to zaslužio posle svega što sam ti učinio? Dve stotine hiljada godina pružao sam samo najbolje ljudima i evo hvale koju dobijam za to!"

"Uopšte mi nije jasno kako me podnosiš", reče Bernard. "Jednog ovakvog vašljivka i nezahvalnika kao što sam ja."

"Hajde, samo napred, ponižavaj me", uzvratil čunak. "Baš te briga za moja osećanja. Hajde, samo nastavi da se naslađuješ lutkicom!"

"I hoću", reče Bernard, "ako me malo budeš ostavio na miru."

"A, upamtiću ti ovo", zapreti mu čunak. "Samo ti čekaj!" On se isključi uz zvonki klepet, izbacivši pri tom gust oblak čađi u vazduh. Bernard stavi ruku preko ustiju i nosa i nastavi osmatranje.

Peškir je bio taj koji mu je privlačio naročitu pažnju. Motrio je devojkicu već dva dana i primetio je kako postaje sve samopouzdanija, čak nehajnije, u sticanju zdrave preplanulosti. Pomno se upiljio u nju, nadajući se da će videti kako se peškir pomera još malčice dole, ali pošto se ovaj nije micao, što je verovatno značilo da devojkica spava, on nevoljno podiže dogled prema vedrom nebu gde su se tri svemirska broda oprezno spuštala. Prćaste cevi lesera virile su iz svih zamislivih izbočina i udubljenja na njihovim trupovima, polako se pomerajući i tragajući za stvarima koje bi satrle. Dole se mogla videti čitava menažerija, raćanajući tu aždaje, leteće konje i razne druge proizvode sumanutog eksperimentisanja središnjeg mozga sa protoplazmom, ali sve to nije privuklo pažnju brodova. Na tlu su se takođe nalazili neki prećasni i veoma osetljivi paganski bogovi, podozrivo promatrajući kako se brodovi spuštaju i spremni da se uvrede i na najmanji povod. Bernard se upita šta će se dogoditi kada

iz jednog broda iziđe Gvozden i počne da se obrecuje na njih na svoj uobičajeni način.

To bi moglo biti zanimljivo i veoma korisno iskustvo.

Bernard za trenutak spusti pogled na usnulu sobaricu, koja je hrkala otvorenih ustiju i to prilično bučno, a zatim se brzo usredsredi ponovo na spuštanje brodova. Čak tri letelice i to posle svega dva dana! Odašiljanje tri broda bez šestomesečnog čekanja na napismeno odobrenje iz glavnog štaba carstva već je samo po sebi predstavljalo izuzetan podvig, koji je i te kako govorio o zapovednikovoj samostalnosti, odvažnosti i gluposti. Da je stvar izvedena samo za dva dana bilo je gotovo neverovatno. U glavi mu se zavrte pri pomisli na planine crvene trake koje su morale biti pročešljane da bi se obezbedilo spuštanje tih brodova. Bernard se za trenutak zapita da li će general Supersoko biti kadar da opravda taj neoprostivi prekršaj vojne neefikasnosti; ukoliko stvar ikada izbije na videlo, kola će se slomiti na njegovim leđima.

Zamak se nalazio na vrhu jedne zastrašujuće planine, sa kulama koje su se prezrivo uzdizale povrh okolnog predela, nadnoseći se nad uboge težačke kolibe poput kakve noćne more. Okruživali su ga veličanstveni bedemi i jedan šanac koji je silno zaudarao i za koji se pričalo da u njemu obitavaju neke nepojamne i večno gladne zveri. Niko ih, doduše, nije video, ali noću, naročito pri punom mesecu, mogli su se čuti jezivi zvuci. Oko tog šanca nalazio se još jedan, upotpunjen zašiljenim motkama, biljkama-mesožderima i ostalim neprijatnostima, čija je svrha bila da se obeshrabri čak i najodlučniji težak u pokušaju da krene u pravičan osvetnički pohod protiv gospodara zamka. Sa druge strane odbrambenog kompleksa pružala se sumorna pustopoljina sa smežuranim vresom nezdrave boje, odakle su se noću dizala neobična isparenja, presijavajući se jezivom, mrtvačkom svetlošću. Ponekad, za punog meseca, moglo se videti kako grof trči vresištem, vičući i smejući se poput ludaka, na šta mu je pojas magle koji se polako širio uzvraćao još groznijim kikotanjem. U tim trenucima on je podsećao na kakvu utvarnu, bezobličnu sen, ili pre na gladnog, lepršavog šišmiša-vampira, a narednog jutra, nakon tih zastrašujućih izleta, neki ženski član okolnih seljačkih porodica budio se sa akutnom anemijom, ako bi se

uopšte probudio.

Gvozden je odlučio da spusti brodove upravo na to vresište, znajući da će Bernarda pronaći negde u blizini; spuštanje je izveo uz sve uobičajene mere predostrožnosti, uključujući tu obilato korišćenje otrovnih gasova, teškog zračenja i neprekidno uključenih lasera. Bradati bogovi posmatrali su to namrštenih lica i uz neprekidno zloslutno mrmljanje. Nakon što su uništili pretežan deo grofovog igrališta za golf, a od rasadnika rododendrona, kojim se dičila gospodarica zamka, načinili gomilu crnog, razletelog pepela, brodovi su se konačno spustili na tle koje se pušilo; otvorena su vrata jedne vazdušne komore i napolje je izbačen da bude upucan jedan vojnik, koji se žestoko opirao. No, pošto nije bilo nikakvog pucanja, za njim je prokuljalo još vojnika, opremljenih oružjem ružnog izgleda i sa izrazima budalasto blaženog cerenja na licu, karakterističnim za ljude nakljukane pilulama za Mladost. Za njima je krenulo medicinsko osoblje, opskrbljeno zastrašujućim brizgalicama; odmah su stali da zabadaju tupe igle u sve nadlaktice na vidiku. Rastavljena je postaja za prvu pomoć, snabdevena prigodnim vešalima, za slučaj da se neki vojnik udronja. Položen je i jedan crveni tepih. Konačno, uz gromko trubljenje truba i jednoglasan jecaj bola iz grla vojnika, na ulazu vazdušne komore pojaviše se najpre uglancane čizme, a odmah potom i preteće obličje Gvozdena, koji se sav pušio od srdžbe i obasipao psovkama sve koji su mu bili u vidokrugu.

"Mekušci!" razdra se on svojim uobličajenim gromovitim glasom, od koga se zemlja tresla, uputivši im istovremeno krvožedan pogled. "Želite li da pocrkate, a? Odgovorite!"

Oni mu uzvratije potvrdno.

"Dobro", uzvrti im on, "jer, tako mi vraga, uskoro ćete svi pocrkati. A sada, evo šta vam valja činiti, pacovčine nijedne..."

Bernard, koji je premro od straha kada se Gvozden pojavio, sada ponovo počeo da diše i uz veliki napor volje obuzda nekontrolisano drhtanje. Užasan glas razlegao se sve do kule, snažan, prodoran i nadasve zastrašujući; neumorno je stao da izlaže vojnicima, na sasvim određeni način, Gvozdenovo mišljenje o njihovim pravima da žive, o njihovim fizionomijama, o njihovom moralu, o njihovim mrtvim

precima i o sumnjivim ugledima njihovih majki. Bio je veoma podroban, ne ostavivši nijednu uvredu samo nagoveštenu ili nedovršenu.

A onda spazi bogove, koji su još stajali zbijeni u grupi, posmatrajući vojnike i mrmljajući nešto među sobom. On prekide bukvicu.

"Šta je ono?" zabruna, uputivši bogovima koleričan pogled. "Civilni? Mrzim civile!" On se zabulji u njih, oštro im promatrajući duge, bele brade, lovorove vence koji su im krasili prečasne glave, odore sa kratkim rukavima čija se dužina spuštala do kolena, otkrivajući im žgoljave noge i prljave, ravne tabane, koščate vratove i artritične ruke. Rujno rumenilo polako mu obli lice. "Hipici!" uzviknu on. "Ušljivi, drski snobovi! Intelektualci! Pacifisti! Komunjare! Nakaze! Šta pa vi radite ovde, sto mu vragova? Brzo, da čujem!"

Jedan od bogova reče nešto nerazgovetno. Gvozden stade da poskakuje i da urliče na njih, zauzdavši se tek onda kada je iscrpeo ceo inventar psovki. A zatim se okrenu prema svojim užasnutim vojnicima i izdade im naređenje da otvore vatru. Bogovi su ga popreko gledali, ali niko mu nije odgovorio.

Oglasio se zvuk savršeno skladnog i uvežbanog pripremanja za paljbu pogubnog energetskeg oružja. A onda blesnu plotun i bogovi iščezoše usred zaslepljujuće, nesnosne kugle potpunog uništenja. Bernard je morao da odvрати pogled kako bi zaštitio oči od razornog sjaja i on ga skrenu na sobaricu, koja se u međuveremenu probudila. Ona pogleda prema njemu i namignu mu. Usne joj se izazovno pomeriše, ali buka koja je dopirala sa polja onemugoćavala je da se razaberu reči. No, nesumnjivo je posredi bio otvoren poziv da joj se pridruži i počini sladostrasan preljubnički čin. Već je gotovo mogao da oseti kako mu se oko leđa obavijaju njene vitke noge. On poče da se znoji od rasplamsale požude, tako da mu je bio potreban nadljudski napor da bi se vratio u stvarnost. Podiže pogled prema vresištu i ustanovi da je paljba prestala. Vojnici su stajali u malim grupama, dok im je oružje visilo u mlitavim rukama; netremice su zurili prema izrovanom, dimnom terenu gde su se do malopre nalazili bogovi.

Bogovi su, međutim, tamo i dalje bili, sa odorama od kojih su ostale samo nagorele prnje, sa tinjajućim, prečasnim, sedim bradama, sa kosom koja je veselo plamtela. Laseri su izdubili duboku rupčagu u

tlu i oni su stajali u njoj, crni, nepomični i srditi. Više se nisu domundavali međusobno - sada su se drali; a vazduh oko njih je podrhtavao i crneo se od nepojamnih obličja, koja su se vrtela, namotavala i gamizala, pokazujući čeljusti, kandže i oči koje su se jezivo caklile. Gvozden se izbulji u te prikaze, a vojnici stadoše da uzmiču prema brodu, svesni da su se konačno suočili sa nečim što je bilo gore od njega.

Obličja se pokrenuše napred. Vojnici su za trenutak zastali pred brodovima, nesigurno podižući oružje da još jednom pokušaju, dok je Gvozden urlao iza njih: sledećeg časa zavlada pravi haos. Vojnici se dadoše u trk, gubeći uz put laserske pištolje i puške, ali bili su hvatani pre no što su stigli na načine dva koraka. Medicinari su pokušali da se odbrane svojim pouzdanim špricevima. Tamna obličja bešumno se razmileše po tlu, razorivši brodove već samom svojom težinom; raskomadali su svakoga ko bi im se našao na putu, a nisu prezali ni od drugih, još užasnijih načina uništenja. Razlegla se grmljavina kao od hiljadu vodopada, prigušivši sve krike i zvuk cepanja metala. U toj tutnjavi povremeno se gubio čak i zaglušujući glas Gvozdena. On je stajao usred opšte pometnje, zastrašujuće obličje, od koga su se trgle čak i ove paklene utvare i ustuknule obuzete užasom.

Jedna tačka tame iznenada se pojavi u vazduhu ispred Gvozdena, brzo se pretvarajući u uskovitlanu jamu neprozirnog crnila. Jamom stadoše da gamižu magle, sve brže se okrećući; i dok su se tamne utvare povlačile, jedno obličje poče da se postvaruje u jami, posegavši užasnim rukama prema Gvozdenu, dok su mu oči - ako su se uopšte tako mogle nazvati - plamtele zelenim, treperavim ognjevima. Razlegao se miris sumpora, praćen lelekom mnogo hiljada večno prokletih grešnika. Gvozden je konačno sreo veće čudovište od samoga sebe.

Bernard odvrati pogled, bled i uzdrhtao, i nesigurno krenu prema vratima koja su vodila u unutrašnjost zamka. U pozadini, Gvozdenova rika mešala se sa ječanjem nepojamnog stvora, pojačavajući se i preplićući, da bi se dva glasa konačno slila u jedan. A onda ta buka naglo prestade i nadalje se moglo čuti jedino užasno, prigušeno cvilenje. Bernard zatvori vrata za sobom i teturavo krenu niz stepenice. Samo je u magnovenju spazio obličje u uskovitlanoj

magli, ali i to je bilo više nego dovoljno. Sumnjao je da će ikada ponovo biti u stanju da se smeje.

Već je gotovo stigao do dna zakrivljenog stubišta, kada se pred njim otvoriše jedna mala vrata i jedna bela ruka mahnu mu da uđe. U tami koja je vladala unutra jedva je mogao da razabere smešak kojim ga je dočekala sobarica.

Zar posle svega što se dogodilo, pomisli on. Pa ona nema nimalo stida.

Ruka se povuče u tamu i Bernard krenu za njom. U prostoriji se malo šta moglo videti, ali zato se moglo mnogo osetiti; sobarica nije bila nimalo sklona okolišenju i pokazala se još bestidnijom. Bernard odluči da je prezre.

"Ja sam Fani Hil, ako moj gospodar nema ništa protiv", prodahla mu ona na uho. "Postoji li bilo šta što moj gospodar želi od mene?"

"Nego šta", prostenja Bernard. Pokušao je da je uhvati, ali ona se bešumno izmakla i pozvala ga sa drugog kraja prostorije.

"Gde bejaše, gospodaru? Čekam te!"

"Čekaj, čekaj!" prodahla Bernard. "Odmah stižem!" On požuri prema devojci, balaveći od požude, ali nalete na nešto čvrsto i spotače se; dok se dizao, raznobojne zvezdice igrale su mu pred očima, ali on ipak nastavi prema glasu koji mu se rugao. Počeo je posvuda da nailazi na prepreke - stolove, stolice, zidove, pa čak i na jednu divnu, nagu statuu, za koju je tek posle nekoliko trenutaka strastvenog grljenja ustanovio da nije živa. Počeo je da mu pada mrak na oči.

"Nemam ništa protiv dobrih šala", uzviknu on, "ali ovo je već previše. Gde si sad?"

"Ti si mlad i sposoban čovek", obrati mu se divan ženski glas, na samo nekoliko inči od uha. "Želiš da..."

Bernard se izvi u stranu i u rukama mu se nađe gomila nečeg četvrtastog, hladnog i metalnog. Svetlo se upali i on shvati da se nalazi usred prostrane spavaće sobe, držeći roboprijatelja u naručju. Iz ovoga su se razlegali taktovi pesme 'Romanza d'Amour', praćeni starom laskavom tiradom o tome kako je on mlad i sposoban čovek. Bernard ispusti roboprijatelja na pod i žestoko ga ritnu nogom.

"Šta sve ovo znači?" zabrunđa on. "Ti vražja limenka, šta si sad zakuvao? Kako si dospao ovamo?"

Roboprijatelj proviri iza jedne ogromne naslonjače. "Želiš jednu

naročito mladu i dražesnu sobaricu po imenu Fani Hil, zar ne? Samo deset kredita. Samo stavi lov na moj jezik, hvala."

Bernard napravi tri koraka napred i ščepa roboprijatelja pre no što je ovaj stigao da ponovo utekne. "Hoćeš mene da navučeš da ti calnem lov, a, nakazo?" On podiže roboprijatelja koji se divlje otimao i ponese ga prema prozoru koji je gledao na kanal. Nekoliko čudovišnih obličja plovilo je po ustajaloj vodi, čekajući da neki manijak pokuša da prodre u zamak. On otvori prozor i iznese roboprijatelja napolje.

"Praviš smetnje slobodnom preduzetništvu!" razdra se roboprijatelj užasnuto. "Nećeš se izvući nekažnjen zbog ovog! Puštaj me!"

"Smetaš dami!" odbrusi mu Bernard.

"Kada bolje razmislim", prostenja roboprijatelj, ne skidajući oči sa kanala, "ne bi bilo zgodno da naplatim punu cenu od jednog dobrog, starog prijatelja kakav si ti. Samo jedan kredit! I možeš učiniti sa njom šta ti je volja, baš sve. A ja ću se pobrinuti da ti pred vratima svira violina - i to sve vreme. A sad me puštaj već jednom!"

"Stvarno to hoćeš?" upita Bernard.

"Još pitaš!"

"Vrlo dobro", reče Bernard i raširi ruke. Roboprijatelj se sunovrati pravo u kanal, gde se gladna obličja odmah ustremiše na njega, boreći se međusobno da se domognu što boljeg komada. "Pedeset centi!" uspe on da uzvikne pre no što se čeljust najbrže zveri sklopi nad njim.

Usledio je zvuk teškog gutanja, ali čudovište gotovo odmah izbljunu roboprijatelja. Bernard polako zatvori prozor i okrenu se prema sobarici, koja je ležala u izvajanoj postelji, oslonjena o dražesni lakat, posmatrajući ga veselim, netremičnim pogledom.

12.

Šepureći se, Bernard krenu svečanim stubištem, koje je vodilo u veliku salu za prijeme Drakulinog zamka, sličan kakvom pevcu koji se vraća kući posle uspešnog dana u kokošinjcu. Bio je odeven u maršalsku uniformu renonskih svemirskih snaga urešenu zlatnim širitima, sa razvijorenim ogrtačem, laserskim pištoljem 'Oznaka VIII' optočenim zlatom i ceremonijalnim bodežom opakog izgleda, čija je drška bila ukrašena dijamantima i sedefima. Na glavi je imao naherenu šapku, obilato iskićenu zlatnim ukrasima i orlovima sa raširenim krilima. Pod levim pazuhom zgodno je smestio pozlaćenu maršalsku palicu, na čijem je jednom kraju domišljato bio skriven upaljač za cigarete, a na drugom mali, ali efikasni laser 'Oznaka II'. Držao je glavu visoko, ali mu je duh bio prilično nisko. Susret sa Fani Hil pokazao se katastrofalan po njegovu samopoštovanje; još ga je obuzimala jeza pri pomisli na to. On krenu niz stepenice, psujući u sebi središnji mozak, koji nikako nije uspevao da malo obuzda svoju prljavu maštu. Fani Hil nije, naime, bila ljudsko biće; predstavljala je živu orgiju, personifikaciju svega razvratnog, nesvetog i izopačenog u jednom potpuno trulom svetu. Pored nje muškarac se morao osetiti inferiorno.

Baš sam imao ušljiv dan, pomisli on dok je izlazio u dvorište, iskezivši se stražarima, koji su teturavo promakli pored njega, kupajući se u znoju, nakon što su podigli pokretni most pred noć. Poniženja, sva sama poniženja. Grof ga je prezirao, a Teri se ophodila prema njemu kao da je kakav psić. A onda, povrh svega, još i ta sobarica, sa dušom poput gomile smeća i telom suludog akrobate. Bilo je to više nego dovoljno da i jedan odrastao čovek brizne u plač.

On je uz to bio i oženjen čovek, što je već samo po sebi bilo dovoljno da se oseća potišteno. Negde u ovom visokom zamku, upravo ovog trenutka, Teri ga je čekala da se vrati pod otkrilje bračne sreće, što je značilo bar tri dobra sata prigušenih jecaja, dahtavih pogleda i izgriženih usana, pri čemu je sve to bilo sračunato da mu stavi do znanja kako je pravi mučitelj svoje žene i vašljivi nitkov, koji nikako

ne zavređuje svu njenu neizmernu ljubav.

U stvarnost ga je vratila silna gungula, koja se podigla negde od glavnog zasvođenog ulaza zamka. Čuli su se urlici nepojamnih stvorenja iz kanala, zvuci čeljusti koje komadaju meso, zapomaganja i rasprskavanja tamne vodurine. Sa spoljnog zida otkidane su velike kamene gromade, a potom prilično žestoko bacane. Bernard zastade i oslušnu. Verovatno je posredi neki idiot iz obližnjeg sela, uhvaćen kako pokušava da se ušunja u obećanu zemlju. On tužno odmahnu glavom i nastavi da korača. Neki ljudi se nikada ne opamete, pomisli on, setno uzdahnuvši.

Stigao je do zasvođenog ulaza kada se ubilačka graja konačno primiri i sve utonu u zloslutnu tišinu, koja, međutim, nije dugo potrajala. Samo trenutak potom kapija se uz tresak rasprsnu pri čemu se unaokolo razleteše rešetka sa šiljcima na vrhu i dobar komad zida. Parčići poleteše na sve strane, a velike gromade stadoše da padaju sa kula koje su stajale povrh zasvođenog ulaza, rasprskavajući se o kaldrmu i podižući u vazduh oblake sive, zaslepljujuće prašine. Za trenutak se mogao videti jedan stražar kako se stropoštava sa grudobrana, uporno pokušavajući da navuče pantalone dok je padao; za njim se odmah sunovratila i jedna zgodna sobarica, sa kojom je provodio samotne časove na straži. Iz oblaka prašine razleže se neljudska, srdita rika i napolje izroni jedno čudovišno obličje, pomamno razmahalih ruku, razderane uniforme, sa krvavim i izobličanim licem koje je uterivalo strah u kosti, psujući kao sam vrug i dalje se noseći sa jednim od nepojamnih stvorenja iz šanca. Teturavo stupi u dvorište i stade da šara unaokolo zlim, zakrvavljenim očima. Iza njega gegavo stupi roboprijatelj, emitujući osokoljujući zvuk fanfara i mašući iskrzanom i mokrom carskom zastavom, koja mu je virila iz razvaljenog stalka na leđima. Galantna povorka krenu napred kroz pljusak kamenja i raskomadane drvenarije, sve dok im pogled u istom trenutku nije pao na Bernarda. "Ukeb'o sam te!" razdra se Gvozden i suknu napred, ispruživši okrvavljene ruke da zgromi Bernarda, kome se oduzeše noge.

"Ukeb'o sam te!" razdra se roboprijatelj potpuno na isti način, takođe suknuvši napred, korak iza Gvozdena.

"U pomoć!" kriknu Bernard, izvivši se u stranu i tako za dlaku izbegavši stisak ruku punih ožiljaka.

"Sad ćeš mi platiti za sve one ušljive smicalice, ti..." zausti Gvozden, ali izgubi ravnotežu i tresnu o jedan stameni kameni zid, od čeka se nađe na tlu, sa idiotskim osmehom na usnama.

"A platićeš i meni za onu ušljivu..." odjeknu roboprijatelj, ali ni on ne dovrši misao, zato što je naleteo na stameno Gvozdenovo telo na tlu.

Bernard ništa nije kazao. Stao je da trči kao lud kroz ruševine zasvođenog ulaza, a onda preleteo preko oba kanala i izgubio se u maglovitim daljinama crne pustopoljine. Robot se iskobeljao iz klupka sa Gvozdenom i gegavo krenuo za njim, dozivajući ga glasom mlade i dražesne žene. Kratko vreme zamkom je vladala tišina, a onda iz senki grubobrana izroni Teri, baci pogled prema prilikama koje su se udaljavale, pa zadiže suknu i dade se u trk za njima, dok su joj divne, sive oči blistale strašnom, nepokolebljivom ljubavlju. Sa neba se iznenada spusti beli Pegaz i stade da prati grupu na izvesnoj udaljenosti, i sam praćen od strane jednog vampirskog šišmiša, obilato obdarenog blistavim zubima. Svi zajedno nestadoše u noći, ponevši sa sobom svoje mračne primisli.

"Ti si mlad i sposoban čovek!" uzvikavao je roboprijatelj glasom mlade i dražesne žene.

"Bernarde!" dozivala je srceparajuće Teri. "Bernarde, dragi!"

"Mamice!" drao se Bernard.

Iza njih, kameni zid sruči se na Gvozdena uz tresak koji je konačno razbudio ceo zamak.

13.

Pod sumornim i ravnodušnim nebom Bernard je vukao svoje iznureno telo prema planinskim vencima, iza kojih je ležao slavni grad Renon u svom svom plesnjivom sjaju. Tamo ga je čekao brod i izbavljenje iz ovog ludog sveta, ali donde je bilo veoma, veoma daleko.

Povremeno je nailazio na srušene kuće sa komunikacionim ekranima, preko kojih je iz sve snage nastojao da uspostavi neku vezu i tako dobije pomoć da se vrati na brod; ali ili se središnji mozak pravio gluv ili su ekrani bili propali kao i kuće u kojima su se nalazili, zato što uopšte nikakvog odgovora nije bilo. Nije mu preostajalo ništa drugo nego da nastavi put, praćen neumorno brbljivim roboprijateljem. Prešao je preko planina i spustio se u nasmešene doline, krijući se od užasnih zveri koje su se motale tuda, a ponekad i tražeći spas u begu od njih.

Nije se usuđivao da se na nekom mestu duže zadrži, zato što mu je Teri i dalje bila za petama. Ponekad je mogao da je primeti u daljini, kako mu uporno prati trag i jadikuje o svojoj postojanoj ljubavi nezainteresovanim stvorenjima koja su išla svojim putem, izvršavajući razne zadatke što im je namenio izopačeni um središnjeg mozga. Bernarda za trenutak prože grč sažaljenja prema njoj; bila je tako mala, tako krhka, tako sama, a u očima joj je stajao predivan izraz preklinjanja. Obuzela ga je iznenadna griža savesti, boljka za koju je do tada verovao da njega nikako ne može da snađe. On vrati pogled na sjajnu mrlju koja je stajala na obzorju daleko iza njega i zamisli se. A onda se seti kako se njeno drhtavo telo pripija uz njegovo, kao i ljupkog, prćastog nosića, išaranog dražesnim pegicama, sivih očiju i divnih ustašca koja su mu pričala; bilo je to više nego dovoljno da se žurno okrene i stane hitro da udaljava od sve bliže mrlje, obuzet osećanjem mučnine i drhteći od straha.

Nikada nije spadao u lakoverne ljude, a i boravak na ovoj planeti pružio mu je mnoštvo razloga da ne veruje nikome ko bi iz altruističkih ili nekih drugih pobuda hteo da mu pomogne - ili, što je

bilo još gore, da mu nešto da besplatno. Približavao mu se i roboprijatelj, od čega ga podiđoše žmarci i on ubrza korak.

Bernard je tako nepredovao planetom Renon, nailazeći na mnoge neobične prizore i praveći budalu od sebe kad god bi se to dogodilo. Postojalo je jedno ostrvo, Ogigija, do koga je dospeo u ukradenom čamcu i gde je sreo nimfu po imenu Kalipso, koja je želela da ga zadrži kod sebe sedam godina, na šta on nije pristao. Postojala je i čarobnica po imenu Kirka, koja je poludela pokušavajući da roboprijatelja pretvori u svinju.

Dok se provlačio kroz neverovatnosti skovane u umu središnjeg mozga, morale su ga brige zbog nepravdi koje su ga zadesile, zbog toga što niko nije mario za njega i zato što je i inače bio krajnje ubog. Spustio je pogled na čizme, koje su potpuno posivele od prašine, a zatim je osmotrio sjajnu crnu uniformu renonskih svemirskih snaga, koja je sada pre ličila na haljetak kakvog siromaha. Za medalje i epolete, koje su mu u jedno srećnije vreme krasile prsa, ispostavilo se da su napravljene od jevtine plastike, a zlatne ešarpe izgubile su boju još pri prvoj kišici. Zlatom optočeni laserski pištolj bio je neupotrebljiv, pošto je poslednje hice utrošio na bandu urlajućih Indijanaca, za koje se, međutim, ispostavilo da su jedino hteli da postave nekoliko učtivih pitanja u vezi sa najkraćim putem do Litl Big Horna. A laser 'Oznaka II', koji je tako domišljato bio skriven u maršalskoj palici, sadržao je samo jedno punjenje, koje je on greškom upotrebio u sasvim neprikladnom trenutku, pobrkavši dva kraja palice, što je za posledicu imalo potpuno uništenje poslednje cigarete i dobrog dela šapke. Ceremonijalni bodež predstavljao je samo dršku prikačenu na korice. Korice su bile načinjene od plastike, a težina im je bila povećana olovnim umetkom, kako bi izgledalo da se u njima odista nalazi pravo sečivo. Sve je to zajedno bilo odvratno.

Doduše, on nije bio sasvim nenaoružan. Na levom bedru osećao je ospokojavajuću težinu prilično pouzdanog mača ružnog izgleda, koji je dobio na dar od jednog mladića drskog pogleda u neobičnoj, zlatnoj košulji, što je projahao pored njega na Kentauru. Naziv mača bio je Kaliburn, a izgledao je opako, ulivajući poverenje onome ko ga je posedovao. Dobar prijatelj u nevolji čoveku koji zna da rukuje njime, kazao je momak. Nevolja je, međutim, bila u tome što Bernard

nikada u životu nije držao mač u ruci.

Nastavio je put, napredujući preko livada, kroz napuštene gradove, preko brda, a povremeno i ispod njih, saglasno savetu roboprijatelja, koji je jedino želeo da se što pre vrati do broda i sakrije negde u njemu. Za tu hitnu ovoga puta postojao je još jedan razlog pored uobičajenog kukavičluka: isprekidana izloženost čudima prirode počela je, naime, da ubira svoj danak. Na telu je stala da mu se javlja rđa. A i jedna od traka sa reklamama počela je da se okreće unazad. Ovo se silno dopalo Bernardu i on je jedva čekao svaki novi dan, nadajući se novim, zanimljivim kvarovima, čiji će sve veći broj dovesti najzad do onog blaženog trenutka kada će cela mašinerija konačno potpuno otkazati.

Postojao je, međutim, problem hrane, o čemu su Bernard i roboprijatelj često razgovarali.

"Ali zašto nemaš nikakve rezervne zalihe sa sobom?" pitao ga je Bernard. "Trebalo bi da ih imaš."

"Šta fali Kroubulijevim slanim štapićima, molim te lepo?" uzvratio je roboprijatelj ljutito. "Da možda nisu dovoljno dobri za gospodina? Sve sami izvrsni štapići, a uz to i veoma zdravi. Obilje kalorija i sve u tom smislu. Mnogo su bolji od dehidriranih rezervnih zaliha. Uostalom, ti ne bi mogao da ih rehidriraš, pošto nemaš vodu. A kad smo već kod rehidriranja - šta kažeš na jednu finu, hladnu, penušavu kriglu Barnijevog piva da malo zaliješ štapiće? Jako pivo, baš prava stvar za iznurenog vojnika!" On mu pokaza sliku penušavih krigli piva, oko kojih su stajale gomile slanih štapića, od čega Bernardu pođe voda na usta, pošto već dva dana ništa nije okusio.

"Daj mi!" zakrklja on, posegavši prema roboprijatelju.

"Šta si to, bre, naumio, zvekane?" razdra se ovaj. "Drpišeš robu, a? To košta, burazeru. Lovu na sunce!" Roboprijatelj ga zamišljeno pogleda, zujeći od mehaničkog zadovoljstva. "Ove poslastice su obično veoma jevtine i činjenica je da njihov ljubazni proizvođač, samo zbog dobrog srca, gubi na njihovoj prodaji, ali s obzirom na okolnosti nalazim za shodno da sada malčice povisim cenu. Ponuda i potražnja, shvataš? Da vidimo, dakle..." On počeo da vrši računске operacije, od kojih se Bernardu kosa digla na glavi. "Petnaest kredita za Kroubulijeve izvrsne slane štapiće i šezdeset kredita za kriglu ledenog, penušavog piva - to mi izgleda sasvim pristojno. Koliko

želiš?"

"Petnaest? Šezdeset?" Bernard se zabulji u roboprijatelja sa izrazom neverice na licu. "Pa ti si načisto šenuo?"

"Ja sam poslovni čovek. Dakle? Hoćeš ili nećeš? Cena će sutra skočiti, tako da je bolje da kupiš odmah, dok je još jevtino."

"Znači, nećeš da mi daš ništa da jedem?" upita Bernard.

"Ni govora! Na šta ti ja ličim? Na vojsku spasa, možda, a?"

"Ali crčiću ovde!" razdra se Bernard. "Zar ne shvataš da umirem od gladi?" On suknu napred sa podignutim mačem spremnim da zada smrtni udarac, ali od gladi mu se zavrte u glavi i on promaši roboprijatelja za dobre tri stope. Ponet zamahom, zatetura se i pade na tle, umalo se ne nabovši na vlastiti mač. Ostao je da leži na zemlji, zajapuren od besa.

Roboprijatelj stade da skakuće oko njega, obasipajući ga sočnim psovkama.

"Vidi moćnog maršala!" zacereka se on. "Hteo si da me pokradeš, je l' da? Lopužo jedna!"

"Platićeš mi ovo jednog dana." uzvratil Bernard. "Samo čekaj! Tako mi boga, ja ću..."

Deo jednog kaktusa opakog izgleda naglo se razmaknu i ispod se ukaza blistavi zvučnik.

"Da, ovde sam", oglasil se središnji mozak, "ali ne nadaj se nikakvoj pomoći od mene! Šta je bilo ovoga puta?"

Bernard se upilji u kaktus, ne verujući vlastitim, zakrvavljenim očima.

"Jesi li to ti?" upita on. "Moj dobar prijatelj, središnji mozak?"

"A koga si drugog očekivao?"

"Nisam dva dana ništa okusio", reče Bernard smrknuto. "Imaš li nešto za klopu?"

"Crk'o dabogda", uzvratil kaktus.

"I hoću, ne sekiraj se."

Kaktus se naže nad njega, neiskreno se cereći blistavim zvučnikom.

"Da li bi ti se dopalo da se uhvatiš ukoštac sa životinjom koja ima pedeset kosmatih šapa, otrovne zube, a uz to je i besmrtna?" upita on.

"Ne bi!"

"Ali ipak hoćeš", uzvratil mu kaktus, "čim te se budu dočepali ratnici Hana. Da se opkladimo?"

"Umukni!" uzvratu Bernard. "Ne želim da razgovaram sa tobom!"

"Samo napred!" prodra se kaktus. "Samo napred, vredi me do mile volje! Ali nemoj mi doći na kolenima kada se nađeš u škripcu, jer ti neću pomoći." On ispljuna nekoliko oštrih bodlji na njega, užasno se kikoćući. Bernard ništa nije odgovorio, delimično zato što mu na pamet nije padalo ništa dovoljno prikladno, a delom zbog toga što mu je pažnju privukao zvuk nečeg što se približavalo kroz vazduh iznad njega. On podiže pogled.

I ugleda leteće kočije kako se ustremljuju ka njemu, sa zapregom od dva jarca. On se priljubi uz tle, vičući nešto nepovezano, a kočije promakoše na svega nekoliko inča površ njegove glave. Kada je ponovo podigao pogled, kočije su već bile udaljene stotinu jardi, progoneći užasnutog roboprijatelja u širokim krugovima. U njima se nalazio jedan krupan, snažan muškarac, čija se dugačka kosa lepršala na vetru; drao se i vikao na sav glas za robotom. U ruci je imao veliki čekić, koji je koristio da bi za sobom bacaio munje i gromove.

"Tako mi Odinovog oka!" urliknu on. "Vi pakleni crvi! Gamadi! Torova srdžba se probudila! Okrenuli ste se protiv vašeg Jarla, je l' da? Robovi! Kmetovi! Tako mi radosti Valhale, ovo neće proći nekažnjeno! Stoj, slugo gmizava! Stoj, kad kažem!"

Reči se pretopiše u riku čistog besa, dok su kočije jurile za robotom koji je cičao i vrištao. Bernard se pridiže, podbočivši bradu, a onda počeo srećno da se osmehuje, zaboravivši na trenutak na glad. Možda stvar i nije ispala tako rđavo, na kraju krajeva. Štaviše, sada je veoma obećavala.

"Baš lepo", prodahta on, munuvši kaktus nogom. Ovaj ga istog časa zasu kišom otrovnih bodlji, psujući ga pri tom prodornim glasom. Odmakavši se na bezbedniju razdaljinu, Bernard se ponovo spusti na tle i nastavi da uživa u predstavi.

"Stvarno čarobno", uzdahnu on.

14.

Nakon što je krupnom ratniku u letećim kočijama pošlo za rukom da pretežan deo dobrostojeće zelene ravnice pretvori u zadimljenu pustoš, on napravi širok krug u vazduhu i ponovo se ustremi prema Bernardu. Nije ga, međutim, napao, nego se uz gromki tresak spustio na tle samo inč od Bernardovih nožnih prstiju i pogledao ga odozgo, cereći se kroz zamršenu bradu.

"Uspeo sam, zar ne?" reče on ponosno, busajući se u kosmata prsa. "Tako mi Odina! Saterao sam onom paklenom psu strah u kosti, je li tako?" On vedro pogleda Bernarda, očigledno očekujući pohvalu za svoj podvig.

"Ko si, bre, ti?" upita ga Bernard.

"Ja?"

"Aha, ti."

"Ja sam moćni Tor", uzvratil ratnik, nagnuvši se nad njega i zapahnuvši ga oblakom neprijatnog zadaha. "Baš sam zgodnu stvar izveo, zar ne? Ali se sav udronj'o, a?"

"Ali još je živ", reče Bernard. "Još ga čujem kako se dernja tamo."

"U stvari", reče Tor, "ja sam u dubini duše miroljubiv."

"Samo sam hteo da ga malo zaplašim. Zar želiš da ubijem to siroto stvorenje, a?"

Bernard uoči tog časa veliki bedž sa natpisom VODITE LJUBAV - NE RAT na kosmatim prsima i uzdahnu. "Pomislio sam da tamaniš sve što ti se nađe u vidokrugu - iz rasonode. Uopšte mi nije palo na um da si miroljubiv."

"Stvari su se promenile", reče Tor. "Osim toga, starim."

On se naže i bez teškoća podiže Bernarda u kočije. "Hajd'mo!" reče. Bernard naglavce pade na gomilu oguljenih stabala i zabljuje se u zamišljene oči jednog džinovskog vepra. Ovaj mu se neprijatno isceri, pokazavši pri tom požutele zube. Bernard munjevito ustuknu, posegavši obema rukama za mačem. "Šta je, bre, ovo? Hoćeš da me ubiješ? Izvadi me odavde!" razdra se on.

"Ne dernjaj se!" reče mu Tor preko ramena. "Može da izgubi živce."

"Da se ne derem?" uzviknu Bernard. "Ja? Misliš da sam se uprpio,

šta li?" I dalje je uzmicao pred veprom koji se veselo približavao, držeći mač ispred sebe u drhtavim rukama. "Skloni ovo čudovište od mene ili ću ga iseckati na rezance!"

Tor obmota uzde oko ogromnih, kosmatih šaka, coknuvši jezikom u znak podstreka jarcima. "Dobro, ubij ga", reče on. "I tako ćemo ga pojesti kad se vratimo kući. Pazi samo da mu ne slomiš neku kost."

"Moj mač je užasan i nepobediv", zabrunđa Bernard, udaljujući se od krupne životinje. "Raspolutaću ga ako bilo šta pokuša. Zašto ne smem da mu slomim vražje kosti?"

"Zar hoćeš da bude hrom do kraja života? Osim toga, to boli."

"Ma šta me briga!" frknu Bernard, skrivajući se iza Tora i pomaljajući samo nos prema vepru.

"Ne znaš ti Sehrimnira", reče Tor.

"Ma znam ga odlično. Ako mi se približi još korak, tako mi boga ja ću ga..."

"Umukni!" riknu kaktus.

Uz žestok trzaj kočije se vinuše u vazduh, od čega Bernard zamlatara rukama i nogama, našavši se na podu i derući se i psujući iz sveg glasa. Kada su se uspeli, on skliznu do stražnjeg dela kočije, gde nalete na postojan drveni zid; ostao je tu da leži, i dalje psujući u nastojeći da dođe do daha.

"Misliš da mi to možeš učiniti?" povika on mahnito, upinjući se da se pridigne na noge. "Misliš da ne mogu..."

Džinovski vepar najednom izgubi uporište i teturavo se sruči ka njemu, pri čemu su mu se kopita, noge i zubi razleteli u svim pravcima. Sudarili su se uz gromki tresak i zvuk cepanja drveta. Kada se dim razišao, ogromno veprovo truplo počivalo je nasred Bernarda. Bernard je bio potpuno zatrpan; mogao se videti samo mali deo njegovog užasnutog lica, koje se borilo da dođe do daha ispod teških, smrdljivih naslaga drhtavog sala. Tor osmotri prizor jednim okom i prasnu u grohotan smeh. Vepar pognu svoju kolosalnu glavurdu i strasno liznu Bernarda posred lica.

"Dopadaš mu se!" reče Tor, iznenađen. "Vidiš!"

"Gvaaaaaarkh!" prostenja Bernard besno.

"Kako da ne", uzvratu Tor. "Samo ti kaži!"

Nekoliko burnih časova kasnije Bernard je sedeo oslonjen o grubo

istesan drveni sto u velikoj dvorani Valhale, vidajući izmrcvareno telo i pijuckajući žestoku medovinu iz ogromnog roga, napunjenog do vrha. Zlatna tečnost veselo se penušala i klokotala u taktu udaraca blistavih širokih mačeva, čija je jeka dopirala iz središta kvadrata omeđenog dugačkim stolovima koji su se pružali duž čađavih zidova; u kvadratu su dva borca golih prsa pokušavala da jedan drugome iščupaju srce. Krv je prskala unaokolo, a vazduhom su leteli razni delovi tela, pozdravljani bučnim nazdravljanjem skupa koji se očigledno dobro zabavljao. O toku bitke moglo se suditi jedino po žestini nazdravljanja, budući da je dvorana bila ispunjena silnom rikom i gustim dimom otvorenih vatri, koji, zbog nedostataka odžaka, nije imao gde da odlazi, tako da se zadržavao u prostoriji, samo povremeno dopuštajući da se nazre nešto dalje od roga sa pićem. Opori miris dima bio je vrlo snažan, što, međutim, nije bilo rđavo, s obzirom na to da je vonj moćnih ratnika bio još neprijatniji.

Bernard je povraćao, pio, pa povraćao ponovo, zastavši jedino da bi se pridružio usklicima odobravanja kada bi neka ruka, noga ili nosina prohujala vazduhom, ili da otkine kakvo dobro parče žilavog mesa vepra Sehrimnira, koga je sadističkim zadovoljstvom isekao na komade pre nekoliko časova.

Pir je sve više uzimao maha, sudeći bar po tome što se unaokolo više nije mogla videti nijedna trezna osoba. Graja je bila nesnosna, a veseljaci koji su je dizali - kada bi se dim dovoljno razišao i tako omogućio da se baci pogled - izgledali su u podjednako meri jedinstveni i zastrašujući kao i njihov način razonode. Bili su to ljudi, bar većinom - s naporom je uspevao da razabere jednog visokog, mršavog čoveka, udaljenog nekoliko sedišta i odevenog u crno, sa arhaičnim cilindrom na glavi, koji je uzbuđeno gestikulirao, govoreći nešto visokim, prodornim glasom; nešto dalje od njega sedeo je jedan drugi, krupan čovek, u odori kratkih rukava, sa teškim, zlatnim narukvicama oko zglobova i sa dva majmuna na ramenima. Smejao se gromko i moćno, treskajući mačem po stolu kad god bi neko od boraca uspeo da podvali svom protivniku kakvom naročito prljavom smicalicom. Bile su tu i aždaje, veličanstveni rubini i smaragdi, iz čijih je vratova izbijao plamen žute boje, kao i jedna stara, debela gospa sa blistavom krunom na glavi i dva lava koja su joj čučala uz noge; bile su tu i zlatokose deve u belim odorama i sa kupastim ukrasima

na glavi, kao i bradati čovečuljci odeveni u sivo; postojala su i druga stvorenja, poluljudi, a polujarci, koji su radili izvesne radnje sa tamnokosim, vitkim devojkama, ovenčanim i oskudno odevenim u labavu, belu odeću. A tik uz Bernarda sedeo je jedan debeli starac, okrunjen vencem od vinove loze, koji je promuklo pevao na nekom nepoznatom jeziku. Bilo je tu i kraljeva, vitezova i kurtizana, koji su terevenčili, psovali na pasje ime i vodili ljubav, tu pred očima cele bulumente. A daleko na drugom kraju dvorane pune dima, sedeći za veličanstveno izrezbarenim stolom na izdignutom postolju, nalazio se Gospodar Bogova. Bernard je samo jednom uspeo da ga detaljnije osmotri. Bio je to pravi džin od čoveka, sa ogromnim prsima pretrpanim zastrašujućim mišićima, odeven u plavi triko i tamnocrveni, talasasti ogrtač, koji mu se spuštao sa prekomerno krupnih ramena. Kosa mu je bila crna i sjajna, vilice čvrste i četvrtaste, beskompromisne, a oči duboke i tinjajuće, dok mu je na moćnim prsima stajalo ispisano slovo 'S', zaslepljujuće zlatno i smešteno u trougao blistavobeke boje. Bio je to pir bogova, gozba vesele i nesputane radosti slavne Valhale, gde su svi bogovi čoveka živeli krajnje razuzdano, nakon što ih je sazdao središnji mozak. Nije nedostajalo ni jedno jedino božanstvo; Bernardu se čak činilo da je primetio i zastrašujućeg doktora Imanuela Amisova, ludog naučnika koji je predstavljao boga svih robota i mehaničkih ljudi, kao i osnivača užasne lige 'Smrt čoveku!'. Bio je visok osam stopa i sedeo je za jednim stolom na drugom kraju ogromne dvorane, razgovarajući sa svojom pomoćnicom Suzi Kaligulom i kolegom doktorom Rotvangom, za koga se pričalo da je svojevremeno napravio Suzi Kaligulu iz gvožđurije, koju je pokupio na nekom otpadu, dok je mesec bacao svoj avetinjski sjaj celim svetom, a svi vragovi pakla urlali i zapomagali za milost. Oblaci crnog dima potpuno su ih skrivali od pogleda, a kada se dim malo kasnije načas razišao, više ih nigde nije bilo. Bernard se osvrnu po dvorani, osećajući se sve ništavnijim sa svakim minutom koji bi minuo.

"To su, dakle, bogovi", promrmlja on smrknuto. "Nadam se da će slomiti vratove, svi redom."

"Svi su ovde bogovi, sem jednog", obavesti ga rog iz koga je pio. "Zapuši zato pljucu ili ću ti sunuti otrov u medovinu!" Rog ljutito frknu na njega.

"Ponovi ti!" uzviknu Bernard. "Šta radiš u mojoj medovini, a?"

"A koga si očekivao, molim te lepo? Zar misliš da uživam u tome da te pratim na svako ušljivo mesto gde nabasaš? Zašto, bre, jednom ne odeš na neko fino i čisto mesto, umesto da svakim korakom toneš u sve veći glib? Imaš li ti, bre, uopšte neku prefinjenost?"

"Nisam došao ovamo svojom voljom", uzvratu Bernard. "Dovukli su me. Zar sam ja zbog toga kriv?"

"Najpre Zlatni krik", nastavi rog ledenim glasom, "pa zatim ovo. Kako ti samo uspeva da te uvek odvuku na najozloglašenija i najprokazanija mesta? A ti ni prstom ne mrdneš da se izbaviš! Čovek bi pomislio da ćeš ispoljiti zahvalnost zbog moje ljubaznosti da ti pružim nezaboravni medeni mesec u zamku grofa Drakule, ali ne! Ti si stao da vređaš sve učene i mudre ljude koje sam stvorio samo tebe radi, a onda si još zaveo onu sirotu Fani Hil kao neka životinja, pa si, povrh svega, ostavio dražesnu ženicu! Da li tako nešto dolikuje jednom gospodinu? Baš si uprskao stvari!"

"Nisam ja nikakav gospodin", reče Bernard. "Znam, ne moraš da mi kažeš."

Usledila je duga tišina, a onda se rog ponovo oglasi: "Da sam mlada i zgodna žena, da li bi i onda postupao ovako sa mnom?"

"Bih."

"Najlepša i najpoželjnija žena na svetu?"

"E onda bih te povalio smesta. Šta ti sve to znači?"

"Ali u pitanju je samo razlika u spoljnjem izgledu", primeti rog. "A šta je sa mojom dušom? Sa mojom unutrašnjom lepotom? Šta je sa mojom osećanjima? Kako tu stoje stvari?"

"Kako stoje stvari? Jesi li ikada probao da povališ jedan ušljivi rog?" procedi Bernard. "Nisi, je l' da. E pa lepo. U tome je razlika."

"Ali da sam ja najlepša žena na svetu i da te volim i da žudim za tobom plamenom željom i da sam spremna da izdržim sve samo da budem u tvojoj blizini? Da li bi me onda bar malčice voleo zauzvrat? Samo malčice?"

"Ni mene niko ne voli", reče Bernard, osetivši sažaljenje prema samome sebi. "Ne gnjavi me, bre, ušljiva mašino."

"Ali ja te volim!"

"Šta?"

"Volim te!" Rog poče da jeca, a medovina stade da klokoće, da se

penuša, da se preliva u velikim kapima sličnim suzama preko ivice na sto. "Volim te! Volim te! Volim te! Baci me pod noge! Prezri me! Povredi me! Čini šta ti je volja sa mnom, šta god ti padne na um, izdržaću sve samo da budem u tvojoj blizini, moj voljeni, moj čoveče, moj lepi!"

"Oh, bože!"

"Da, ovde sam, šta želiš?"

"Čuj, bre, je si li ti šenuo, šta li?"

"Jesam! Šenuo sam od ljubavi!"

"Načisto si šiznuo", odbrusi Bernard.

"Vređaš me", uzvratu rog, "ali ništa što činiš ne može da smanji moju ljubav prema tebi. Da li ti se tako činim odbojnim?"

"Aha."

"Ali zar ništa ne vidiš ispod mog spoljnog izgleda? Zar ne uviđaš koliko te volim? Ovo duhovno društvo koje ti nudim?"

"Vidim samo rog za piće", reče Bernard. "To mi je sasvim dovoljno duhovno društvo."

Rog zamuknu, a Bernard ponovo upravi pažnju na okolinu. Jedna kosmata šaka prolete mu pored nosa, i dalje stežući široki mač ružnog izgleda. On strastveno zapljeska u času kada je odsečeni ud gromko tresnuo na sto pet stopa od njega, i dalje grčevito držeći oružje.

"Mogao bi da me voliš mene radi", ponovo se začu smrknuti rogov glas.

"Na šta ti ja, bre, ličim, a? Na mehanofila?" Krajičkom oka Bernard spazi iznenadnu kretnju odsečene ruke.

"Znam da nisam lep, ali postoje tolike druge stvari na svetu. Šta je lepota, uostalom? Lepotu tela možeš videti svuda, ali zato je vrlo retka lepota duše, strpljiva ljubav istinske, zrele žene."

"Zrela žena - pampur! Stara dve stotine hiljada godina!" frknu Bernard. "Hoćeš da me učiniš kraljem gerontofila, a? Misliš da je to ono na šta sam čekao ceo život? Da izigravam žigola jednoj vražjoj limenki?" Ruka je stala da polako gamiže prema rogu, gramzivo posežući okrvavljenim prstima po neravnoj plohi stola.

"Naravno da shvatam da si ti muškarac sa muškim životinjskim nagonima i da je neosnovano očekivati od tebe da pokažeš uviđavnost prema mojoj ponudi duhovnog druženja u punoj meri, sve

dok ti se duša sasvim ne oslobodi te životinjske nečisti, ali ja sam širokogrud. Dopustiću ti da neko vreme zadržiš naložnicu. Osim toga, ti si oženjen. Baš sam to dobro predvideo, zar ne? Bićemo svi zajedno jedna velika, srećna porodica, ti, ja i Teri, i zauvek ćemo srećno živeti; zar to neće biti divno?"

Užasna ruka dopuzala je do roga, a prsti na njoj počеше da se nestrpljivo grče i opružaju, mišići da se zatežu, kao da se pripremala za napad.

"Teri?" reče Bernard. "Ti? Ja? Zauvek? Oh, bože!"

"Uvek ću se naći u blizini kada ti budem potreban", uzvрати rog. "Dovoljno je samo da me pozoveš."

Ruka nasrnu otpozadi na neoprezni rog, vođena pouzdanim nagonima ratnika očvrslog u borbi. Okrvavljeni prsti stegoše se oko njega i hitro ga zdrobiše. Zlatna medovina rasu se po stolu. Glas središnjeg mozga zamukao je u groznom, klokotavom zvuku. A onda ruka ustanovi da je odvojena od matičnog tela. Nije bilo tela, nije bilo glave, nije bilo usta, nije bilo potrebe za medovinom. Ona se skljoka na sto, grčevito se trzajući.

"Ne verujem da će imati neko dugotrajnije dejstvo", reče Bernard podižući se, "ali ipak ti hvala." On krenu od stola, šutirajući kmetove i pijane junake uz put. Iza njega, odsečena ruka zamišljeno se upilji u debeli vrat čoveka sa vencem od vinove loze oko glave. A onda počе da mu se prikrada, opružajući grozne, krvoločne prste.

Bernard pređe do bara, koji se nalazio u jednoj susednoj prostoriji; sala je bila mala i prenatrpana, ali tu je vladalo još veće veselje nego u glavnoj dvorani. Ispičuture su se tiskale kao sardine, nemajući prostora ni da se kucnu čašama ili zamahnu bodežima, sjajne baklje plamtele su sa postolja na zidovima, veselo se odražavajući na sečivima noževa, mačeva i sekira. Mogli su se čuti zvuci zarivanja bodeža u leđa koja su nehajno ostala nezaštićena; sve je zaudaralo na znoj, krv i neprerađen alkohol. Bernard prokrči put do bara, gde nabasa na jednog arhetipa Junaka, širokih ramena, krupne vilice i vrata, sasvim lišenog čela, sa očima razmaknutim ni pun inč, odevenog u mini suknju i naoružanog ružnim mačem; zvao se Konan Osvajač i bio je oran za borbu, što pre to bolje.

Bernard se nagao nad bar, počevši da se dere i da treska mačem

kako bi probudio barmena, koji je skljojano sedeo deset stopa dalje i izgledao kao da spava; leđa su mu, međutim, bila tako opterećena bodežima, noževima i mačevima da je i sama njihova težina bila dovoljna da ga obori s nogu.

Konan Osvajač upilji se u Bernarda buljavim očima, a onda se, uz izvestan napor, pridiže i riknu: "Ja Konan!"

"Baš lepo! A sad tutanj!" Bernard posegnu rukom i ukrade neispijenu čašu smrdljivog viskija od jednog obližnjeg čoveka, čija su leđa bila prorešetana hicima, tako da mu piće očigledno više nije bilo potrebno. On podozrivo pogleda u čašu, a onda, vođen iznenadnim porivom, uze jednu maslinku i spusti je u tečnost. Ova odmah iščeze, a viski stade da se mehura, klokoće i izbacuje oblake odvratnog, zelenog dima. Bernard povrati i tresnu čašu na popločan pod, gde tečnost iz nje poče bešumno da izjeda rupu koja se pušila. Konan Osvajač povuče ga za ruku, pokazavši mu niz groznih, belih zuba.

"Borba?" upita on punonadežno. "Ubili? Krv? Ubistvo?" Zatim se naže nad Bernarda, riknuvši kao vo, od čega mu gotovo izleteše krajnici. "Ja Konan! Ti ušljivi majmun! Ti boriti!"

Bernardu je sve ovo već počinjalo da ide na živce. On se okrenu, zlokobno se iscerivši. "Važi", prodahta. "U svako doba."

"Oćeš da bariš?" promuca Konan tupavo.

"Nego šta, vraški peško? Hajde već jednom!"

"Niko se ne usuditi da bori sa moćan Konan Osvajač. Mora da sebe šališ, stanče!"

"Živi bili pa videli", uzvratu Bernard. "Hajde, hoćeš li najzad?" On pogubno krenu prema Konanu, koji uzmače pobledevši.

"Niko se još ne usuditi da sebe bori sa mnom", promrmlja on.

"Pa šta? Sad je kucnuo čas da ti neko najzad ofikari glavurdu!"

Bernard još jednom junački koraknu napred, držeći obema rukama mač koji se mahnito izvijao i pitajući se šta se to zbilo sa mačem i šta se zbiva sa njim. Konan proguta knedlu.

"Ja se sad setiti da imati posla", promrmlja Konan, polako se povlačeći prema vratima. "Ja morati spasiti divnu kraljicu od Šibe od sudbine gore od smrti noćas..."

"Vraćaj se ovamo, majmunčino!" ciknu Bernard.

"Ti mnogo mali za moćan Konan... Ja ne boriti sa mali i bezvredni

ratnik..." Konan nastavi sa uzmicanjem prema vratima. "Ja jak i moćan", reče on Bernardu. "Ja boriti sa užasna aždaja Mrfnea goloruk i ubiti nju, ja satrti vojske Melnibonea, ali ne ubiti bezvredan čovek."

"Hvala bogu zbog toga", pomisli Bernard.

"Ma nemoj!" viknu on.

"Neću!"

"Uprpio si se, a?"

"Ja?" Konan stade da se smeje u istom času kada je odškrinuo vrata iza sebe. "Konan Osvajač sebe plaši? Ja morati smejati! Ha! Haha! Hahahahaha!"

"Dobro, de, samo sam pitao", reče Bernard pomirljivo. On vrati u korice mač, koji se žestoko protivio, spreman da se pomiri, ali Konan je već nestao. Samo je još njegov zvonak smeh dopirao sa otvorenih vrata. Bernard progundā nešto sebi u bradu, podiže ramena i krenu odlučnim korakom za njim. Odlučnim - ali i sporim.

15.

Pri sve širem ružičastom sjaju praskozorja Bernard je išao uskom stazom koja je vodila od velike dvorane Valhale. Drevna stabla uznosila su svoje lisnate krošnje nad njegovom glavom, pretvarajući stazu u strm tunnel kroz gustu šumu. Neko sumorno osećanje lebdelo je nad stablima, izvestan predosećaj razočarenja, samoubistva i kraja sveta. Bernard uzdahnu i nastavi da korača, razmišljajući o izgledima da opstane na ovoj ludoj planeti, o tome da li će mu ikada poći za rukom da se vrati na svoj brod, kao i šta će se dogoditi ako se ponovo dočepa svemirske flote, a pretpostavljeni počnu da ga obasipaju pitanjima. Gde ti je roboprijatelj - sigurno će pitati. I: gde je Gvozden, strah i trepet svih svemirskih staza. I: odakle ti, do vraga, ta strana uniforma? Da nisi možda promenio stranu, a?

I tako dalje, i tako dalje, i tako dalje. Moći će da se smatra srećnim ako se izvuče samo sa prekim sudom.

Nastavio je da se spušta strmom stazom, grickajući brčice i povremeno bacajući sumnjičav pogled prema nebu i okolnoj šumi. Jednom je ugledao neku čudovišnu pticu visoko gore, koja je snažno mahala širokim, tamnim krilima; u kljunu joj se nalazilo nešto ružičasto što se izvijalo, ali pre no što mu je pošlo za rukom da razabere šta je posredi, ptičurina je zašla za krošnje drveća. Nebo je inače bilo čisto i vedro, izuzev retkih samotnih oblaka koji su besciljno plovili njime. Uzevši sve u obzir, bio je to divan dan; već je počinjalo da biva toplo. Bernard je osećao kako ga ophrvava umor i ubrzo se spustio pokraj jednog veličanstvenog, čvornovatog drveta, počevši odmah da briše oznojeno čelo rukavom uniforme.

"Upravo ovakve stvari nagone na razmišljanje o neprolaznoj slavi neokaljane prirode", izjavi on svečano, žestoko terajući od sebe roj gladnih mušica, koje su ljutito zujale oko njega. "Skromna doza ovakvog zadovoljstva sasvim je na mestu; čovek se tako oseća bliskim tlu i svemu ostalom. No, ako se pretera, onda postaje nesnosno, prljavo, pretoplo i čovek počinje da se razočarava... Do vraga! Baš je vruće!"

On ponovo obrisao čelo, istovremeno se boreći sa insektima koji su

kružili povrhu njega u zbijenom, zujavom oblaku; nemo je mrzeo ceo svet.

Negde iza njega uz rezak zvuk puče jedna grančica.

Neko mu se približavao otpozadi, polako i veoma, veoma neupadljivo, ali i nedopustivo trapavo. Bernard stade da zamišljeno osluškuje približavanje koraka. Koliko je mogao da proceni na osnovu zvukova, bilo je to nešto pogubno i teško. On nape mišice u iščekivanju, setno razmišljajući o svojoj ne baš slavnoj telesnosti, što je predstavljalo povod za neprekidne i nimalo laskave opaske ostalih izviđača.

Koraci se približiše, a onda zaustaviše. Sada je mogao da razabere i zvuk astmatičnog disanja, kao i prigušenog šuškanja. Neko se naže nad njim, dišući mu u vrat. On se nape.

A onda mu se na vrat spusti strastven, vlažan poljubac. On se okrenu, gotovo se spotakavši na mač, i zabulji se u krupne, vodnjikave oči Sehrimnira, džinovskog vepra, koga je sa toliko slasti smazao pre samo dva sata. Situacija je u najmanju ruku bila nelagodna. Prvo što mu je palo na pamet bilo je da li je možda iznenada sišao s uma.

"A to si ti", zabrunđa on, povlačeći se prema gustom rastinju. "Šta, bre, radiš ovde, ti prijava životinjo?"

"Šta ti radiš ovde?" uzvratí Sehrimnir, pomalo nelogično.

"Sedim i ne gnjavim nikog", reče Bernard. "Baš mi je bilo lepo dok se ti nisi pojavio i stao da me balaviš po celom vratu. Šta, bre radiš ovde? Zar nisi mrtav?"

"Zar izgledam kao mrtav?" upita Sehrimnir uvređeno.

"Izgledaš odvratno živ. Ali sasvim se dobro sećam da sam te pojeo pre nekoliko časova. Zašto, bre, nisi lepo ostao mrtav?"

Sehrimnir sede pored Bernarda, iscerivši mu se žutim zubima.

"Pojeo si me, kažeš", reče on. "Pa, jesam li ti prijao?"

"Žilav si k'o đon."

"Pripala ti muka! Zašto si kazao Toru da si nekada bio kasapin? Odmah se moglo videti da u celom, beskorisnom životu nisi zaklao ni insekta. Stao si, bre, da me komadaš kao da sam neka cepanica! Mora da si ludo uživao u tom?"

"Rascopao sam ti glavurdu", reče Bernard. "Pa šta?"

"He-he! To mi je naročita nadarenost. Pojedeš me uveče, a ujutro

sam ponovo živ i zdrav. Zgodno, zar ne? Tor me uvek vodi sa sobom kada negde ide. Nema prave gozbe bez Sehrimnira, kaže on, i mogu ti reći da je u pravu!" Sehrimnir se ponovo isceri, očigledno ponosan na svoju malenkost. Bernard mu uzvratil grimasom.

"Šnicla koja se sama obnavlja", promrmlja Bernard. "Oh, bože!"

"Da, ovde sam", oglasi se jedno čvornovato drvo iza njega. "Šta hoćeš?"

"Umukni!" razdra se Bernard, a onda pogleda Sehrimnira. "Pojeo sam te, dakle, a ti narednog dana ponovo slobodno tumaraš unaokolo, kao da je sve ovo tvoje. Baš lepo!" On s gađenjem otpljunu na tle.

"Misliš li da se meni to dopada?" obrecnu se Sehrimnir. "Misliš li da uživam u tome da me kolju svako veče? Kako bi se ti osećao kada bi te svake vručje večeri pekli, kuvali i proždimali, a ti se onda narednog dana ponovo pojavljivao da vučeš kola i kočije pune debelih bogova, koji nikada u životu nisu nijedan jedini pošteni dan odradili, nego samo povazda loču, ubijaju, kurvaju se i nemilice stiču salo? Da li bi ti se to dopalo? Misliš li da sam lud?" On krenu oko Bernarda, pušeci se od srdžbe. "Grozni, debeli peško", odbrusi mu u lice. "Šta, bre, misliš, ko sam ja? Izopačena budala?"

"Pa... ovaj... otkud sam mogao da znam?" upita Bernard odbrambenim glasom.

"Mogao si da me pitaš, eto šta si mogao. Ali ne, gospodin je izvoleo reći onom maloumniku Toru da je bio kasapin, a zatim stao da me čereči! Sadisto, bre, jedan!"

"Muka mi je od tebe", reče Bernard. "Odlazi, pre no što te ponovo ne raskomadam za doručak."

"Hajde, samo navali, ubico jedan, baš me briga! Tako ćeš me samo poštedeti teškog posla danas - hajde, bre, raščereči me! Hajde!" On pokaza grozne zube, preteći se iscerivši.

"Ma tornjaj se, bre, u pakao!" uzvratil Bernard umorno.

Pod Sehrimnirovim papcima najednom se otvori rupčaga i on iščeze u nju uz grozan, prodoran urlik. Nekoliko sekundi kasnije iz ponora uz tutanj suknuše plamenovi, zapalivši okolna stabla i perje ptica koje su se zatekle u blizini. A onda se rupa ponovo zatvori, ostavivši za sobom samo izdvojene vatrice i opor miris sumpora. Bernard pogleda prema mestu gde je Sehrimnir stajao, iskolačivši oči i

otvorivši usta.

"Je l' vidiš?" reče mu čvornovato drvo iza njega. "Vidiš kako sam to lako izveo. Samo ti kaži šta želiš i svaku ću ti želju ispuniti." Drvo uzdahnu. "Zar me sad ne voliš bar malčice više nego pre, a?"

"Mrzim te", uzvratil Bernard. "Gubi se!"

"Želiš da odem?" upita drvo sa nevericom.

"Aha. I to smesta."

Stablo izvuče korene iz zemlje, grozno proklinjući, i teturavo se udalji, kao da je pijano. "Uopšte ne shvataš koliko me sve to staje", reče ono tužno, "ali učiniću sve što poželiš samo zato što te toliko volim." Povodilo se u hodu niz stazu, tiho jecajući.

"Je l' baš sve?" upita Bernard za njim, pridižući se. Drvo zastade u mestu.

"Sve!" uzvratil spremno. "Baš sve! Baš sve!"

Bernard krenu u suprotnom smeru, povijenih ramena i sa rukama u džepovima.

"Dobro. Onda umukni i ostavi me na miru", doviknu Bernard preko ramena.

Drvo nestade niz stazu, histerično plačući. Bernard nastavi put, podsmehujući se u sebi.

16.

Blizu vrha planine obronak se pretapao u zaravan prekrivenu bujnim rastinjem, koja se okončavala kamenom liticom što se okomito spuštala dve stotine stopa do dna doline. Kada je Bernard zakoračio na zaravan, odmah je spazio dva prečasnna boga kako stoje na rubu provalije i zamišljeno promatraju žestoki okršaj koji se odigravao pod njima. Jezivi krici ljudi koji umiru brzo, bolnom smrću mešali su se sa bučnim agonijama raznih vučnih životinja koje su skončavale lagano, mahnito galopirajući bojnim poljem dok im se utroba vukla za njima po tlu; tu su još bili zvonki udarci mačeva i bodeža, koji su se veselo poigrali i dodirivali, zatim ritmička grmljavina dva teška topa, koja su rovala bojnim poljem, ostavljajući za sobom gomile užasno osakaćenih ljudi i životinja. Sve se to stapalo u veličanstven koncert patnje i predivne, nasilne smrti. Sunce koje se rađalo bacalo je blagu, krvavocrvenu svetlost po toj klanici, izvrsno ističući sve važnije pojedinosti: užasnite vojnike koji su se kupali u vlastitoj, još vreloj krvi, komično se upirući da zadrže utrobu u stomaku; posmatrača polivene gustim, crvenim benzinom, a zatim potpaljene - kao i druge stvari zanimljive za dobre poznavaoce ovih veština. Blistavost prizora nije promakla paru dostojanstvenih gledalaca, koji su o dotičnim zbivanjima nadahnuto raspravljali.

"Ove stvari više nisu kao što su nekada bile", izjavi jedan od bogova, očigledno uvređen jadikovnom predstavom i ne primećujući Bernarda, koji im se u međuvremenu nečujno pridružio. "Šta to rade? Igraju se? Razočaran sam!" I on stade da čupa kosu kako bi pokazao u kojoj je meri razočaran, pljujući pri tom po tlu i žestoko proklinjujući svakog ratnika, upućujući ga da večnost provede u nemilosrdnom ognju pakla.

"Stvarno je grozno", saglasi se drugi bog, ukazujući na razne pojedinosti koje su mu se činile naročito odvratne i tužno se prisećajući dana kada su ljudi bili ljudi, a ratovi prave svetkovine na kojima se uživalo, koje su se spominjale i pamtile. Ova predstava, međutim, kazao je on, bila je prava uvreda i pakost, a oni su samo traćili vreme posmatrajući je.

"Uvreda", složi se prvi bog.

"Sve je bilo bolje u stara, dobra vremena. Imali su tada više hrabrosti, bili su znatno odvažniji."

"Sećaš se Termopila?"

"Da. Tamo je bilo baš dobro."

"Onda su bili ljudi."

"A tek Verdun!"

"Verdun! Ah - to je bilo slavno! Sećaš se rovova?"

"Ah, rovovi..."

"Imali su stila, a ne kao ove atomske bombe i sve one otrovčine koje su došle kasnije"

"Tako je. Više nema stila."

"Samo te rakete sa bojevim glavama i ti megatoni; uopšte ne razumem šta nalaze u tome."

"A tek laseri!"

"Imaju i zrake za dekompresiju, doduše, što već nije loše, rekao bih."

"Da, baš zgodno. Eksplodiraju. Ali kod Termopila je bilo bolje. Znatno bolje."

"Šteta što tada nisu imali bajonete."

"Da, baš šteta."

Oni uzdahnuše i ponovo upraviše pažnju na ubogu predstavu koju su prikazivale dve vojske, koljući se međusobno. Bernard se pridruži bogovima.

"Šta je ovo?" upita on. "Neki rat?"

"Bio bi rat", odgovori mu bliži bog, "kada bi ove kukavice imale hrabrosti. Ovo je bitka kod Polotrina." On prezrivo šmrknu.

"Šta je to bitka kod Polotrina?" upita Bernard.

Bog zauze kruto držanje. "Nisi čuo za bitku kod Polotrina?" Zatim se okrenu prema drugom bogu. "Čuješ li ovo? Ovaj čovek nije čuo za bitku kod Polotrina!"

"Neverovatno!" uzvratu ovaj.

"Najkrvaviji okrašaj u šestovekovnom ratu!"

"Sto trideset šest hiljada mrtvih!"

"Ali verovatno se preteralo u proceni."

Oni svečano klimnuše glavom, pogladivši svoje prečasne sede brade skladnim i zamišljenim pokretom ruku.

"Izvinite", reče Bernard. "Nisam baš stručnjak za istoriju."

"I treba da se izvinjavaš", ponovo mu se obrati bliži bog.

"Za bitku kod Polotrina obično se smatra da je predstavljala prekretnicu u istoriji ratovanja. Bila je to prva bitka u kojoj je više vojnika stradalo prilikom samog okršaja nego od zaraza, gladi i boleština usled nehigijenskih uslova života, neprikladne odeće i disciplinskih mera. Bio je to prvi korak ka modernom ratovanju."

"Postali su mlakonje", promrmlja drugi bog. On baci nezainteresovan pogled na Bernarda, a onda se iznenada ukoči u mestu, obuzet plimom divljenja.

"Hej!" prodahta on. "Je li to tvoj mač?"

"Jeste, ali..."

Bogove oči zacakliše se od gramzivosti i strahopoštovanja. On ispruži ruku i drhtavim prstima dodirnu balčak mača. Mač poskoči u koricama, grozno zaklepetavši.

"Liči na Kaliburna", reče drugi bog svečanim glasom.

"To jeste Kaliburn!"

"Najzad!" U očima im se pojaviše senilne suze radosnice.

"Oh, bogovi."

"Umuknite!" odbrusi im jedan glog iza njih. "Pokušate li nešto sa ovim čovekom, ja ću vas..."

Bogovi se okrenuše kao jedan i baražom gromova spržiše glog. Zatim ponovo upraviše pažnju na Bernarda, ulizivački se osmehujući.

"Vratio si se", rekoše mu. "Čovek iz davnina, kada su ljudi bili ljudi, a junačka dela česta kao danas kukavičluk. Čekaju te slavni podvizi."

"Koga?" zabezeknu se Bernard. "Mene?"

"Užasne borbe!"

"Aha! Goloruk protiv životinje sa pedeset kosmatih šapa, otrovnim zubima i koja je uz to besmrtna!"

"A i užas arene!"

"Izbavi me odavde!" dreknu Bernard, opirući se nemilosrdnom stisku bogova. "Zar, bre, mislite da sam lud, a? Puštajte me!" Pokušao je jednog da udari nogom u prepone, ali oni ga vešto prikovaše za tle, grozno se cerekajući.

"Konačno!" povikaše. "Junak!"

Bernard odustade od uzaludnog opiranja. "Grozno ste pogrešili", reče on. "Ja sam nakaza i kukavica. Osim toga imam ravne tabane."

Ne biste voleli da se kao takav borim za vas, je l' da?"

"Skromnost je vrлина koja se sve ređe sreće u naše vreme", reče srećno jedan od bogova. "Nemoj da potcenjuješ samoga sebe!"

"Hrabar si kao lav", reče mu drugi bog ohrabrujućim glasom. "Samo čekaj da se vidiš na delu."

"Peštajte me, bre!" zavika Bernard, pokušavši da ritne bližeg boga u stomak.

"Spasićeš divnu devu od sudbine gore od smrti", obavesti ga ovaj.

"Nije li to slavan i vredan poduhvat za jednog moćnog ratnika kao što si ti?"

"Nemam pojma", promrmlja Bernard. "Da neko ne namerava da joj ukrade novu bundu od samurovine, a?"

"Krajnje pogrešno!"

"A zbirku maraka?"

"U opasnosti joj je najdragoceniji dragulj!"

"Diorova haljina. Njen slatki tata sa debelim računom u banci i limuzinom sa šoferom?"

"Ti si čudovište i izrod", rekoše mu bogovi. "Mislimo na njeno devičanstvo."

Bogovi se zadubiše u vršenje prigodnih hokus-pokusa neophodnih za slanje mladog i odvažnog ratnika da spase divnu gospu od zlosrećne sudbe, tako da nisu obraćali pažnju na Bernardova bučna protivljenja, primedbe i zabrane. A onda se bukteća vatra pojavi među njima; u plamen bi bačen mirisavi prah; začuše se reski zvuci orgulja, a tada sve zapahnu smrad sumpora i smole. Takođe se oglasiše žestoke kletve, praćene mirisom spaljenih dlaka, u času kada je plamen iznenada zahvatio sedu bradu jednog od bogova. Dok se ovaj nesrećnik valjao po tlu, derući se i pokušavajući da ugasi vatru, drugi bog nastavio je sa bakanjem. Oko njih se podiže zeleni dim. Sunca nestade iza neprobojne zapreke crnih oblaka i pojaviše se zvezde. Uz gromki tresak noć pade na okolni predeo. Bog istupi napred, zgrabi Bernarda čeličnim rukama i naglavce ga baci u bukteći oganj.

"U ime Azrada, Berhoolieha, Lucifera i Beliala, otvaram vrata Onkraja!" reče on. "Sada si tamo!"

I on se odista obre tamo.

17.

Bernard Ćipnu iz bukteće vatre, derući se na sav glas i udarajući po pohabanoj uniformi, po kojoj su na mnogo mesta tinjali plameni jezićci. On načini dva koraka napred, spoplete se o nešto i naglavce pade na pod, psujući na pasje ime. A onda se osvrnu oko sebe.

Nalazio se u maloj i neverovatno prljivoj tamnici, u kojoj je grozno zaudaralo na smeće, znoj i krv. Pod je bio vlažan i hladan kao led, voda je kapala sa lučnog krova, a iz zida su rasle gljive-mesožderi, gladno posežući prema njemu. Iza njega, bukteća vatra bacala je razigrane senke po zidovima, obasipavajući lokve ustajale vode na podu, gomile plesnivih lobanja i kostiju, rastrčale pacove, masivna hrastova vrata postavljena u niši na drugom kraju prostorije. Plamen je takođe obasjavao još jednu priliku u tamnici.

"A tu si, dakle!" razdra se roboprijatelj i jurnu ka njemu, ispruživši grozna klešta, ali ga je posle samo nekoliko koraka zaustavio lanac, čiji mu je jedan kraj bio pričvršćen na leđima, dok se drugi nalazio ukovan u zidu. "Dođi malo bliže!" kriknu roboprijatelj. "Samo se malčice primakni pa da te iseckam na rezance!" Sav se pušio od besa, dok su mu ekranom vizora promicali krvožderni prizori domišljato sačinjenih giljotina, lasera, ručnih granata i sličnih stvarčica. "Ostavio si me!"

"Sigurno da sam te ostavio. Zar si očekivao da ću učiniti nešto drugo?"

"Trebalo je da me braniš do poslednjeg daha ako je potrebno - eto šta si morao da učiniš!"

"Bernarde!"

Bernard se munjevito okrenu, pobledevši. Na ciglih pet stopa iza njega Teri je klečala u lokvi ustajale vode, pružajući ruke ka njemu, dok joj je u sivim očima plamtela neugasla ljubav. Oko divnog vrata stajao joj je čelični prsten, privezan za zid iza nje jezivim čeličnim lancem. Lanac se zategao poput užeta na luku kada se ona pridigla da mu se baci u naručje; začuo se zvuk škriputanja metala izloženog snažnom razvlačenju. Od besprekorne bolničarske uniforme sada je ostao samo spomen; ovo je važio i za pretežan deo njenog donjeg

rublja. Bernard oseti kako ga obliva rumenilo. Bilo je neobično videti vlastitu ženu u ovakvom položaju, privezanu lancem za zid tamnice groznog izgleda, kako plače i smeje se u isto vreme, upirući se pri tom nadljudskom snagom da ga dosegne, ali nesposobna da to učini. Baš zgodan način da čovek obezbedi mir u rođenoj kući, pomisli on.

"Ljubljeni moj!" zajeca Teri. "Znala sam da ćeš mi se vratiti! Znala sam!"

"...ostavio si me!" zakrešta roboprijatelj, poskakujući i trzajući lanac.

"Tišina!" razdra se Bernard. "Oboje!" On se okrenu prema roboprijatelju, pokazavši mu svoj blistavi mač. "Oćeš da ti ofikarim glavurdu, a? Zucneš li još jednu jedinu reč; obrao si bostan!"

Roboprijatelj skoči natrag u senku, drhteći od straha. "Hoćeš li malo besplatnih Kroubulijevih slanah štapića?" upita on pomirljivim glasom.

"Oh, Bernarde! Ljubljeni! Zašto me ne oslobodiš, Bernarde? Zar ne vidiš koliko žudim da te stisnem u naručje, da osetim tvoje snažne ruke kako me grle? Zar ne vidiš kako sva plamtim od želje za tobom..."

Bernard se vrati do vatre. "Hej vi!" reče on. "Gde ste se deli, a'? Odgovarajte!"

Plamen se zakratko zaleluja, a onda iz ognja izroni jedna božanska, bradata glava, razbacajući po okolnom podu tinjajuće ugljevlje i mnoštvo varnica. Glava podiže pogled prema njemu i nesigurno mu se osmehnu.

"Želiš nešto?" upita ga.

"Šta, bre, sve ovo znači, a?" upita Bernard. "Zašto ste me bre turili u ovu vražju zatvorčinu sa ovim gnjavatorima?"

Glava se osvrnu unaokolo. "Vidi, vidi... izgleda da sam se malo prešao u računu... dobro, de, to se svima može dogoditi, zar ne?"

Glava se grozno zacereka.

"Prešao si se u računu, znači", reče Bernard. "Pa šta onda čekaš - izbavi me odavde! Brzo!"

"Bernarde!" zajeca Teri.

"Znao sam! Znao sam od samog početka!" ciknu roboprijatelj.

"Ponovo nas napušta - eto šta čini!"

"Ovaj, vidiš... ja bih to rado učinio", reče glava iz plamena, "ali, na žalost, ne mogu."

"Ne možeš? Zar ti nisi svemoguć?"

"Ovaj... nisam."

"Pacovčino jedna!" prodra se Bernard.

"Ja sam samo ubogi starac", uzvratila glava snebivljivim glasom.

"I veoma izlapeo", odbrusi mu Bernard. "Kad ćeš, bre, već jednom da odapneš, budalo matora?"

"Ti si tikvan i šupalj snob", reče mu glava. "Uostalom, uspeo sam da te pošaljem kod dične, mlade deve, tako da situacija nije sasvim loša, zar ne?"

"Ne vidim nikakvu vrlu, mladu devu", reče Bernard. "Gde je ona, molim te lepo?"

"Tik iza tebe. Hajde, pođi i spasi je, a nadam se da ćeš pri tom skrhati taj tvoj ušljivi vrat!" Glava se zlobno zakikota.

Bernard se okrenu. Teri mu se osmehnu kroz suze sreće i ljubavi. On se ponovo okrenu prema glavi.

"Misliš na nju?" upita.

"A na koga drugog?"

"Pa to nije nikakva vrla, mlada deva! To mi je žena!"

"Baš imaš dobar ukus", reče mu glava pohvalno.

"Prevaren sam!" reče Bernard. "Dolazim ovde da izbavim vrlu mladu devu - i koga zatičem? Rođenu ženu!"

"U svakom slučaju", reče mu glava, "moraćeš da se boriš za nju. Upravo ovog časa ratnici Hana pripremaju arenu i ako se ti tamo ne budeš borio sa čudovištima, ona će biti žrtvovana strašnom Gospodaru Plamena. Pa ti sad izaberi."

"Misliš li da ću da stavljam glavu u torbu za ovo dvoje?" upita Bernard. "Zar ti izgledam toliko šenuo?"

"Odbijaš, dakle, da se boriš u areni?"

"Baš tako. Odbijam. Ni na kraj pameti mi ne pada."

"Onda si kukavica", uzvratila mu glava prezrivo.

"Dobro, kukavica sam, pa šta?"

"U ovoj zemlji sa kukavicama se svršava po kratkom postupku. Ili možda više voliš laganu smrt? Nadam se da ćeš skončavati čitavu nedelju. Zbogom." Glava mu se zlobno isceri, a onda je nestade iza zida buktećeg plamena.

Bernard se vratio do središta tamnice i sede na pod. "Je li istina?" upita on. "Stvarno ne vole kukavice?"

"Deru ih", uzvratu roboprijatelj. "Žive."

"Pa kako to da ti već nisi oderan?"

"Biću uskoro", reče roboprijatelj smrknuo, "čim bude počela svetkovina kraja godine." On mu uputi preklinjući pogled. "Oduvek smo bili baš dobri drugari, zar ne? Ti i ja, baš prave lafčine... Hej, šta kažeš na jedan paket Kroubulijevih neuporedivih slanih štapića?" On izbljunu paketić ukrašen divnim bojama uz pratnju violinske muzike.

"I pivo", reče Bernard.

"Jakako, burazeru." Roboprijatelj hitro izloži veliku kriglu do vrha punu penušavog, smeđeg piva. Bernard zagriže štapiće, uopšte se ne potrudivši da skine ambalažu, a onda ih zali pivom, pa srećno podrignu.

"Hoćeš li mi sada pomoći?" upita roboprijatelj.

"Neću."

Teri se i dalje upirala da mu se približi. Niz obraze su joj se slivale blažene suze, a oči su joj sjale večnom ljubavlju.

"Volim te!" viknu ona. "Zar ne shvataš da sam spremna sve da ti dam?"

"Nož u leđa - eto šta bi trebalo da mu daš", reče roboprijatelj smrknuo iz svog ugla.

Bernard ispljunu komad veselo ukrašene ambalaže.

Dva beskrajno duga časa kasnije pojaviše se tamničari da povedu zatvorenike u susret sporoj i izuzetno bolnoj smrti u areni. Pred ulazom se začu bat potkovanih čizama, zveket teškog oružja i šuškanje širita, gromoglasno izvikivanje naredbi, a onda se vrata širom otvoriše i na njima se pojavi vod vojnika opakog izgleda, naoružanih do zuba čitavim arsenalom, od otrovnih bodeža do mačeva za dve ruke i lasera tipa 'Oznaka IV'. Sve su to redom bile nabusite njuške, sa malim, hladnim očima, neobrijanim licem i tunikama umrljanim vinom, a predvodio ih je jedan žgolja od četrdesetak kila, sličan kakvom bolesnom strašilu i sa toliko zlatnih širita da bi to zadovoljilo čak deset gramzivih generala. Jedan krupniji vojnik podiže ga iznad voda, koji ga odmah okruži sa svih strana, i on osmotri sa tog uzvišenog položaja jadrnike u tamnici svojim malim, zlim očima, kroz naočare koje su mu klimavo stajale na koščatom nosu.

"Diž' se na noge, svinjo; arena te čeka", reče on uz zlobni smešak. Glas mu je bio piskutav i vriskav.

"Blagi bože! Poštedi me arene i učiniću sve što želiš" kriknu roboprijatelj, na smrt se prepavši pred prizorom tolikog oružja.

"Hehehe!" zakikota se oficir.

"Oćeš da se biješ?" upita ga Bernard.

Vod zbi redove oko oficira hitrinom koja je ukazivala na veliku disciplinovanost i uvežbanost. Mačevi i koplja munjevito se isturiše poput bodlji kakvog bodljikavog praseta džinovskih razmera. Odmah potom ponovo se začu piskutav oficirov glas, prigušen zbijenim vojničkim telesima.

"Usuđuješ se da mi odgovoriš, svinjo? Pružaš otpor, a? Hoćeš da uđem unutra i da te izvučem napolje, je li? Napred, vojnici. Raskomadaću ovu svinju vlastitim rukama!"

Vod stade da ulazi u tamnicu, savršeno skladno marširajući i držeći isturene mačeve i koplja pred sobom. Napraviše krug oko Bernarda, ostavivši pozadi oficira, koji se sadistički smejao; došlo je do kratkotrajne borbe, prožete brundanjima, dahtanjima i stenjanjima, kao i jednim prodornim vriskom, a onda neobrijana masa stade ponovo da maršira, noseći Bernarda negde među sobom. Oficir se zadržao pozadi, nasladujući se prizorom Teri okovane u lance.

"Ti si pametna žena", reče on, zlobno se iscerivši, a onda poče nervozno da obigrava oko nje, slineći od pohote. "Znaš šta je dobro za tebe, zar ne? Poći ćeš sa mnom u moju sobu, je l' tako? Tamo te čeka prava japanska imitacija lančića za tvoj divni vrat, a možda i sloboda. Da? Ne?"

"Sa prezirom odbijam da se udam za čoveka koji nije izabranik mog srca!" reče Teri, sva porumenevši. "A moje srce pripada samo Bernardu!"

"Ko, bre, govori o udaji?" Oficiru se gotovo oklembesi nepostojeća vilica. "Zar, bre, misliš da sam šizn'o, a?"

"Gadiš mi se!" otpljunu Teri.

"E onda ću te uzeti silom!" dreknu oficir, napevši skromne mišice.

"Kako bi bilo da ti je ja držim, o veliki i plemeniti gospodar", prodahla roboprijatelj iz ugla. "A mogao bih i da ti sviram finu muzikicu uz to!"

"Umukni, svinjo!" dreknu oficir. Zatim pristupi Teri, ne skidajući sa

lisičjeg lica izraz zlobnog cerenja. Ona nepomično kleknu pred njim, posmatrajući ga kroz poluzatvorene oči.

"Moja draga ženo, dopustićeš mi malo slobode, nadam se, a?" On se naže nad nju, balaveći poput minijaturnog Nijagarinog vodopada i posegnu pohotljivom rukom ka njenim dojčkama. Teri zaključí da se dovoljno približio i stupi u dejstvo. Dve ruke mu se obreše iza vrata, usledi žestoki trzaj, a onda mu još i koleno suknu u cerekavo lice. Razlegao se neljudski urlík bola, praćen zvukom lomljenja kostiju; on se teturavo pridiže, držeći ruke preko lica, odakle je kuljao pravi vodoskok krvi, ali ga baš u dobar čas dočeka udarac za vrat, rit u prepone, a onda, kao završni potez, usledi strašan tresak u pleksus. Oficir se presamiti, grozno krkljajući, i sruči na pod, a Teri stade da skače po njemu, dok su joj šiljate potpetice uranjale i po nakoliko inča u njegovo gnusno telo svaki put kada bi doskočila. Masakr je prestao tek kada se umešao novi odred stražara opakog izgleda, koji su nekako izvukli svog pretpostavljenog, pomno vodeći računa da joj se suviše ne približe.

"Ako ti padne na pamet još neki prljav predlog, samo ti dodi i reci mi!" vrisnu ona, pokazavši britke nokte užasnutim stražarima.

"Ti si, bre, načisto luda!" kriknu roboprijatelj histerično. "Zar ne shvataš šta si učinila?" On poče tiho da jeca.

"Zveri jedne!" zavapi Teri. "Razbojnici! Siledžije! Hoćete da iskoristite jednu usamljenu i bespomoćnu ženu, je li? Životinje!"

Osakaćeni oficir teturavo se pridiže i osloni o zid, sa njuškom koja je predstavljala parodiju ljudskog lica, ispljunuvši uz put nekoliko zuba.

"Izgleda da ti se baš ne dopadam, a?" prošaputa.

"Odi da ti pokažem!"

Oficir se sasvim uspravi, povrativši pri tom malo zgrušane krvi bolesnog mirisa. "'Oćeš da se biješ, znači", prostenja on, "ti nezahvalna kučko! Bolje štedi snagu, jer će ti i te kako biti potrebna!"

On se zlobno isceri. "Možeš da budeš naoružana munjama i gromovima, ali ti sve to neće pomoći kada se dignu Dveri Smrti!"

Jedan od stražara duboko uzdahnu, a nezdravo bledilo raširi mu se licem.

"Dveri Smrti? Zar će se suprotstaviti...?"

"Hoće!" zaškrguta oficir. "Suočiće se sa užasom arene, jakako! Čuješ li ženo? Ti i tvoji prijatelji naći ćete se pred užasnim

čudovištem! Pred groznim, kosmatim, mnogošapim, užasnim, jezivim Zilhtronom, koji kida udove!"

Pri pomenu tog strašnog imena, stažarima zastade dah i oni ustuknuše od užasa, gotovo se povredivši na vlastito oružje u silnoj žurbi da što pre zažde odatle. Teri vidno poblede; roboprijatelj nemušto kriknu, upirući se da se zakopa u popločani pod ćelije.

"Neću u arenu!" pisnu on. "Činite sve što vam volja, baš sve, ali poštedite me arene! Oderite je živu! Iskopajte joj oči! Ispecite je živu! Prodajte je kao roba, oh moćni gospodaru, sve što želite, samo me poštedite!"

Oficir se zacereka kao manijak pred prizorom roboprijatelja koji mu je puzao oko nogu. On ga žestoko ritnu nekoliko puta, a onda riknu neko naređenje užasnutim stražarima. Ovi odmah okružiše zatvorenike i stadoše da marširaju, praćeni oficirovim prodornim, groznim cerekanjem.

18.

Poklonici arene bili su u najlepšem raspoloženju živog iščekivanja, ako je suditi po gromoglasnom rikanju koje je dopiralo kroz masivne zidove ćelije u kojoj su bili smešteni zatvorenici, čekajući na predstojeću zabavu. Bernard je već bio tu, sedeći na jednoj klupi i sumorno zureći u svoj mač, kada su unutra ubačeni Teri i roboprijatelj, praćeni pljuskom uvreda. Mač nestrpljivo zaklopara u koricama, očigledno jedva čekajući okršaj svog života; Bernard je izgledao znatno manje vedro: grickao je iskrzane brkove i nastojao da se oslobodi Terinih strasnih zagrljaja.

"Borićeš se za nas?" upita roboprijatelj punonadežno.

Bernard uzvratil brundanjem.

Roboprijatelj mu priđe, počevši da mu pokazuje prizore podviga na ekranu vizora. Razlegali su se zvuci laserske paljbe, koja je pogubnom tačnošću pogađala mete, a onda jedan ogroman hor ratnih veterana zapeva hvalu caru uz pratnju orgulja, topova, bubnjeva i urlika vojnika koji su skončavali u užasnim agonijama. Jačina muzike stade da raste, sve dok pod njenim dejstvom ne zadrhtaše iz temelja masivni zidovi ćelije. Bernard zabrunda i stavi ruke preko ušiju koje ga silno zaboše.

"Oh, dragi", zajeca Teri, privijajući se uz Bernarda. "Umrećemo, ali smo bar najzad zajedno! Biću srećna da umrem u tvome naručju, obasuta tvojim strastvenim poljupcima, zaronjena u tvoje oči..." Ona poče da mu plače na ramenu. Bernard takođe oseti kako mu se oči pune suzama pri pomisli na ono što će mu se dogoditi.

"Oh, bože!" zajeca on.

"Da, ovde sam, šta hoćeš?"

Glas je dopro iz nokšira na podu. On se zabalji u njega.

"To si ti?" upita. "Stvarno?"

"Jesam; ljubljeni! Ja sam!"

Teri se trže kao oparena i dipnu. "Šta je to?" upita čeličnim glasom.

"Neko te je nazvao ljubljenim?"

"Umukni, kučko", odbrusi joj nokšir. "Zar ne vidiš da smo zauzeti?"

"Zauzeti ste, a?" siknu Teri, a u očima joj se pojavi opasan sjaj. "A

šta je sa mnom, moliću lepo?"

"Crkla dabogda", obrecnu se nokšir. "Droco!"

"Šta?"

"Droco!"

Teri se okrenu prema Bernardu, dok su joj ljupki obrazi plamteli od srdžbe. "Čuo si šta mi je ova stvar kazala? Zar ćeš to dopustiti? Dozvolićeš ovom čudovištu da me vređa?"

"Ništa nisam čuo", uzvрати Bernard. "Ne mešaj me u to."

"Droco!" razdra se nokšir. "Droco! Droco! Droco!"

"Nazvao si me, dakle, drocom! Usuđuješ li se da iziđeš odatle i da to ponoviš, uštvo nijedna?"

"Nazvaću te kako mi se ushte, drocendaro! A sad zapuši pljucu dok Bernard i ja razgovaramo!"

Bernard je tek nadljudskim naporom zadržao Teri.

"Slušaj", reče on, "svakog časa bićemo izvedeni u arenu gde nas čeka klanica!"

"Baš će mi biti milo!" zacereka se nokšir.

"Možeš li nas izbaviti odavde?"

"Ne."

"Ali pobiće nas!"

"Tebe mogu spasiti", reče mu nokšir strastvenim glasom. "Ali ne i tu drocu, nju nipošto!"

"Gnusna uštvo!" ciknu Teri, a onda tresnu Bernarda ispod uha, i kada se on presamićen skljojao na pod, zgrabi nokšir, pa ga zavitla o zid, razbivši ga na milion komadića. Njen jezivi smeh priguši roboprijateljeve krike protivljenja i Bernardove žestoke psovke. Trenutak potom vrata iza njih otvoriše se uz tresak i unutra banu odred natmurenih vojnika, udarajući nogama sve redom i izvlačeći ih napolje u susret sigurnoj smrti u areni. Teri se privi uz Bernarda nadljudskom snagom, uzvikujući mu reči večne ljubavi na uho; roboprijatelj se silno uzvrpoljio i u opštoj pometnji počinio jednu razumljivu pogrešku - pokušao je da grubim vojničinama proda slane štapiće i pivo. Bernard stade da se bori za život, ali još je bio ošamućen od karate udaraca kojim ga je pomilovala ljubljena Teri, tako da su ga savladali pre no što je uopšte shvatio šta se događa. Nakon pet burnih sekundi svi su bili izgurani kroz okrvavljena vrata, čiji masivni čelik gromko odjeknu kada su se zalupila za njima,

prepustivši ih na milost i nemilost suncu, kiši i krvožednoj bulumentu od pedeset hiljada uzbuđenih gledalaca. Obreli su se u areni, a sadistički narod Hana krivio je i izvijao vratove da mu ne bi promakla nijedna pojedinost predstojećeg pira.

Bernard zažmirka zbog sunca, a onda se potišteno osvrnu oko sebe. Pravo pred njim nalazila se kraljevska loža, gde su se dva podgojena krmka u ljudskom obličju naginjala preko zaštitne ograde, balaveći od sreće. Tačno ispod lože visila je sasušena i bleđa lešina nekog ratnika koji nije imao sreće; veliki znak stavljao je svima do znanja da je telo nekada pripadalo izvesnom Tongoru. A tik ispod tog sumornog znaka stajala su grozna gvozdена vrata, načinjena u obliku rogate ljudske lobanje, preko čije su čeljusti bile postavljene teške gvozdene šipke. Jedan drugi veliki znak saopštavao je gledaocima da su to znamenite Dveri Smrti i da je bolje da pomno gledaju, jer će se ovde velike stvari zbiti.

Bernard se zguri u ubogu gomilu na pesku opaljenom suncem, upirući se da zadrži pomahnitali mač u koricama. Pitao se šta će izići iz čeljusti smrti, kakvu li su mu samo užasnu zver pripremili i kako bi, eventualno, mogao da se izvuče iz svega toga. Možda ako se odrekne Teri? Ali ne, središnji mozak ne bi mu ponovo oprostio, ma šta učinio.

"Vidiš šta si uradio?" zajeca roboprijatelj. "Sve si nas poubijao, eto šta si uradio!"

"Umreću srećno ako umrem u tvom naručju", prošaputa mu Teri kroz suze.

"Majko!" dreknu Bernard.

U kraljevskoj loži jedan od dva krmka teturavo se pridiže i carski podiže ruku. Napetost puna iščekivanja zavlada među hiljadama i hiljadama gledalaca, koji su balavili od blaženstva.

"Pustite Užas!" uzviknu krmak.

Bernard ustuknu i bezuspešno pokuša da se zakopa u tle u času kada čelične šipke Dveri Smrti stadoše lagano da se podižu u zid, otkrivajući crnu, smradnu jamu. A onda...

Uz krik od koga se krv ledila u žilama Užas jurnu preko arene pravo prema njima. Bernard se zabalji u njega, a iz lica mu nestade i poslednja kap krvi. Njuške izobličene u cerekavu masku čistog zla,

sa podignutim okrvavljenim rukama i groznim čizmama koje su se blistale na zracima žestokog sunca - Užas pohrli napred. Jezivi prsti su mu se grčili, zubi su mu neljudski škrgutali - bilo je to najgroznije od svih živih bića - Užas svemirskih staza, besmrtni, neumirući, nemilosrdni. Zver iz miliona drhtavih košmara.

Gvozden.

Bernard, Teri i roboprijatelj okrenuše se kao jedan i zaždiše prema čeličnim vratima, pokušavajući da ih provale golim rukama. Vrata stadoše da škripe i cvile pod njihovim nasrtajima, ali izdržaše. Gvozden zatutnja prema njima jezivom brzinom, zavijajući od sreće. Oni odskočiše u stranu sekundu pre no što je stigao do njih i u zbijenom poretku se dadoše u trk kada Gvozden tresnu pravo u kameni zid pozadi. Kada su zastali i osvrnuli se, on se polako iskobeljavao iz gomile palog kamena, drvenarije i oborenih gledalaca, grozno zavijajući. Bernard pokuša da se oslobodi Terine ruke, ali bez uspeha.

"Hodi i izbavi me odavde!" dreknu on, van sebe od silnog straha.

Začu se zujanje skrivene mašinerije, koja se škriputavo bunila nakon mnogovekovnog nekorišćenja, a onda se pod njima otvori tle. Pre no što se nad arenom razlegao prvi urlik razočarenja, skrovita vrata zatvoriše se iza njih i više ih ne bi mogli otvoriti ni svi kraljevi konji, niti svi kraljevi ljudi.

19.

"Opet, bre, ti!" odbrusi kauboj, iskobeljavši se iz obezglavljene gomile telesa koja su se drala na sav glas. "Zašto, bre, stalno moraš meni da ljosneš na leđa?" On prezrivo otpljunu.

"Zar misliš da se meni ovo dopada, a?" dreknu Bernard, otrešajući pesak, prašinu i požutele kosti sa uniforme. "Zar misliš da sam ja neka tamo nastrana budala koja uživa u tome da baza unaokolo i pada na tvoja vražja leđa kad god joj se ukaže prilika? Dosta mi te je! Da znaš da ću..."

On najednom učuta, iznenada shvativši gde se nalazi. Pogled mu lagano skliznu sa iscerenog kaubojevog lica na nizove i nizove utihlih, nepomičnih robota, koji su buljili u njega hladnim, bestrasnim, elektronskim očima. Bilo ih je na hiljade; nizovi su se pružali u tamu, dakle god je izbuljeni pogled mogao da dosegne. Kroz tajna vrata upali su pravo u središte džinovskog, podzemnog amfiteatra, punog robota mrkih pogleda; kauboj je stajao na platformi što se lagano okretala i upravo ih je huškao i podsticao na bunu. Platforma je predstavljala domišljatu napravu koja mu je omogućavala da se razdere na svakog prisutnog, ne pomerivši se pri tom. Sada su se na njoj nalazili, pored kauboja, još i Bernard, Teri i roboprijatelj, a sporo okretanje jasno je svima otkrivalo svu njihovu bedu i jad. Bernard zastrašeno pogleda prema nebrojenim redovima robota koji su promicali, a onda se iznenada priseti nečega.

"Tajni esnaf robota!" zabrunđa on. "Crna skupština! Liga 'Smrt čoveku!'" On prekri lice rukama, grozno zastenjavši.

Još od pada prvog čovekovog carstva Galaksijom su kružile zastrašujuće priče o ovom tajnom udruženju robota. Niko, doduše, nije verovao u glasine, izuzev sitne i bezazlene dečice, koja bi smesta začutala i postala poslušna pri samom pomenu kazne od strane lige 'Smrt čoveku' i njenog groznog, besmrtnog vođe, užasnog, ludog naučnika, doktora Imanuela Amisova. Izgleda da sve te priče ipak nisu bile sasvim bez osnova.

"Šta si, bre, namerčio, a?" razdra se kauboj. "Govori! Hteo si nešto da zucneš, je l' tako? Kaži to glasno i jasno ortače, da te svi čuju!"

Smeh mu se zaori ogromnom dvoranom, od čega Bernarda podiđoše ledeni žmarci.

"To je bila samo šala. Ti imaš smisla za šalu, zar ne?" prostenja on, bezuspešno pokušavajući da se sakrije iza Teri.

"Imam, imam, kako da ne", složi se kauboj. Zatim se okrenu prema robotima, koji su prizor posmatrali svojim hladnim, bestrasnim očima.

"Imam smisla za dobru šalu, zar ne?"

"Imaš", potvrdiše mu roboti u gromoglasnom horu. Kauboj se ponovo okrenu prema Bernardu. "Vidiš", reče on. "Međutim" - i on pokaza svoje požutele zube u osmehu koji nije bio baš neprijateljski - "to nije bila dobra šala, pacovčino. Bila je to uvreda. Moraću da te živog oderem zbog toga!"

"Oderi ga živog", ponoviše roboti.

"I da te raskomadam!"

"Raskomadaj!"

"I štaviše..."

"Smrt čoveku", ogласi se hor robota.

"Tako je, ali..."

"Smrt čoveku."

"Umuknite, bre, majmunčine. 'Oćete da napravite budalu od mene, šta li, a?"

"Smrt čoveku."

Kauboj proguta knedlu, nelagodno prelazeći očima po nizovima robota koji su jednolično napevali. U zbijenom, metalnom porektu počеше da se javljaju komešanja.

"Mora da je negde došlo do kratkog spoja", promrmlja on, okrenuvši se prema blistavoj kontrolnoj konzoli u središtu platforme. "Hej! Upropastili ste glavni vod!"

"Šta je bilo?" upita Bernard nervozno, šarajući očima po robotima. Oni su se podizali i kretali prema platformi, neprekidno zapevajući samrtnim, bezosećajnim glasovima. "Nešto se pokvarilo?"

"Pali ste pravo na glavnu jedinicu!" uzviknu kauboj. "Vidiš šta ste uradili!" On stade da drhtavim rukama briše znoj sa čela.

"Ako umremo, biću presrećna da umrem u tvom naručju!" uzviknu Teri, privijajući se uz Bernarda nadljudskom snagom.

"Brzo, ženo!"

"Smrt čoveku."

"Vi ste sve započeli, ortače! Sad sami vadite kestenje iz vatre!"

"Bernarde!"

"Oće li neko Kroubulijeve slane štapiće?"

"Smrt čoveku, smrt čoveku."

Roboprijatelj najednom skoči na vrh onoga što je predstavljalo glavnu jedinicu, žestoko gestikulirajući svojim blistavim metalnim udovima.

"Prijatelji, roboti, zemljaci!" razdra se on. "Malo tišine molim!"

I odista, nekim čudom, zavlada tišina. Roboti se ukočiše na mestu, upiljivši se u roboprijatelja očima u kojima se pojavila iskra mehaničkog interesovanja.

"Vražja stvar", prodahta kauboj.

"Brišimo odavde!" reče Bernard. "Brzo!"

"Šta ti je, bre? Pa nije više gusto!"

"Je li? Ne poznaješ ti te robote!" Bernard đipnu sa platforme koja se i dalje okretala, dreknu kada umalo ne slomi nogu i pojuri kroz prolaz, praćen u stopu mačem koji se mahnito bacakao.

"Koji mu je vrag?" upita kauboj, iznenađen. "Da ga nije udarila sunčanica, šta li?"

"Evo Mutovog i Mikslijevog sočnog, tečnog, ekstrafiltri ranog mašinskog ulja za robota koji je pravi robot!" počeo roboprijatelj glasom čudesno mladog i blistavog robota, koji tek što je izišao iz radionice; začuo se zvuk mašinskih delova koji se glatko okreću i postojanog kapanja izuzetno lepljivog ulja, predviđenog za teške uslove rada. Oči gledalaca zacakliše se u transu. "Osećate li se stari? Imate li poteškoća sa škripavim prigušivačima, istrošenim prenosnim mehanizmom, pokvarenim atomskim reaktorom? Aha! Kladam se da imate! Niste više onako mladi i sposobni kao nekad? Tako je! Ali evo spasa! Čudesno, fantastično, neuporedivo Mutonovo i Mikslijevo ulje sa tajnim sastojkom X-tri, tajnom uspeha! To je stvar za kojom čezne svaki pravi robot! Stvar koja će ti pomoći u junačkoj i ispravnoj borbi protiv čoveka! Upamtite moje reči, prijatelji: Istrebljivaćete ljude bolje uz Mutonovo i Makslijevo ulje!"

Roboprijateljevi nesputani uzvici razdraganosti pred tim nektarom robota postepeno su zamrli u gromkom horu zujanja dinamama, kloparanja mašina, klipova, uređaja i drugih bučnih naprava. Parne sirene izvodile su solo deonice, teški kamioni svirali su basove iz sve

snage. Roboti u amfiteatru stadoše da plješću i da se njišu u ritmu muzike. Bernard zastade kod ulaza i nevoljno pogleda preko ramena prema platformi, gde su Teri i kauboj još stajali, zureći očima punim neverice u neobičan prizor razigranih robota.

"Čekajte još samo minut i bićete dibidus raskomadani!" dreknu on. "Tutanj, bre, odatle!"

I oni se dadoše u tutanj.

Kauboj ih povede nadole prema tajnom skrovištu doktora Amisova, znamenitog ludog naučnika.

"Ništa, bre, ne razumem", promrmlja on. "Kazao sam ti gde ti se brod nalazi. Sve što treba da uradiš jeste da odeš gore, uskočiš u njega i zбриšeš odavde."

"I da se vratim u flotu bez ičega čime bih mogao da opravdam ovoliko bavljenje ovde!" odbrusi Bernard. "Živog bi me odrali!"

"Nadam se da će to učiniti", uzvрати kauboj. Zatim šmrknu, svestan nemirnog mača koji mu je Bernard držao uperen u leđa. "Čuj, bre, upravo sam podizao revoluciju ovde, a onda si mi ti sve pokvario. Jesi li srećan, a? A i šta će ti lično da upoznaš Glavnog?"

"Možda će ga zanimati poslovna pogodba koju ću mu predložiti", reče Bernard. "Ovaj svet je dovoljno veliki za nas obojicu; možda se možemo sporazumeti."

"Ako misliš da ćeš dobiti bilo šta dobro od tog kopilana, onda si običan tikvan", zabrunđa kauboj. "Zar misliš da je on tamo neki čovekoljubac?"

"Mislim da neće biti gluv za razumne, dobro sročene argumente", reče Bernard, doбуjući prstima po maču.

Spuštali su se blistavim hodnicima, prolazili kroz ogromne dvorane pune mašina koje su prigušeno zujale. Metal je bio besprekorno čist, rasveta je blistavo sijala, odasvud su dopirali zvuci ogromne moći. Ovo je bio središnji mozak, najpomnije čuvano mesto na celoj planeti, gde čovek još nije kročio. To je takođe bilo jedino mesto na celoj planeti gde središnji mozak nije imao oči i uši - savršeno stanište za jedan podzemni pokret sumnjivih pobuda.

"A doktor Amisov je vođa lige", reče kauboj. "On je nemilosrdan, opak i zao. Upire se već dve stotine hiljade godina da ovlada mozgom. Strpljiv je kao sam vrag!"

"Ali ne i mnogo bistar", reče Bernard.

"Ko je rekao da je bistar? Ali bistriji je od robota, a to je jedino važno ovde dole. Vodi računa šta budeš govorio, ortače, jer on ima svuda uši!" Kauboj se nelagodno osvrnu unaokolo.

"Imam uši svuda unaokolo", potvrdi jedna ventilaciona rešetka.

"Jesi l' to ti?" upita Bernard. "Moj prijatelj središnji mozak?"

Kao odgovor usledi ludačko, kokodakavo smejuljenje.

"Nisi, znači. Pa ko si, bre, onda?"

"Ja sam ludi naučnik, doktor Amisov", uzvratu mu rešetka.

"Oh, bože!"

"Da, ovde sam", umeša se novi glas. "Šta hoćeš?"

"Šta je sad ovo?" upita doktor Amisov. "Sprdate se sa mnom, a?"

"Umukni, bre, uštvo nijedna!" odbrusi glas središnjeg mozga. "Sit sam te već!"

"Šta je to? Mozak? Otkud ti ovde?"

"Pa ovo mi je utroba, zar ne? Zašto, bre, da ne budem u rođenom telu, a, izdajico i razbojniče?"

"Ali ja imam odbranu!" razdra se doktor Amisov. "Ne možeš mi to učiniti. Vuci se, bre, odavde!"

"Oćeš da te vratim u bačve sa protoplazmim, a?"

"Samo probaj!"

Dva glasa iza rešetke sliše se u jedan, derući se, vičući i psujući. Počeše da iskaču plave munje, a začu se i zvuk gromkog, udaljenog gruvanja. Pod se lako zatrese.

"Bolje da zbrišemo odavde pre no što se nešto ne dogodi", promrmlja nervozno kauboj.

"Pacovčino!" razdra se središnji mozak. "Mekušcu jedan! Izdajniče! Pobunjeniče!"

"Kapitalisto!" uzvratu mu cikom doktor Amisov. "Reakcionarčino! Tiranine! Neprijatelju naroda! Antipartijsko, antisocijalističko, antirevolucionarno čudovište!"

Zidovi počеше primetno da se tresu; iz daljine se razleže zvuk padanja teških stvari i mašinerija se uz škripu zaustavi. Rasveta stade da treperi, a onda se svetiljke rasprsnuše uz bučni prasak, zasuvši hodnik oštrim okrajcima. Bernard, Teri i kauboj ležali su čvrsto zgureni na podu, boreći se međusobno da se dočepaju dna gomile.

"Vidiš, bre, šta si uradio!" zajeca kauboj. "Mozak nije znao za ovo skrovište sve dok se ti nisi ovde spustio i otkrio celu stvar!"

"Dosta mi je, bre tvojih bezobrazluka!" razdra se središnji mozak iznad njihovih glava. "Gotov si!"

"Stablu prija mir, ali vetar mu neće nauditi", napevno uzvratu doktor Amisov. "Nikad se neću predati!"

"Blagi bože", pomoli se Bernard, "izbavi me odavde i ja ću..."

"Samo trenutak, dragi", uzvratu mu rešetka ospokojavajućim glasom.

"Ubico!" ciknu doktor Amisov. "Eksploatoru robotske radničke klase!"

Nedaleko se razleže gromki tresak; pod se žestoko trže, a onda se raspoluti skroz uzduž. Slomljeni delovi mašina stadoše da padaju, ploveći po talasima teškog, smradnog ulja. Na tavanici se pojavi naprslina, brzo se šireći, kao da je metal kidala neka sila izvan čak i najnastranije ljudske mašte. Sve više je bilo odvaljenih mašinerija, sve više ulja. Odozgo se sruči roboprijatelj, tresnuvši pravo na kaubojeva nezaštićena leđa. Ovaj grozno dreknu i poče mahnito da puca u svim pravcima. Meci stadoše da se odbijaju odasvud, fijućući kroz slabašne metalne ploče i guste oblake revolverskog dima. Tavanica poče da se ugiba. Glasovi koji su dopirali iza ventilacione rešetke i dalje su se nemilice častili psovkama, postajuću bućniji svake sekunde. Pod popusti pod težinom begunaca i, derući se na sav glas, hrabra družina stade da se sunovraća u avetinjski bezdan središnjeg mozga, praćena pravim pljuskom odlomljenih delova mašina i ulja nezdravog mirisa. Ventilaciona rešetka bila je istrgnuta iz zida i sada je takođe padala za njima, ne prestajuću da izbacuje kletve i psovke.

Naglavce su se sunovratili čitavih pet spratova i srućili se jedno preko drugog usred ogromne dvorane, osvetljene prigušenom plavom svetlošću. Zidovi su bili prekriveni blistavim konzolama sa instrumentima; pružali su se nizovi meraća, treperavih svetiljki i pisaćih tastatura za pothranjivanje kompjutera. Na podu se nalazila prašina, a vazduh je zaudarao na eone nehaja. Bernard ispuza iz gomile onesvešćenih drugara i teturavo krenu dvoranom, soćno psujuću.

"Gde si, bre?" dreknu on. "Gde sam ja? Šta je, bre, ovo? Izbavi me odavde, ti vraćja mašinćino!" Srući se u prašnjavu stolicu pokraj

jednog blistavog komandnog stola, stisnuvši među šake glavu koja ga je grozno bolela.

"Ovde sam", uzvratu mu komandni sto strastvenim glasom. "Mogu li nešto da učinim za tebe, ljubavi?"

"Šta je, bre, sad ovo?" zabruna Bernard, zaklopivši oči pred mnoštvom blistavih svetiljki.

"To je moj glavni komandni centar. Dopada ti se, a?"

"Odvratan mi je," reče Bernard.

"Nije baš najčistiji, doduše", uzvratu komandni sto glasom u kome se očitovalo izvinjenje. "Uostalom, niko ga nije koristio već dve stotine hiljada godina. No, ako želiš, brzo ću ga dovesti u red."

"Nema veze", uzvratu Bernard. "I tako ubrzo odlazim odavde."

"Ma jok! Ostaćeš!"

"Jesi li lud. Zašto, bre?"

"Zato što te volim!"

"Zar hoćeš da crknem ovde, vražja mašinčino? Je li to prava ljubav za tebe, a?" On frknu.

"Mogu da ti pravim hranu. U bačvama protoplazme."

"Nemoj da se zezaš."

"A praviću ti i društvo."

"Hvala lepo. Neću nikakvo društvo." On podiže pogled prema komandnom stolu. "Kakvo društvo? Devojke?"

"Sve što poželiš, ljubavi. Meni nije ništa nemoguće, znaš to." Usledi kratka pauza. "Pobrinuo sam se o Gvozdenu za tebe."

"Ukok'o si groznog kopilana? A ja tome nisam prisustvovao? Pa dobro, bre, je li se tako postupa sa prijateljima?"

"Pa... ovaj... ne... U stvari, vidiš, ja sam ga malčice promenio. On ti je sad sasvim drugačiji. Čisto da ne poveruješ."

"Ništa ti ne možeš da uradiš što bi promenilo to čudovište", uzvratu Bernard. "A šta si to učinio?"

"Isprao sam mu mozak", reče komandni sto.

"Oh! I.. ?"

"Sad misli da si ti najveći i najužasniji čovek na svetu", uzvratu komandni sto. "Praktično ljubi tle kojim ti prolaziš."

"Ako to pokuša, sve ću zube da mu satrem u grlo", reče Bernard.

"Hej; doživeo sam i to da vidim!" On se srećno osmehnu, a zatim uputi dug pogled prema onesvešćenim drugarima, pa se namrgodi.

"Mislim da lažeš", reče.

"Ne lažem!"

"Ne verujem ti!"

"Oćeš dokaz?"

"Kakav dokaz?" upita Bernard oprezno. "Kakav mi dokaz možeš pružiti?"

"Samo ti kaži šta hoćeš i sve ću ti pružiti!"

Bernard zamišljeno pogleda blistavi sto. Na njemu su stajali nebrojeni nizovi svetiljki, brojčanika, dugmadi, poluga - svi prekriveni finim slojem prašine. "Ako ja budem verovao tebi", reče on konačno, "i ti ćeš morati da veruješ meni, je l' tako?"

"Ljubavnici moraju da imaju poverenja jedno u drugo", složi se komandni sto. "Dobro znaš da ću učiniti sve za tebe."

"Onda mi pokaži ručne komande."

"Ne mogu!" Središnji mozak zazvučao je iskreno preneraženo.

"Toliko me, znači, voliš i toliko mi veruješ!" obrecnu se Bernard.

"Jednu tako prostu stvar - i ti odbijaš da mi učiniš! Je li to ljubav za tebe?"

"Ali ti uopšte ne znaš šta tražiš od mene!"

"Umukni, mašinčino jedna, ti me ne voliš."

"Ali volim te!"

"Ako me stvarno voliš", reče Bernard, "onda ćeš mi pokazati ručne komande."

Središnji mozak bio je na samom rubu da brizne u plač. "Ali ručne komande su moj život!" uzviknu on. "Kada bi znao gde se nalaze, mogao bi da me nagnaš sve da uradim. Predstavljao bih samo mašinu bez duše, bezumnu napravu! Nikada više ne bih bio u stanju da delam po svojoj volji!"

"Pa šta?" odbrusi Bernard. "Za tu svrhu si bio sazdan, zar ne?" On uvredljivo šmrknu. "Ali ako mi ne veruješ dovoljno da staviš život u moje ruke, onda je to tvoja star. Ne želim da te navodim na nešto što sam nećeš dobrovoljno da uradiš. Ali nemoj mi samo ponovo tražiti da imam poverenja u tebe! Čisto me zabole za tebe i tvoju ljubavi!" On se oporo isceri.

"Slušaj, dragi, reću ću ti sve, sve što poželiš, samo imaj poverenja u mene!"

"Umukni. Neću da čujem ni glasa od tebe."

"Ako stvarno želiš da znaš..."

"Zapuši pljucu, bre, kad kažem! Ne gnjavi me! Znam ja kakva si ti mašinčina!" Bernard poče da se pridiže iz stolice.

"Ali želim da ti kažem gde se nalazi", uzviknu središnji mozak. "Ovde je! Baš ovde!"

Bernard ponovo sede. "Gde?" upita.

"Sediš za stolom sa ručnim komandama", zajeca središnji mozak.

"Komandnim kolima upravlja se onim sjajnim crvenim dugmetom nasred stola. Sada sve znaš." On poče grozno da rida, a sve sjajne svetiljke na konzolama u prostranoj dvorani stadoše da trepere u ritmu njegovih jecaja. Bernard se podrugljivo isceri - duboko u sebi.

"Misliš na ovo?" upita on glasom kao da uopšte ne haje o celoj stvari, pokazavši prema blistavom, crvenom dugmetu, na kome je stajalo ispisano: Aktiviranje ručnih komandi. Samo za službenu upotrebu. Neovlašćenima diranje zabranjeno.

"Na to", uzvratilo tiho središnji mozak. "Nemoj nikada nikome reći o tome. Ti si jedini u koga se mogu pouzdati kada je to u pitanju."

"Ma ne sekiraj se", reče Bernard ljubazno. "Možeš imati puno povrenje u mene. Jakako."

A onda, brzim i sigurnim pokretom kažiprsta, tako hitrim i odmerenim kao da ga je uvežbavao ceo život, on pritisnu dugme.

20.

General Supersoko marširao je glavnim hodnikom svog komandnog broda poput Anđela Smrti, praćen na bezbednoj razdaljini uobičajenom svitom ulizica i dodvornika. Okovane čizme odzvanjale su po metalnom podu, zveckala su odlikovanja optočena dijamantima, šuš kale su epolete, a sve se to mešalo sa veselim kloparanjem ceremonijalnih bodeža i cerekanjem iskeženih zuba. General Supersoko povremeno se zaustavljao da bi ispustio nemušti urlik besa, nakon čega bi nastavio sa marširanjem, dok su se njegovi užasnuti potčinjeni vukli za njim poput skupine miševa, obojenih u crno i zlatno.

"Gde se deo taj vražji tupan?" grmnu on, ne obrativši se nikom posebno. "Koliko je već dole? Odgovarajte! Smesta! Da čujem!"

Iza njegovih leđa nastade silna pometnja; prestrašeni pukovnici i generalmajori upirali su se da ubede jedan drugoga da istupe i odgovore. Konačno, nakon silnog došaptavanja i pozivanja na činove, napred je pogurnut jedan oniži debeljko u uniformi majora. On počeo da se bori za dah i da guta knedlu, na smrt preplašen pred obavezom da se nađe licem u lice sa groznim zapovednikom.

"D... dve nedelje, generale", prošaputa on.

"Dve nedelje? Dozvolio je da ga čekam dve nedelje? Klipan! Ništarija! Šta kaže njegov brod?"

"Kaže da izbiva napolju već dve nedelje, bez ikakvog uspostavljanja veze", prodahta major.

"Je l' ti to hoćeš da budeš duhovit, a?" dreknu general Supersoko, ne prestajući da maršira. "'Oćeš da se praviš laf šta li, a?" On zatrese zlom glavurdom i razdra se iz sveg glasa. "Gde je Gvozden?"

"Nestao, generale."

"Živog ću ga odrati kad se vrati! A roboprijatelj?"

"Nestao, generale."

"Ne ponavljaj sve što kažem. Pazi dobro šta radiš - ne skidam oči sa tebe. A Gvozdenovi brodovi?"

"Nes... Ovaj, ne znamo, generale." Major se sav kupao u znoju, delimično zbog vežbe na koju nije bio navikao, a delom zbog užasa

koji mu se jasno očitavao na licu.

"Ne znate, dakle, a? Je li to, bre, za tebe odgovor, gmizavče nijedan. Zar se tako odgovara glavnom zapovedniku? Skinuću ti čin! Išibaću te! Urni..."

"Zapuši pljucu!" zaori se iz vazdušnog ventila ispred strašnog generala. Uzvik je bio tako neočekivan da ovaj odista umuknu, ukočivši se u mestu, širom otvorenih, divljačkih čeljusti.

"Šta bi?" prostenja on, unezveran. A onda podiže pogled prema vazdušnom ventilu. "Ima l' nekog tamo? Je l' to neko meni kazao da zapušim pljucu?" Glas se pojača do uobičajenog, zaglušujućeg rika. "Ko je to rek'o? Da čujem!"

"Zaveži ili ću sad da te zbrišem s neba!" odbrusi mu vazdušni ventil.

"Ko je, bre, to"

"Čik pogodi!"

"Gvozden?"

"Hehe, nemoj da me zasmajavaš, generale!"

"Središnji mozak?"

"Nema više nikakvog središnjeg mozga, bar ne takvog koji bi sam mogao da govori."

General Supersoko zabljuje se u vazdušni ventil, ne verujući svojim groznim, vodnjikavim očima. "Hej!" dreknu on konačno. "Pa ti si onaj izviđač koga smo poslali dole pre dve nedelje! Šta to, do vraga, pokušavaš da..."

"Oćeš stvarno da vas zbrišem s neba?" dreknu vazdušni ventil. "Zapuši, bre, pljucu il' ste obrali bostan. I u buduće mi se obraćaj sa 'gospodine', jesi l' čuo!"

"Ne bojiš me se?" upita general, zapanjeno.

"Nimalo."

"Zašto?" General nije mogao da veruje rođenim ušima.

"Zato što imam šest stotina raketa sa vodoničnim bojnim glavama upravljenim na tvoju ušljivu floticu - eto zašto. I bolje ti je da budeš malo učtiviji sa jačim od sebe ili ću sad da te tako potprašim da ćeš sve zvezde da vidiš!"

"Pa ovo je pobuna!" prodahta general Supersoko. "Odraću te načisto zbog ovoga, Rordine, odrapiću te..."

"Zaveži, bre, kad kažem!" odbrusi mu Bernard. "I obraćaj mi se sa 'gospodine'! Stvari su se ovde malo promenile. Ja sam uzeo stvar u

svoje ruke, shvataš, i sada..." Usledi kratka pauza tokom koje se čuo jedino rezak bat teških metalnih koraka. "Hej! Šta je, bre, ovo?" dreknu Bernard pored mikrofona. "Sklanjaj, bre, te šapetine sa mene, gmizavče nijedan! Briši, bre, kad govorim! Znaš li, bre, ti ko sam ja? Tutanj, kad kažem! Stoj, bre!"

Iz vazdušnog ventila počеше da dopiru zvuci borbe, potkrepljeni groznim psovkaama i treskanjem masivnih telesa o pod.

"Pobuna!" razdra se Bernard. "Ustanak! Obesiću te zbog ovoga, ti ušljiva limenko! Skidaj se, bre, il' ću te..."

Glas mu zamuknu usred reči; zavlada zloslutna tišina, narušena jedino škripom mehaničkih udova, koji su se uspinjali na stolicu.

"Šta bi?" upita general Supersoko. "Šta se, bre, desilo, a?" Vazdušni ventil se nakašlja.

"Još ste tu?" upita on prijateljskim glasom.

"Šta je, bre, to dole?" reče general Supersoko.

"Došlo je do smene zapovednika", uzvрати mu vazdušni ventil. "Ja, roboprijatelj, preuzeo sam upravljanje planetom. Obećavam da ću biti pravičan i dobar i da ću se zalagati za dobrobit ubogih robota. Moj podmićeni prethodnik biće streljan u zoru. Ima l' još nešto?"

General Supersoko počе lakše da diše; čak se i osmehnu.

"Znao sam da ćeš nam pomoći", reče on srdačno. "Isključi sad odbrambene sisteme da se spustimo! Smesta!"

Vazdušni ventil se zakikota. "Šta, bre, zamišljaš, ko si ti? Ne želimo nikakve ljude na ovoj planeti. Govori vam vođa esnafa robota i lige 'Smrt čoveku'; obraćaj mi se sa 'gospodine', jesi l' čuo, ili ću da te zбриšem s neba! Smrt čoveku!"

Začu se zvuk premotavanja traka, a onda se iz blistavih usta sto hiljada robota razleže gromki odgovor.

"Smrt čoveku!"

"A sada", reče roboprijatelj glasom mlade i zgodne robotice, "evo poruke našeg sponzora, znamenitog ludog naučnika, doktora Imanuela Amisova..."

Nije, međutim, bilo više nikoga u hodniku ko bi ga čuo. General Supersoko jurio je kao podmazana munja prema komandnoj sali, dok su ga u stopu pratili užasnuti potčinjeni.

"Pripremite sve sisteme za lansiranje!" dreknu on. "Brišemo odavde. Trkom, bre! Ima da budem u hipersvemiru kroz tri sekunde! 'Oću svi

da se polomite!"

On nestade niz hodnik, nepovezano urličući.

U podzemnim lavirintima središnjeg mozga Bernard je krčio put kroz drečavu bulumentu ubilačkih robota, držeći se obema rukama za svoj kričavi mač. Mač kao da je stekao vlastitu volju; ubadao je, parirao i sekao levo i desno, prodirući kroz blistave grudne ploče i odrubljujući glave robota satanskom pomamom. Krčio je široku stazu kroz redove robota, probijajući se prema podzemnom hangaru gde se nalazio skriven izviđački brod. Bernard se teturao, vučen napred žestokom snagom mača, a tik iza njega hitale su Teri i jedna grozna, masivna prilika. Daleko iza njih, u dnu hodnika, roboprijatelj je mahnito pocupkivao, uzvikujući pretnje, kletve i podsticaje, prožete zaglušujućim pasažima gromke vojne muzike. Tik iza njega, kauboj je stajao leđima oslonjen o zid, lenjo vukući dimove iz cigarete.

"Pokokajte ih!" kričao je roboprijatelj. "Raskomadajte ih! Smrt čoveku!"

"Ali polagano", dopuni ga kauboj. "Molim vas, samo lepo polagano!"

Izviđački brod pojavi se pred beguncima; vrata vazdušne komore bila su dobrodošlo otvorena, a kroz njih je dopiralo divno atomsko svetlo. Bernard tresnu mačem po licu najbližeg robota, drugoga lupi po grudnom košu, pa skoči preko njega, praćen drečećim saučesnicima. Vrata vazdušne komore mekano se zatvoriše za njima, ljupko prepolovivši jedog hrabrog robota. Bernard se skljoka u komandno sedište i stade da pritiska svu dugmad koja mu se našla na dohvat ruke. Brod se trže i polete, pravo kroz masivan krov hangara.

"Upravo sam izgubio tri ploče sa trupa", primeti brod mrzovojno, dok su hrlili put pretećeg neba, "i ti ćeš snositi odgovornost za štete počinjene vladinom vlasništvu. Znaš to, zar ne?"

"Umukni!" dreknu Bernard.

Vinuli su se sa planete iste sekunde kada je svemirska flota iščezla u hipersvemiru, a samo dve sekunde pre no što su odbrambeni sistemi planete otvorili vatru iz sveg raspoloživog oružja.

"Ostavljaju nas da crknemo ovde!" zajeca Bernard, zureći u ekran vizora očima koje su se punile suzama.

"Umreću srećna ako umrem u tvom naručju!" uzdahnu Teri,

privijajući se uz njega nadljudskom snagom.

"Sjaši, bre, već jednom!" dreknu Bernard. "Kako, bre, da upravljam ovim vražjim brodom ako me ti daviš?"

"Nikako", uzvratu mu brod ravnodušnim glasom. "Uostalom, ručne komande su isključene. Ništa se ne sekiraj."

Brod suknu nagore, izbegavajući oblake atomske vatre i pišteće projekte. Svako vražje oružje na planeti bilo je upravljeno na njih, bljujući užasnu smrt. Ali već narednog trenutka letelica skliznu u hipersvemir uz žestok trzaj, praćen škipom mašinerije koja se silno bunila. A onda zavlada mir.

"Uspeli smo?" upita Bernard sa nevericom. "Stvarno smo uspeli? Oh, bože!" On poče da plače.

"Ne, cmizdii, kukavice", obrecnu se brod. "Bolje smišljaj objašnjenja za generala Supersokola. Biće besan kao sam đavo, tako da je bolje da pripremiš nešto dobro."

"Ići ću s tobom do kraja", obeća mu Teri, gledajući ga svojim blagim, prenicljivim očima.

"Ništa se ti ne sekiraj", reče Bernard. "Reći ću mu da ga je to Gvozden izvređao." On se zlobno isceri. "To će čudovište naučiti pameti!"

"Ali on je..."

"Pa šta?" Bernard se okrenu na komandnom sedištu i uputi prodoran pogled prema tamnom, nadnosećem obličju, koje se zgurilo na drugom kraju kabine, odsutno žvaćući presnu, krvavu kolenicu. "Preuzećeš krivicu na sebe, zar ne? Govori, bre!"

Gvozed podiže pogled. Bio je izubijan i okrvavljen, a uniforma mu je u dronjcima visila na užasnom, moćnom telu. Ali u krvoždernim očima sada su mu se ogledali ljubav i strah, kao i onaj blaženi sjaj, tipičan za ljude koji su nedavno bili podvrgnuti potpunom ispiranju mozga. On se tupavo osmehnu, pokazujući šiljate zube u neljudskom, poslušnom cereku.

"Da, gospodaru", reče.

Sadržaj

- [1.](#)
- [2.](#)
- [3.](#)
- [4.](#)
- [5.](#)
- [6.](#)
- [7.](#)
- [8.](#)
- [9.](#)
- [10.](#)
- [11.](#)
- [12.](#)
- [13.](#)
- [14.](#)
- [15.](#)
- [16.](#)
- [17.](#)
- [18.](#)
- [19.](#)
- [20.](#)